

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Andrej Vilar

Prva Arabsko-Izraelska vojna 1948

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Andrej Vilar

Mentor: izr. prof. dr. Vladimir Prebilič

Prva Arabsko-Izraelska vojna 1948

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

»Andrej, prej bodo Arabci vojaško porazili Izrael, kot boš ti diplomiral« (»Taliku«, Latrun, 2006).

Nalogo posvečam trem, takrat še mladeničem, ki so sodelovali v tej vojni:

- general majorju **Israelu »Taliku« Talu**, avtorju sodobnih izraelskih oklepni enot in tanka »merkava«, namestniku načelnika GŠ v jomkipurski vojni 1973;
- general majorju **Ezerju Weizmanu**, poveljniku izraelskega letalstva, ministru za obrambo in sedmemu predsedniku Izraela;
- general majorju **Mošēju »Musi« Peledu**, poveljniku 146. rezervne oklepne divizije in golanskemu zmagovalcu – vojaku, poveljniku in predvsem – človeku.

Gospodje častniki, v čast mi je, da sem vas poznal.

Iskreno se zahvaljujem mentorju **izr. prof. dr. Vladimirju Prebiliču** za nasvete, pomoč in potrpljenje.

Prva Arabsko-Izraelska vojna 1948

Z resolucijo 181 Varnostnega sveta ZN je bilo ozemlje rimske pokrajine Palestine razdeljeno na judovsko in arabsko državo. Za Jude je z naraščajočimi izbruhi antisemitizma v Evropi in Rusiji postala Palestina edino pribežališče. Arabci v Otomanskem obdobju Palestine niso imeli za svoj dom, ker kot celota sploh ni obstajala. Z naseljevanjem Judov v 20. stoletju je rasla medetnična nestrpnost. Leta 1917 je bila Balfourjeva deklaracija jasen znak, da bo judovska država dobila podporo Britancev, mandatarjev Palestine. Napetosti so naraščale, Judje in Arabci so v njih videli oviro za doseg svojih ciljev. Britanci so leta 1947 vrnili mandat Združenim narodom, ki so 29. novembra 1947 sprejeli »delitveni načrt«.

To je bila kaplja čez rob slabih odnosov v pokrajini, kjer so vladali terorizem in sovraštvo. Vojna je bila edina rešitev. Izbruhnila je 15. maja 1948 po razglasitvi izraelske države, neuradno pa je potekala od novembra 1947. Pet arabskih držav je napadlo državo Izrael, ki je bila na vojno sicer slabo pripravljena, le z dobro organizacijo in pogumom so iz nje izšli kot popolni zmagovalci.

Ključne besede: Palestina, Izrael, Arabci, delitveni načrt, vojna.

The First Israel – Arab war 1948

UN SC Resolution 181 the territory of an antique province Palestine: devided to Jewish and the Arabs State of at this area. New anti-Semitic revolts in Europe and in Russia had caused that Palestine became their only sanctuary. In the Otoman era and repartition, Palestine was not actual home for Arabs. A jewish colonization in the 20th century had increased an intolerancy beetwen two nationalities. In 1917 the Balfors Decleration was a clear sign that Jewish state has a support of mandatory country - Great Britain. The tensions increased, because Jews and Arabs saw an obstacle to gain their goals. In 1947 Great Britain returned the mandate to UN, who declared »Partition Plan« on the 29th November 1947.

According to the high tensions in Palestine ruled by terrorism and intolerance it had become clear, that problems could be resolved only by war. It happened on the 15th May 1948, after the announcement of the Israel State but formally war started in November 1947.

Five Arabs countries had attacked the State of Israel, which was poorly ready for war, but with good organizations and bravery they won the war completly.

Key words: Palestine, Israel, Arabs, Partition plan, war.

KAZALO

1	UVOD	7
2	METODOLOGIJA	10
2.1	PREDMET IN NAMEN PROUČEVANJA	10
2.2	OPREDELITEV METOD DELA IN PRISTOPOV.....	11
2.3	HIPOTEZE	12
2.4	STRUKTURA DELA	13
3	VOJNA.....	15
3.1	IZRAELSKÉ VOJAŠKE ZMOGLJIVOSTI.....	15
3.1.1	Izraelski razpored enot	19
3.2	ENOTE ARABSKE KOALICIJE.....	20
3.2.1	Arabski milici »ALA« in »AAS«	21
3.2.2	Transjordanska vojska – »Arabska legija«	24
3.2.3	Egiptovska vojska	25
3.2.4	Sirijska vojska	25
3.2.5	Libanonska vojska	26
3.2.6	Iraška vojska.....	26
3.3	OPERACIJE ARABSKE OSVOBODILNE ARMADE (ALA).....	29
3.4	OPERACIJA »MISPRAJIM« – HAJFA	32
3.5	OPERACIJA JIFTAH – SAFED.....	33
3.6	OPERACIJA »HAMETZ«	34
3.7	OPERACIJI »NAHSON«, UVODNI DEL BITKE ZA JERUZALEM	35
3.8	MASAKER V DEIR JASINU	37
3.9	OPERACIJA »HAREL«	37
3.10	OPERACIJA »JEBUSI«	38
3.11	OPERACIJA »MAKABI«	39
3.12	BITKA ZA ETZION BLOK	40
4	DRUGI DEL VOJNE – 14. MAJ 1948	41
4.1	LIBANONSKA FRONTA.....	44
4.2	SIRIJSKA FRONTA.....	45
4.3	IRAŠKA FRONTA	47
4.4	JORDANSKA FRONTA.....	49

4.5	EGIPTOVSKA FRONTA	50
4.6	BITKA ZA JERUZALEM – NADALJEVANJE	55
4.7	OPERACIJI »BIN-NUN 1 IN 2«	57
4.8	OPERACIJA »JORAM«	58
5	PRVO PREMIRJE.....	59
5.1	IZRAELSKA VOJAŠKA REORGANIZACIJA IN UKAZ ŠT. 4	60
6	KONEC PREMIRJA IN DESETDNEVNA OFENZIVA IDF	64
6.1	OPERACIJA »DANI«	64
6.2	JUŽNA FRONTA PO KONCU PREMIRJA.....	68
6.2.1	OPERACIJA »AN-FAR«	69
6.3	SEVERNA FRONTA PO KONCU PREMIRJA	71
6.3.2	OPERACIJA »DEKEL«.....	73
7	DRUGO PREMIRJE IN OBDOBJE PO NJEM	76
7.1	OPERACIJA »GIS«	76
8	IZRAELSKA OKTOBRSKA OFENZIVA	81
8.1	SEVERNO BOJIŠČE	81
8.1.1	OPERACIJA »HIRAM«	82
8.2	JUŽNO BOJIŠČE	84
8.2.1	OPERACIJA »JOAV«	84
8.2.2	OPERACIJA HOREV – bojni pohod na Sinaj	90
8.2.3	OPERACIJA »UVDA«	94
9	POMORSKE OPERACIJE	95
10	RODOS IN OBRISI MIRU	97
11	SODELUJOČI IN VPLETENI	99
12	ZAKLJUČEK IN POTRDITEV HIPOTEZ.....	101
12.1	POTRDITEV HIPOTEZ	102
13	LITERATURA.....	105
14	PRILOGE	107

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Približno sodelovanje arabskih držav	22
Tabela 12.1:	101

1 UVOD

Območje Palestine, kjer je potekal pričujoči spopad, vsekakor ni neznanka, novost je kvečjemu vojna, ki je zelo nepriljubljena pri Izraelcih, še bolj pa pri Arabcih, pri nas pa malo poznana. Po razpadu Otomanskega cesarstva, ko so mandat nad Palestino na sanremski konferenci 1922 dobili Britanci, večjih težav s sobivanjem Arabcev in Judov ni bilo. Te so se najprej pojavile z množičnim preseljevanjem Judov iz evropskih držav zaradi naraščajočih nacionalizmov in antisemitizma, najbolj moteč pa je bil program prvega judovskega kongresa, kjer je eden glavnih mislecev gibanja dunajski novinar Theodore Herzl (1860–1904), ki je leta 1896 objavil knjigo »Der Judenstaat« (Judovska država), v kateri bi Judje dobili mesto med drugimi sodobnimi državami. Na podlagi teh razmišljanj je bila ustanovljena »Sionistična organizacija« (1897), s ključno nalogo ustanovitve judovske države v Palestini. Priseljevanje je sprožil odpor Arabcev, ki jih je v tem pogledu organiziral jeruzalemski mufti Hadž Amin el-Huseini. Ta je utemeljeval nacionalizem in spodbujal nestrpnost do Britancev in Judov. Ko je med letoma 1936–1939 sprožil velik arabski upor, je Judom postalo jasno dvoje: da sobivanje Arabcev in Judov v eni državi ni mogoče in da bo tudi nastanek neke prihodnje judovske države pomenil »tujek« v arabskem svetu, ki jih je obkrožal. Britancem je postalo jasno, da bo tako problematično območje zahtevalo precejšnje vojaško in finančno udejstvovanje in pa obilo politične spretnosti. To so pokazali z Balforjevo deklaracijo in Mc Mahon - Huseinovimi pismi, ko so območje Palestine obljubili obema stranema. Vse skupaj ni ostalo dolgo prikrito, sovražnost, nepripravljenost pogovora, kaj šele sobivanja, so po 2. svetovni vojni pripeljale zadeve »na rob«. (Priloga B).

Britanci so dosegli svoje: Sueški prekop je ostal njihov in dobave zalivske nafte med vojno so tekle nemoteno. Težave po vojni in povrh še ameriški pritiski pa so Britance pripeljali do sklepa, da vrnejo mandat organizaciji Združenih narodov. Judovska konferenca v newyorškem hotelu »Biltmor« in program, ki se po njem imenuje, je opazno vplival na ameriško administracijo, za državo Izrael pa je predvidel kar celo Palestino (Tessler 2009, 251). Medtem so bili v

Palestini medetnični spopadi vsakdanji pojav, ekstremni nacionalizmi obeh strani, kjer je izstopal judovski desni »revizionistični« nacionalizem Zeeva Jabotinskega, niso prizanašali nikomur, posebej Britancem ne. V teh okoliščinah je značilno, da so imeli Judje načrt svoje države in pot, po kateri jo bodo dosegli, arabski svet pa dalj od sovraštva in želje, izbrisati kakršno koli judovsko tvorbo, ni prišel.

Varnostni svet je na priporočilo komisije OZN UNSCOP 29. novembra 1947¹ sprejel »delitveni načrt«, ki je Palestino razdelil na Izrael in državo v Palestini živečih Arabcev. To je sprožilo plaz, ki se je najprej odrazil v blažji obliki državljanske vojne. Ob odhodu Britancev in z razglasitvijo države Izrael 14. maja 1948 so novoustanovljeno državo Izrael napadle vse sosednje države: Libanon, Sirija, Irak, Transjordanija, Egipt, enote arabske osvobodilne vojske (ALA) in arabske vojske rešitve (AAS). Namen vojne je bil popolnoma jasen – uničenje judovske države. Izrael se je na vojno pripravljaj celih sedem let in če ne bi trpel tako akutnega pomanjkanja predvsem težkega orožja, bi ta vojna trajala največ slab mesec. Arabske države so odšle v vojno s prepričanjem, da bodo že s svojo pojavo prisilile Izraelce na kapitulacijo.

Dejansko je to ena najbolj krvavih vojn v izraelski zgodovini, arabska stran jo je, glede na število vojakov, odnesla še bistveno slabše. Ne le povečanje izraelskega ozemlja za več kot 20 %, temveč tudi begunski val, ki ga je vojna sprožila, je tisto, po čemer si bodo Arabci zapomnili »al nakbo« (katastrofo). V nalogi sem se predvsem osredotočil na vojaške operacije, ki so malo znane, manj pa na arabske prebivalce Palestine, ki so bili nesporne žrtve te vojne, razen večjih begunskih valov (Hajfa, Jafa, Tiberias).

¹ Skupščina OZN je 29. novembra 1947 z glasovanjem 33 : 13 (33 držav je glasovalo »za«, 13 držav je glasovalo »proti«, 10 se jih je vzdržalo) sprejela »Resolucijo 181« (tako imenovan delitveni načrt), ki je razdelila ozemlje Palestine zahodno od reke Jordan med dve novo nastali državi: judovsko in arabsko (Priloga 1). Širše ozemlje Jeruzalema je ostalo pod upravo OZN. Resolucija je stopila v veljavo 15. maja 1948.

Palestinci so bili žrtve svoje politične neorganiziranosti in slabe vojaške koordinacije, pa tudi nezanesljive vojaške podpore arabskih sosedov (Bar-On 2006, 48). Velja pa omeniti tudi govor Ariela Šarona, ki je v Latrunu septembra 2001 dejal: »Želeli smo dati Palestincem tisto, česar niso nikoli imeli: priložnost, da si ustanovijo lastno državo – ne Turki ne Britanci ne Egipčani ne Jordanci jim niso ponudili česa takega, še več, naredili so vse, da do tega ne pride« (Hefez in Bloom 2006, 3). V svetu se iz neznanega razloga nikoli ne omenjajo judovski begunci, ki so jih iz arabskih držav izgnali preko 850.000. V letih 1949–1951 jih je večina odšla v Izrael.

V času nastajanja te naloge je od opisanih dogodkov minilo 65 let, vmes so potekale vojne v letih 1956, 1967, 1973 in 1982, v njih so večinoma sodelovali iste strani, kot jih bomo srečali v vojni 1948.

2 METODOLOGIJA

2.1 PREDMET IN NAMEN PROUČEVANJA

V diplomskem delu imata osrednje mesto dve vojaški obdobji: neuradna (državlјanska) vojna od leta 1947 do maja 1948 in arabski napad na državo Izrael 15. maja 1948. Opredelil bom strukturo, organizacijo in vojaško moč obeh strani, tako judovske kot arabske, pri čemer je treba omeniti, da so na slednji podatki zelo skopi in da soglasja med zgodovinarji ni.

Diplomsko delo sem razdelil podrobneje na:

- obdobje od Balfourjeve deklaracije (leto 1917) do začetka 2. svetovne vojne;
- obdobje od britanske vrnitve mandata do 29. novembra 1947;
- medetnična vojna od leta 1947 do razglasitve države Izrael 14. maja 1948;
- napad na državo Izrael in začetek vojne;
- obdobje do prvega premirja;
- desetdnevna izraelska ofenziva in drugo premirje;
- izraelska oktobrska ofenziva in zaključne operacije na Sinaju in v Negevu;
- premirje in mirovna pogajanja.

Velika večina vojne v letih 1947–1948 je razdeljena na pomembnejše ofenzive, medtem ko sem pri operacijah manjšega obsega navedel samo njihovo kodno ime. Operacije sem opisal tako, kot so se izvajale po 25. maju 1948, ko se je Hagana preoblikovala v izraelske obrambne sile (cahal, oznaka צה"ל) in delimo bojišče po njihovi razdelitvi: severno, centralno, jeruzalemsko in južno ali kot »bojišče« s posamezno arabsko državo.

V diplomskem delu sem poleg vojnih operacij želel prikazati tudi politično zakulisje, ki je ta del sveta spremenilo v trajno žarišče s štirimi pomembnejšimi vojnam, ves čas pa je vladalo navidezno stanje: ne vojna – ne mir.

V nalogi sem vsa arabska in judovska imena krajev in oseb poslovenil, ker je judovsko-arabska izgovorjava popolnoma enaka naši, ne eni ne drugi ne uporabljajo klasične angleške pisave, ostala imena in nazivi so napisani v originalu.

2.2 OPREDELITEV METOD DELA IN PRISTOPOV

Pri analizi precejšnjega števila zbranega gradiva sem se posluževal družboslovno-znanstvenih pristopov:

- deskriptivnega pristopa pri opisu vojnega arzenala in položajev;
- razvojno-zgodovinskega pristopa pri opisu nastanka in evolucije posameznih vojsk;
- analitično-sintetičnega odnosa pri opisu diplomatskega in političnega ozadja, ki je bilo ravno tako pomembno kot vojaške operacije, mnogokrat pa jih je celo usmerjalo.

Pri izdelavi diplomskega dela so bile, predvsem zaradi zgodovinske usmerjenosti teme, uporabljene samo metode teoretičnega proučevanja, in sicer:

- metoda analize vsebine pisnih virov, ki sem jih iz tega področja zbral, jih analiziral ter izločil pomembne podatke za celovito predstavitev političnih in vojaških dogodkov pred vojno, med njo in po njej;
- primerjalno-zgodovinska metoda, katero sem uporabil pri opisu razvoja obeh družb in nastalih nasprotij, predvsem pri opisu vojaške organizacije, strukture vodenja in poveljevanja tako Judov kot Arabcev. V ta sklop sodijo seveda priprave in izvedba posameznih ofenziv;
- deskriptivna (opisna) metoda, katero sem uporabil pri opisu celotnega vojaškega stanja, poteka operacij, reakcij na posamezne operacije na obeh straneh, tako vojaške kot politične. Političnemu problemu okoli 600.000 palestinskih in 860.000 judovskih beguncev sem se izognil, ker je ta posledica vojne, ne pa njen operativni del, čeprav se je val arabskih beguncev sprožil že leta 1947.

O teh dogodkih so mnenja zelo deljena, zame je prispodoba, da je bila Palestina 1947 »Pandorina skrinjica« (Bar-On 2004, 43), verjetno najbližje resnici. Opis te zgodovine je težak, predvsem zaradi razdeljenosti virov in zgodovinarjev. Obstaja namreč klasična »državna« zgodovina, ki pove veliko, je dokumentirana, nikoli pa ne pove vsega. Po letu 1990 se je pojavila »revizionistična zgodovina« (ne enačiti z revizionističnim sionizmom Jabotinskega), ki za vse krivi Izrael in se z vojno ne ukvarja. Pomembne so posledice vojne oziroma begunski val. Dokumentov skoraj ni.

Naslednjo skupino avtorjev predstavljajo arabski pisci, ki pa imajo pri svojem raziskovanju še manj dokumentacije oziroma virov (npr. Mašalha, Barguti, Dadoo). Izraelski zgodovinarji novejši dobe obravnavajo temo relativno nepristransko (npr. Schlaim, Rabinovich, Morris, Segev) in so v marsičem zaslužni, da so bili predstavljeni tudi v preteklosti zamolčani dogodki in pomembno polnijo vrzeli v jasnem razumevanju zgodovine odnosov med Izraelom, Palestinci in preostalim arabskim svetom. Morris je leta 2004 v knjigi »The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revisited« do sedaj edini napravil celoten popis preseljenih judovskih naselij izven meja delitvenega načrta v Izrael in arabskih naselij, ki so bila izpraznjena zaradi ukaza arabskih poveljnikov, vpliva padca sosednjega naselja, izгона s strani Hagane/IDF, strahu, da se bodo znašli sredi bojov, vojaškega napada na naselje in izraelske propagande.

2.3 HIPOTEZE

Glavna hipoteza

Napad tako raznorodnih petih različnih državnih enot brez enotnega poveljstva, ciljev in sodelovanja med posameznimi udeleženci ni mogel uspeti. Frontalni napad na Hagano oziroma na IDF (Israel Defence Forces) je bila osnovna napaka, ki je Izraelcem dopustila počasno izčrpavanje arabskih enot, po prvem premirju pa večsmerni ofenzivni napad, ki ga arabske vojske v bistveno večjem številu in boljši organizaciji ne bi uspele zadržati.

Izpeljane hipoteze

1. Celotna judovska populacija je bila vključena v obrambo ozemlja, na katero se je pripravljala skoraj sedem let, na drugi strani tega sodelovanja sploh ni bilo. Arabsko prebivalstvo je postalo reka beguncev.
2. Judovska država ni imela drugega izhoda, kot da izseli arabske prebivalce predvsem zaradi tega, ker je v Izrael prihajalo 850.000 Judov, izgnanih iz arabskih držav, tako količino prebivalcev bi Izrael težko nahranil celo v miru.
3. Povojna jordansko-egiptovska okupacija arabskega ozemlja iz delitvenega načrta in Jeruzalema je bila v svetu sprejeta kot izvršeno dejstvo, šele izraelska vojna leta 1967 je obudila »sanje« o palestinski državi.

2.4 STRUKTURA DELA

Diplomsko delo je sestavljeno iz štirih večjih tematskih sklopov.

V **prvem** delu je zgodovinsko politično opisano dogajanje na ozemlju nekdanje pokrajine Palestine v britanskem mandatu in posledice preseljevanja Judov, ki so iz Evrope bežali predvsem pred nacizmom. To je skrhalo že tako slabe odnose med večinsko arabsko in manjšinsko judovsko populacijo v Palestini.

V **drugem** delu opisujem priprave na vojno, ki je postajala neizbežno dejstvo, transformacije in nastanek posameznih oboroženih formacij predvsem na judovski strani, vse do prvih spopadov v letu 1947. Opisani sta nasproti si stoječi vojski s količino in vrsto oborožitve in pomembnejšimi poveljniki. Omenjam tudi posamezne redke politične poteze, ki bi vojno lahko preprečile, in pa popolnoma neuspešne poizkuse arabskega poenotenja.

V **tretjem** delu opisujem vojno s poglobitnim bojnim delovanjem, tako judovskimi ofenzivami kot arabskimi protinapadi do prvega premirja in izraelsko desetdnevno ofenzivo do drugega premirja. Opisujem tudi izraelsko oktobrsko

ofenzivo in počasen zlom arabskih obrambnih linij. Ta del se konča z zaključnimi boji v Negevu in na Sinaju ter vojno na morju.

V **četrtem** delu je opisan začetek prekinitve ognja in vzpostavitev premirja med državami, ki so bile v konfliktu, sklenitev in podpis mirovnih sporazumov. Komentirana je tudi ustreznost izhodiščnih hipotez.

3 VOJNA

3.1 IZRAELSKÉ VOJAŠKÉ ZMOGLJIVOSTI

Za obdobje po 29. novembru 1947 je Ben Gurion dejal: »UNSCOP poročilo je nočna mora, vendar edina, za katero sem želel, da se uresniči«² (Eban 1992, 107). V času razglasitve delitvenega načrta je bila izraelska vojaška in polvojaška shema že dokaj prečiščena, pot do nastanka pa zelo komplicirana. Ozemeljska delitev je temeljila na »Jišuvih« (Jišuv je največkrat mišljen kot ozemlje nastajajoče države Izrael, lahko pa je tudi naziv za naselje), ki so bili vsi v ruralnem območju. Tel Aviv, Hajfa in Jeruzalem so bila mestna območja. Razpršenost naselij je bila glavni vzrok za sicer številno, vendar slabo pregledno in organizirano vojsko. Najprej je nastala že omenjena »Hagana« – podtalna vojaška organizacija judovske agencije, s tem je postala tudi uradna vojska sionističnega gibanja.

V bistvu je bila prvotna oblika organiziranosti milica, vojaško policijska veja »Histardut haklalit šel hovadim hajrim« – generalne federacije judovskih delavcev ali preprosto »delavske stranke« (Dupuy 1978, 4).

Pozneje je Hagana postala predhodnica izraelskih obrambnih sil »cahala« z današnjo kratico IDF (צה"ל – Israel Defence Forces). Ostali paravojaški organizaciji sta bili »Irgun svai leumi«, narodna vojaška organizacija s kratico IRGUN in »Lohameij herut Izrael« s kratico LEHI (hebrejsko: etzel). Lehi so sestavljali borci za svobodo Izraela, po ustanovitelju so bili znani tudi kot Šternova skupina. Obe skupini sta bili ostri zagovornici skrajno desnega »bojnega sionizma« Zeva Jabotinskega.

Za nadzor in usmerjanje delovanja Hagane je izvršni odbor Histarduta imenoval petčlanski »centralni komite Hagane«, vendar so v prihajajočem desetletju

² S tem je Ben Gurion mislil na puščavski, povsem neuporaben del, ki ga je dobil Izrael, tako da je dejansko dobil le četrtno Palestine in ne polovice.

delovanje (necentralizirano) usmerjali vodje posameznih Jišuvov, ki so dobili okvirna navodila od centralnega komiteja imenovanega tudi »center«.

Že omenjeni nemiri leta 1929 z izbruhom nasilnih arabskih demonstracij so pokazali na nujno izboljšanje koordinacije, saj so se dnevno vrstili spopadi ob Zidu objokovanja in na Tempeljskem griču.

Krivca za izbruh nemirov niso našli. Skoraj jasno je bilo, da za vsem skupaj stoji jeruzalemski mufti Hadž Amin el-Huseini, katerega imenovanje so potrdili tudi Britanci.

Histardut je predal koordinacijo Hagane judovski agenciji, ta pa je ustanovila »politično vrhovno paritetno poveljstvo« ali PSPH, s po tremi člani Histarduta in judovske agencije. Solidna organiziranost in delo PSPH so dvignile tudi raven učinkovitosti Hagane, posebej z ustanovitvijo »tehničnega oddelka«, ki je najprej poskrbel za komunikacije, eno najšibkejših točk v tej vojni. Novoustanovljene »patruljne enote«, katerih ustanovitelj je bil ruski priseljenec iz Lublina in častnik Rdeče armade iz obdobja državljanske vojne Izak Sadeh, so bile na preizkušnji kmalu po ustanovitvi – v velikih nemirih leta 1936. Na vse skupaj so se odzvali tudi Britanci in poslali dve diviziji v Palestino, s katerima naj bi vzpostavili red. Leta 1937 so Judje ustanovili »JSP« – judovsko naseljeniško policijo (prostovoljno), ki so jo usposobili in oborožili Britanci. Poznana je bila pod nazivom »notrim« in večina pripadnikov je bila hkrati tudi pripadnikov Hagane (Dupuy 1978, 7).

Vodenje PSPH je prevzel polkovnik Sadeh, njegov namestnik je bil major Eliahu Koen, ki je bil zadolžen za nadaljnje ustanavljanje in usposabljanje motoriziranih patrolj na ravni voda, oddelka ali čete. Hkrati je usklajeval taktiko z »notrimi« in kjer ni bilo dovolj motornih sredstev, so hkrati nastajale pehotne čete z imenom »FOŠ« (poljske enote). V njih je bilo že kmalu več kot 1000 prostovoljcev. Britanci so v Palestino poslali izjemno sposobnega obveščevalca – kapetana Ordeja C. Wingatea (v 2. svetovni vojni je zaslovel kot ustanovitelj burmanskih »činditov«), kjer se je kmalu spoprijateljil z judovskim vodstvom in

posebej s Sadehom. Od britanskih oblasti je dobil dovoljenje, da ustanovi SNS – posebne nočne enote za boj proti arabskemu terorizmu (judovskega je pustil ob strani). V SNS so bili predvsem pripadniki notrima, ki so bili večinoma tudi pripadniki Hagane. Strategija »udarec, premik, zaseda« je bila sicer v originalu Sadehova, Wingate jo je posvojil in dodelal, tako da govorimo o Wingate/Sadehovem principu (takratnega) protiterorističnega boja. Sadeh je bil, kot vodja PSPH, v prisposobi nekakšen »vojni minister« in na njegov predlog so v Jišuvih začeli pobirati prispevke za skupen »vojaški proračun«, do katerega judovska država s svojim popolnoma izpraznjenim proračunom ni imela dostopa (Dupuy 1978, 6). Zaradi nejasne prihodnosti je leta 1941 PSPH ustanovil »Palmah« (Plugot mahatz – jurišne enote po nemškem vzoru iz 1. svetovne vojne), kar je postala dejanska poklicna vojska. Te enote srečamo tudi pod nazivom POUM – posebne enote (Crevelde 2002, 44). Organizacijo je prevzel Izak Sadeh in dve četi Palmaha sta leta 1941 skupaj z Britanci vdrle v Sirijo, ki je bila pod nadzorom nemško usmerjene vichyske vlade (Dupuy 1978, 7).

Učinkovito delovanje FOŠ, JSP in SNS, ki je bilo formalno pod britansko kontrolo, je dokaj solidno vojaško usposobilo več kot 2000 pripadnikov. Zaradi preglednejšega nadzorovanja in poveljevanja so ustanovili SGS – generalštab (Hagane) pod poveljstvom Jakova Dorija in s sedežem v Tel Avivu. Sestavljali so ga oddelki za tehniko, načrtovanje in organiziranje, za vadbo in usposabljanje in za nadzor. Do izbruha sovražnosti leta 1947 je generalštab Hagane deloval več kot sedem let.

Januarja 1947 je bilo popolnoma jasno, da je vojna neizbežna, ne samo med obema entitetama v Palestini, temveč z vsemi okoliškimi državami. Ben Gurion, ki je vodil izvršni odbor judovske agencije, je prevzel njen obrambni del, s čimer je postal premier in obrambni minister »Eretz Izraela« (države Izrael). Medtem ko sta z namestnikom Izraelom Galilijem načrtovala celotno reorganizacijo sistema, je bila izglasovana OZN Resolucija 181, poznana kot delitveni načrt. Začele so se priprave na vojno in sredi leta 1947 je bilo stanje naslednje: HIS je imel okoli 12.000 aktivnih in dobro izurjenih pripadnikov, od česar jih je bilo

7.500 organiziranih v štirih regionalnih brigadnih skupinah, takoj pripravljenih za spopade v okolici večjih mest. Preostanek, tj. okoli 5000 pripadnikov, je dobil različne obrambne naloge v HIM (heil mišmar – domovinski gardi). Palmah je bil reorganiziran v mobilno skupino za posredovanje kjerkoli v Palestini. Njegovi bataljoni, bolje rečeno bojne skupine, skupaj 2100 pripadnikov, so bili oboroženi z avtomatskim orožjem, lahкими mitraljezi in minometi, skoraj 1000 rezervistov je bilo »na čakanju«, ker ni bilo dovolj orožja.

Štirje bataljoni so bili razporejeni v dolinah Jezrela, Jordana, v vzhodni Galileji in judejskem gričevju, s tem, da je bil četrti v okolici Tel Aviva in vsak hip na razpolago generalštabu.

Če že omenjenim 12.000 pripadnikom prištejemo še 5000 pripadnikov HIS, 32.000 HIM (skupaj dobrih 37.000 rezervistov), lahko govorimo o formaciji okoli 50.000 pripadnikov, vendar moramo upoštevati količino orožja. Ostane dejstvo, da je bilo rezerve toliko, da je Hagana rasla po vsaki bitki in premirju kljub hudim izgubam, saj so na mesta padlih in ranjenih takoj vstopili novi pripadniki (Dupuy 1978, 8).

Vojska je bila zelo pestro oborožena, osnova je bilo 33.000 pripadnikov, oboroženih s pehotnim orožjem (22.000 pušk vseh mogočih kalibrov, preostanek 11.000 so bile doma proizvedene kopije znane britanske brzostrelke »sten«, kalibra 9 x 19 mm). Mitraljezov je bilo 1550, minometov 877, od tega 195 kalibra 76,2 mm, preostanek pa kalibra 50,8 mm. Za protiklepni boj so imeli 86 proti oklepni metalcev PIAT (ni bila raketna verzija) in nekaj protitankovskih pušk. Osnovo topništva je sestavljalo pet starih havbic, kalibra 65 mm, ki so bile leta 1897 uvedene v francosko vojsko kot »French 75«. Vozni park so sestavljala doma zaščitena vozila, da so sodila v kategorijo »oklepni avto«, navadno z mitraljezom na strehi. Kot sem omenil, je prihajala v Tel Aviv ladja s 13 tanki. Ta mešanica orožja je bila na voljo za obrambo Izraela. Kar je odpovedalo, so takoj popravili, na vsako puško padlega ali ranjenca so čakali novi in novi – izurjeni vojaki (Dupuy 1978, 8).

Kljub težavam zaradi pomanjkanja topov in tankov, reorganizacijam, na začetku ne ravno bleščečim poveljniškim kadrom, obupno počasno logistiko itd., ostaja dejstvo, da se je Hagana pripravljala na vojno dobrih sedem let (Arabci so v tem času več ali manj mirovali) in tako odpade teza klasične izraelske zgodovine o »nenadnem napadu arabskih držav na novo in šibko državo« – mogoče je bil presenečenje edino Irak. Številni kasnejši pomembni poveljniki so zaičeli vojaške kariere v manjših enotah: Rehavam Zeevi »Gandi«, David »Dado« Elazar, Mordekai »Mota« Gur, Rafael »Rafal« Eitan, Moše »Musa« Peled, Izrael »Talik« Tal itd. (Creveld 2002, 51).

Še več: Hagana je bila tudi brez Irguna (Zeeva Jabotinskega in kasneje Menahema Begina in pa Lehija, daleč najmočnejša, najbolj usposobljena in mobilna teritorialna sila Bližnjega vzhoda). Irgun je bil z 2000 pripadniki, oboroženimi predvsem z brzostrelkami »sten«, in motom, da je »Hagana premehka do Britancev«, po miniranju hotela King David v Jeruzalemu 22. julija 1946, v katerem je umrlo 95 britanskih vojakov, izjemno škodljiv dejavnik na izraelski strani. Podobno je bilo z 800 pripadniki LEHI-ja pod vodstvom Natana Fridmana-Jelina in nesporno je, da sta obe teroristični organizaciji vse do incidenta z ladjo Altalena in kasneje z zločinom v Der Jasinu delovali s pristankom Ben Guriona.

3.1.1 Izraelski razpored enot

Poleg 40.000 vojakov v devetih teritorialno razdeljenih brigadah, so bile še tri brigade v različnih fazah popolnjenosti: tri brigade Palmaha s po 2000 pripadniki, brigada Jiftach v vzhodni Galileji (na sirski liniji), brigada Harel v jeruzalemskem koridorju in najmanjša brigada Negev s 1500 pripadniki, ki je bila zadolžena za naselja, severozahodno od Beršebe.

Vseh 5 brigad HIFIS-a je bilo popolnjenih: brigada Golani (2238 pripadnikov) na področju južne Galileje med Nazaretom in Jeninom (najbolj mobilna enota, ki so jo po potrebi klicali na druga bojišča, to vlogo opravlja še danes skupaj s Sajeret Matkalom). Zahodno od Golanijev je bila brigada Karmeli (4095

pripadnikov), zadolžena je bila za pokrajino Hajfa - Ako in tudi vzhodneje ob libanonski meji. Brigada Aleksandroni (3588 pripadnikov) je varovala priobalni pas med Hajfo in Tel Avivom. Brigada Kirjati (2504 pripadnikov) je bila severovzhodno od Tel Aviva, jugovzhodno pa je bila brigada Givati (3229 pripadnikov), ki je hkrati varovala vzhodni dostop do jeruzalemskega koridorja. V Jeruzalemu (mesto in okolica) je bila brigada Etzioni (3166 pripadnikov).

15. maja so bili pod orožjem še pripadniki učnih skupin (398), letalstva (675), topništva (650), inženirskih enot (150), vojaške policije (168), transportnih enot (1097), vpoklicanih je bilo 1719 nabornikov, ki so zaključevali osnovno usposabljanje in usposabljanje za pripadnike mehanizirane enote (Dupuy 1978, 44).

Novoustanovljeno 7. oklepno mehanizirano brigado, za katero so se usposabljali naborniki, je vodil kasnejši izraelski premier polkovnik Šlomo Šamir, razporejen je bil v jeruzalemskem koridorju, južno od brigade Givati. Sočasno je v osrednjem delu nastajala 8. oklepna brigada pod poveljstvom Jizaka Sadeha, v kateri je bil pehotni bataljon pripadnikov (nekdanjega) Lehija, tankovski bataljon z dvema četama 13 mešanih francoskih, britanskih in ameriških tankov, ki so bili šele na poti v Izrael in bataljon komandosov na džipih, ki ga je kasneje prevzel major Moše Dajan. Za 8. oklepno mehanizirano brigado je bilo predvidenih 1500 pripadnikov, nastajati je začela nova brigada Oded – ravno tako 1500 vojakov na končnem usposabljanju.

3.2 ENOTE ARABSKE KOALICIJE

Vrniti se moram k »arabski vstaji« med letoma 1936–1939, kjer sta se dve arabski skupini bojevali proti Hagani in v nekaj redkih primerih proti Britancem, toda vodja upora Hadž Amin el-Huseini ni imel nikakršnih izkušenj z vojaškim organiziranjem. Drugi skupini je poveljeval nekdanji častnik otomanske vojske Favz el Din el Kaukdži, od katerega vojaških sposobnostih obstaja dokaj mešan vtis. Vseeno je imel bistveno več izkušenj od el-Huseinija, vendar je imel v turški vojski popolnoma drugačne pogoje glede usposabljanja, opremljanja, ni

pa imel pojma o vodenju nekakšne gverilske vojske. Temu primerni so bili rezultati, saj je do leta 1939 padlo/bilo ranjenih: Judov 329/827, Britancev 135/386 in Arabcev 3112/1775 (Dupuy 1978, 11).

3.2.1 Arabski milici »ALA« in »AAS«

Arabska vojska osvoboditve in rešitve (AAS) je nastala po 29. novembru 1947, ko je jeruzalemski mufti razglasil »džihad« (sveto vojno) proti Judom, hkrati pa se je na skrivaj (menda) pogajal s transjordanskim kraljem Abdulahom – svojim neposrednim nasprotnikom na mestu vodje Arabcev z območja Palestine.³

Kmalu zatem je mufti vzpostavil svojo vojsko z uradnim nazivom »Džihad el mukadis« (sveta vojna rešitve), ki je splošno znana kot »arabska vojska rešitve« (Arab Army of Salvation) s kratico AAS. Za vodjo je mufti postavil bratranca (nesojenega muftija) Abd el Kader el-Huseinija – karizmatičnega človeka in neizkušenega poveljnika, ki je poveljeval izključno palestinskim prostovoljcem.

Mufti je upal, da bo dobil nekaj orožja od Sircev, zato se je odpravil v Damask, vendar je general Al-Hašemi prošnjo odbil z obrazložitvijo, da ne dobavljajo orožja »milicam«. Ta delitev pa ni bila edina, do nje je prihajalo tudi na nižjih formacijskih ravneh in vse je šlo zelo na roke Hagani. Vzorčni primer bo ofenziva proti Egipčanom.

Preprečevanje Abdulahovih idej »priključevanja« je bil osnovni vzrok, da so upokojenega polkovnika Kaukdžija postavili na poveljstvo arabske vojske osvoboditve (ALA), katero so sestavljali prostovoljci večinoma iz arabskih držav in manj iz samega območja Palestine (Dupuy 1978, 12). Poveljstvo je imel v

³ Trditev je sporna, saj je bila z britanskim umikom neodvisnost obljubljena tudi Transjordaniji in priključitev arabskega dela Palestine v novo kraljevino se mu je zdela samoumevna (to je bilo prvič, da je nekdo jemal judovsko državo kot dejstvo). Kasneje bomo videli, da je ta ideja naletela na nasprotovanje vseh arabskih (kraljev) vladarjev, ki so sodelovali v tej vojni, tudi sirskega in libanonskega republikanskega predsednika vlade.

Damasku, oskrba naj bi tekla preko Libanona in delno Sirije, nadzoroval ga je generalni inšpektor (to je položaj načelnika generalštaba) sirski general Taha Al-Hašimi. Kaukdži je bil torej samo operativni poveljnik vojske.

Na koncu sta se obe vojski dogovorili vsaj za delitev operativnih območij: Kaukdži (ALA) je vzel sever, el-Husein (AAS) pa jug. O tovrstnih vojskah (milicah?) je navadno malo podatkov, vendar se za ALA ve, da so jo sestavljali bataljoni:

- bataljon »Jarmuk 1«, poveljnik Muhamed Safa, čin neznan, Sirec;
- bataljon »Jarmuk 2«, poveljnik Adib Šišakli, čin neznan, Sirec;
- bataljon »Hitin« poveljnik Madlul Abas, čin neznan, Iračan;
- bataljon »El Husein«, poveljnik Abd el Rahim šejk Ali, Iračan;
- libanonski ali družovski bataljon, poveljnik Šakib Vahab, Druz;
- bataljon »Ajnadin«, poveljnik Mihael el-Isa, Palestinec.

Po padcu Jafe je el-Isa odšel domov, bataljon so združili z bataljonom »Ajnadin« pod poveljstvom Saleha (čin neznan, Palestinec) (Dupuy 1978, 13). ALA je imela v svoji sestavi okoli 8000 pripadnikov (maj 1948), težava te formacije je bilo dejstvo, da so se znotraj naštetih bataljonov znašle tudi enote topništva ali pehote iz popolnoma druge države, kot na primer jugoslovanska muslimanska četa majorja Šavkija.

Tabela 3.1: Približno sodelovanje arabskih držav

Država	Prispevek
Sirija	1000 pripadnikov, dve bateriji topov, kal. 75 mm
Libanon	500 pripadnikov
Irak	2000 pripadnikov, dve bateriji topov, kal. 75 mm
Transjordanija	500 pripadnikov, topniška baterija
Savdska Arabija	2000 pripadnikov
Egipt	2000 pripadnikov, topniška baterija

Vir: Dupuy (1978, 14)

Poleg AAS je bil na območju Lida še »centralni kontingent« z okoli 1000 pripadniki, ki mu je poveljeval Hasan Salame, podobna formacija je bil »jeruzalemski kontingent«, sodil je pod poveljstvo Abd el Kader el-Huseinija. Število »ad-hoc« mobiliziranih prebivalcev ni znano, ker ni bilo osrednjega poveljstva.

Večja težava v ALA je bila prisotnost pollegalne skupine »muslimanskih bratov«, ki je prišla iz Egipta in je bila v osnovi protimonarhistično usmerjena in šele potem protijudovska. Njihova prisotnost je kralju Faruku zelo odgovarjala, več kot jih je padlo, stabilnejši je bil njegov prestol. Poveljeval jim je Sudanec Tarik el Afriki, ki pa ga je kmalu zamenjal šolan konjeniški polkovnik Ahmed Abd el Aziz, ki si ni nikoli predstavljal, da bo v južni Palestini vodil nekaj sto radikalnih, raztrganih islamskih revolucionarjev in čeprav je sodil pod Kaukdžija, so formacijo imenovali »južni kontingent«. Imela je status samostojne bojne formacije, da bi jih ločili od Egipčanov, so jih imenovali »prostovoljci«. K Azizu se bomo konec vojne pred operacijo Horev še vrnil.

Vojska Arabske lige je 25. aprila 1948 izdelala načrt o posegu v Palestini takoj, ko Britanci odidejo, niso pa bili obveščeni o »načrtu D« (točit dalet), katerega je že dolgo pred tem pripravila Hagana – z zelo podobnimi cilji in preprečitvijo načrtovane arabske nadvlade na ozemlju Palestine. Ker je bila takrat poznana moč britansko poveljevano in usposobljene »Arabske transjordanske legije«, je Arabska liga za vodjo »arabskega obrambnega sveta« povabila kralja Abdulaha, ki naj bi izvedel »invazijo v Palestino« po odhodu Britancev. Ta je to priložnost komaj čakal in čeprav mu je v arabskem svetu malokdo zaupal, jim zaradi moči Legije drugo niti ni preostalo. V tem spopadu, ki ni bil več medetničen, temveč je bil to napad na suvereno judovsko državo Izrael, so sodelovale vojske Libanona, Sirije, Jordanije, Egipta, Iraka in pa Transjordanska arabska legija (v nadaljevanju Legija), Kaukdžijeva arabska osvobodilna vojska in el-Huseinijeva arabska vojska rešitve. Judovska agencija je še upala, da se bo dalo skleniti sporazum z Abdulahom o delitvi Palestine po delitvenem načrtu, vodja političnega oddelka judovske agencije Golda Meir se je dvakrat sestala z njim (prvič v Naharajimu ob reki Jarmuk novembra 1947),

zadnji sestanek je bil v Abdulahovi palači v Amanu 10. maja 1948, kjer je Abdulah zatrdil, »da ne želi razočarati arabskega sveta«. Vojna je ostala edina izbira. Takrat je Golda Meir na tiskovni konferenci izrekla poznan stavek: »Ne želimo si prelivanja krvi, smo pa pripravljeni na to, če bo treba« (Burket 2008, 127).

3.2.2 Transjordska vojska – »Arabska legija«

Legijo lahko štejemo v neposrednega naslednika arabske »revolucije«, ki jo je ustanovil hašemitski princ Fejsal iz Hedžaza, ki je ob asistenci Britanca T. E. Lawrenca (arabskega) v letih 1917/18 sodeloval v ofenzivi, ki je pregnala Turke iz arabskega ozemlja, o katerem govorimo. Kasneje je z Britanci (naivno) sodeloval v dokaj umazanih političnih igrar, dokler ga ni v obdobju relativne stabilnosti savdskoarabski kralj Ibn Saud, skupaj z očetom pregnal iz pokrajine Hedžaz (pokrajina ob Rdečem morju, od Jordanije do Jemna, ki je bila združena v Savdsko Arabijo). Kot sirskega kralja Fejsala so ga odslovili Francozi, končal je kot iraški kralj. Njegov brat Abdulah je bil transjordanski kralj v britanskem palestinsko-arabskem mandatu in beduini, ki so bili vodeni s strani Britancev, so omogočili njegovo politično preživetje, sami pa so postali »ogrodje« Legije. Tej se je v tridesetih letih priključil trikrat ranjen britanski vojni veteran iz 1. svetovne vojne, kapetan John Bagot Glubb, in sicer kot »najet« častnik, ne kot britanska vojaška pomoč. Na kamelah jahajoče policijske enote je kot poveljnik Legije v celoti transformiral v moderno, motorizirano in delno mehanizirano vojaško silo, opremljeno z britanskim orožjem. Takrat je že imel vzdevek »Glub paša«, vse častnike (37) je pripeljal iz Britanije in do začetka leta 1947 je bilo v Legiji 8.000 odlično izurjenih pripadnikov, ta številka je do leta 1948 zrastle na 10.000. Organizirani so bili v tri brigadne skupine, štiri bataljone oklepnih avtomobilov, preostanek so bile čete pehote kot dodatki. Topništvo je bilo dodano brigadnim skupinam in je imelo havbične topove, kalibra 87,6 mm, in priljubljene razstavljljive gorske havbice, kalibra 76,2 mm. Skupaj so brigadne skupine predstavljale sodobno, kohezivno bojno formacijo, podobno britanski lahki mehanizirani diviziji, tudi usposabljanje, poveljevanje in disciplina so bili »britanski«. Poleg beduinov so v Legiji služili še Jordanci, Druzi in Armenci in palestinski Arabci (Dupuy 1978, 15).

3.2.3 Egiptovska vojska

Egiptovska vojska se je lahko pohvalila samo s številčnostjo – raven usposabljanja, operativno poveljevanje, vodenje večjih formacij je bilo za egiptovske častnike neznanka, največ časa so preživeli v vojašnicah in se ukvarjali s papirji. Izjema je bila (manjša) bataljonska formacija protiletalskega topništva, ki je med vojno ščitila pristanišča in pomembnejše poti pred Nemci. Najšibkejša točka Egipčanov je bilo dejstvo, da kralj Faruk sploh ne bi šel v to vojno, če ga ne bi v to prepričal Adel Sabit iz Arabske lige z besedami: »Judje niso borci in bodo pobegnili takoj, ko nas zagledajo« (Bregman 2000, 18). Bolj se je kralj Abdulah zanimal za Palestino, manj je bilo v vsem simboličnosti. Na papirju je bila to formacija 55.000 vpoklicanih vojakov, ko pa se je kralj Faruk odločil za vstop v vojno, kot protiutež Abdulahovim ambicijam, so s težavo zbrali 5.000 vojakov, podčastnikov in častnikov z nekaj oklepnimi avtomobili. Kot sem omenil, je polkovnik Aziz zbral skoraj 2000 prostovoljcev iz vrst muslimanske bratovščine, Sudancev in Libijcev, končna številka ne bo nikoli znana. Formacijsko so pripadali ALA in polkovniku Kaukdžiju, dejansko pa so delovali v osrednjem delu Palestine na območju AAS-a. »Prostovoljci« so bili najslabše oborožena vojska v tej vojni – imeli so puške, nekaj mitraljezov in nekaj deset starih izrabljenih tovornjakov (Dupuy 1978, 16).

Egiptovski major Gamal Abdel Naser je zapisal, da v ogromnem prostranstvu niso delovali kot vojska, temveč kot popolnoma nepovezane enote. Nasprotnik jih je prisilil v statično vojskovanje, sebi pa je omogočil popolno operativno svobodo. Navedeno je bilo lepo videno v operaciji Horev.

3.2.4 Sirijska vojska

Nastala je neposredno iz francoske kolonialne vojske v Siriji, ki se je umaknila leta 1946. Sirci so bili na vojno še slabše pripravljeni kot Egipčani, saj je imel tako podčastniški kot častniški kader le malo več izkušenj kot vpoklicani naborniki. Približno 8000 pripadnikov je bilo v dveh pehotnih brigadah, mehaniziran bataljon pa je imel nekaj zastarelih francoskih tankov izpred 2.

svetovne vojne. Imeli so tudi vojno letalstvo z okoli 50 letali, med njimi deset lovcev – bombnikov (Dupuy 1978, 17).

3.2.5 Libanonska vojska

Za vojno je bila najmanj pripravljena, saj je bil Libanon v francoskem mandatu del Sirije, zato so se težave Sirije neposredno preslikale v Libanon. Po tradiciji so bili Libanonci vse drugo (trgovci, podjetniki, bankirji ipd.) samo vojaki ne, le manjša peščica je služila v francoski kolonialni vojski v času mandata Francije. V petih pehotnih bataljonih je bilo okoli 3500 pripadnikov, poleg tega so imeli manjše formacije tankov, oklepnih avtomobilov in konjenice. Dve bateriji topništva in štiri brigade so bile v prvem valu napada – pa tudi prve so se iz te vojne umaknile (Dupuy 1978, 17).

3.2.6 Iraška vojska

Izhajala je iz države z najdaljšo tradicijo neodvisnosti – natančneje od 3. oktobra 1932, ko so v času kralja Fejsala I. Britanci zapustili državo. Iračani so bili daleč od težav, s katerimi so se ubadali Egipčani, Sirci in Libanonci. Kljub temu pa niso imeli preveč zaupanja sami vase – edina bojna izkušnja je bil resen konflikt z Britanci leta 1941, ko so na prigovarjanje Nemcev napadli britansko bazo v Habanijahu pri Mosulu in do katere so bili Britanci upravičeni po sporazumu z Irakom. Majhen britanski oddelek je zavrnil vse napade, kasneje je dobil pomoč po zraku in po zemlji iz Palestine in Iračani so se umaknili (Dupuy 1978, 18).

Leta 1948 je vojska štela 21.000 pripadnikov, oborožitev je bila podobna, kot jo je imela Legija, se pravi topovi kalibra 87,6 mm, oklepni avtomobili, protiletalski topovi in pa protitankovske puške. Irak je bil daleč najmočnejša letalska sila v tej vojni – imeli so preko 100 letal, vendar kakšne posebne dodane vrednosti vojski ta letala niso dala. Ekspedicijski korpus v Palestini je štel 5000 pripadnikov z večino zgoraj naštetih (kopenskih) opreme. Pred začetkom

napada se je pojavila velika težava oskrbe in komunikacijskih linij, saj je razdalja med rekama Evfrat in Jordan predstavljala logističen zalogaj za mnogo bolj oborožene vojske. Računali so na logistično pomoč Transjordanije, saj je bil kralj Abdulah stric dvanajstletnega iraškega kralja Fejsala II. Ne gre pozabiti, da je imel ta Fejsal II. največ pomislov ob imenovanju Abdulaha za vodjo »arabskega obrambnega sveta«. Po drugi strani je obubožana jordanska ekonomija celo z britansko pomočjo komaj preživljala Legijo. Vsi so se dobro zavedali, da v prihodnji agresiji še kako štejejo rezultati štirih pehotnih brigad in oklepne bataljona (Dupuy 1978, 18).

Če združim povedano o arabski vojski: vojska, ki naj bi »osvobodila« Palestino, je štela okoli 40.000 moških, od tega lahko le Transjordansko legijo štejemo kot enakovredno Izraelcem in pogosto je prihajalo do tega, da so usposobljeni, orožja veščiji vaščani, ki so opravljali stražarske ali obrambne naloge po zaselkih, predstavljali veliko težavo in so bili številni napadi na vasi s strani različnih arabskih vojsk odbiti.

Podatek, da je bilo arabsko prebivalstvo v razmerju do judovskega nekje 50 : 1, je popolnoma nepomemben, če primerjamo egiptovsko ali libanonsko vojsko in judovski Palmah. Zelo pomembno vlogo je v tej fazi odigrala vojaška pripravljenost in usposobljenost častnikov, ki so bili izjemno slabo usposobljeni, česar ni mogla nadomestiti niti premoč v orožju (Dupuy 1978, 19).

Tisto, kar pa v tej vojni ni razumljivo, je dejstvo, da okoli 110 km od Aleksandrije proti zahodu leži El Alamein in od tam naprej je ležal zapuščen celoten Rommelov Afrika korpus, pa se nikomur od Arabcev ni zdelo vredno zbrati milijonov ton zelo solidnega orožja. Že ena sama baterija topov, kalibra 88 mm, bi povzročila Izraelcem ogromne težave in žrtve.

4 ZAČETEK VOJNE – 29. NOVEMBER 1947

UNSCOP je 31. avgusta 1947 predstavil svoje poročilo, ki je bilo osnova za Resolucijo 181 Generalne skupščine OZN (Pappe 2006, 125)(Priloga A). Začetek te medetnične vojne lahko natančno določimo: jeruzalemski mufti el-Huseini je namreč po sprejetju OZN Resolucije 181 (29. november 1947) organiziral tridnevno generalno stavko, istega dne je bil napaden judovski avtobus pri Lidi, 2. decembra so se spopadi razširili na Jeruzalem, po tem pa se je »vsul plaz«. Najhujši spopadi so bili v okolici Hajfe, za Arabce najbolj tragičnega mesta prihajajoče vojne. Ob tem je pomembno sledeče: kljub številnim judovskim pozivom Britancem, naj vzpostavijo mir na posameznih območjih, kjer so bila judovska naselja popolnoma odrezana, se Britancem ni nikamor mudilo in so zamujali po več dni ali jih sploh ni bilo. Vzrok – do novembra 1947 je padlo 128, ranjenih je bilo več kot 135 britanskih vojakov. Samo zaradi judovskega terorizma (Irgun in Lehi) je posledično na judovski strani umrlo več kot 300 Judov. To je bila velika napaka Ben Guriona in popolno iracionalno razmišljanje vodje Irguna Menahema Begina.

Takratno vojaško usmeritev Hagane lahko razdelimo na:

- »konvojsko vojno«, s katero so obupno poizkušali obdržati povezave s številnimi dokaj oddaljenimi naselji in zaselki in »središčem Jišuva« Tel Avivom;
- obrambo zaselkov, ki so po oceni poveljstva predstavljali strateško pomembne točke za nadzor nad posameznimi deli Palestine;
- povračilni ukrepi nad arabskim prebivalstvom tam, kjer je prihajalo do napadov na konvoje, ob tem pa so tudi poskrbeli, da se je novica v precej napihnjeni obliki razširila na čim večjem območju. Psihološka vojna je bila eden najpomembnejših elementov »izganjanja« Arabcev iz prihodnje izraelske države.

Cestni sistem v Palestini ni bil veliko boljši od sistema, kakršen je ostal za Rimljani, pomembnejše smeri Tel Aviv–Jeruzalem, Jeruzalem–Hebron in Tel Aviv–Hajfa pa so tako ali tako zgradili že Rimljani.

Ben Gurion je sklenil, da umika v celotnem Jišuvu ni – da se brani vsako naselje, vas, hiša, skratka Hagano z njenim skromnim voznim parkom in zalogami orožja je postavil pred nemogočo nalogo in, kot bomo videli kasneje, je imel še kako prav. Iz tega obdobja je znan sistem oblaganja tovornjakov in avtobusov v notranjosti z bukovimi plohi, s čimer je nastal prvi »dodatni oklep« – eden od številnih izumov in improvizacij v tem času. Britanci, sicer bolj na arabski strani, so se dokaj neuspešno trudili preprečevati terorizem, vse več je bilo postavljenih eksplozivnih teles, in ostalih oblik klasičnega terorizma, kot so atentati, požigi, uničevanje infrastrukture itd. Eden od mejnikov je 5. januar 1948, ko sta dva pripadnika Irguna zapeljala poln tovornjak dinamita pred poveljstvo arabskih lokalnih milic v Jafi, kjer je izgubilo življenje več sto ljudi, naslednji dan pa je verjetno skupina Lehi podstavila eksploziv v hotel »Semiramis« in ob življenje je bilo še trideset ljudi, število ranjenih pa sploh ni znano (Dupuy 1978, 23).

Konvoji niso bili vedno uspešni – približna petina je bila prestrežena in delno ali v celoti uničena, govorimo pa o sredini in koncu leta 1947, kasneje je postala izrazito kritična samo oskrba Jeruzalema. To obdobje lahko imenujemo tudi »konvojska vojna«.

3.3 OPERACIJE ARABSKE OSVOBODILNE ARMADE (ALA)

Svoje »poslanstvo« je 10. januarja 1947 v Palestini začel polkovnik Favz el Kaukdži: z 900 pripadniki je vdrl iz Sirije in neuspešno napadel vasico Kfar Sold. Ob tem je pomembno omeniti, da je bila večina judovskih vasi na vrhu griča, spremenjene pa so bile v trdnjave in dobro oborožene. Kljub britanski pasivnosti pa so ti iz bližnje baze v Safedu z oklepno enoto »pospremili« Kaukdžija nazaj v Sirijo. S tem napadom je bil dan znak drugim: Abd el Kader el-Huseini je z nekaj sto pripadniki AAS-a napadel judovsko »nevtralgično točko« Kfar Etzion, skupek štirih vasi 20 km južno od Jeruzalema, in če bi napad uspel, bi prišlo do blokade ceste Jeruzalem–Hebron in prekinitve oskrbovanja kar nekaj judovskih naselij. Hagana je pošiljala na pomoč skupine

30–40 pripadnikov, ki so padali v zasede in se obupno borili za to strateško pomembno cesto, medtem pa je Kaukdži spet vdrl v Palestino in napadel vasico Tirat Tzva in bil spet odbit (Dupuy 1978, 22). V arabskih vrstah so bili številni britanski dezerterji, ki so se udinjali kot plačanci, med njimi Jugoslovani, Poljaki, Nemci itd. Ravno britanski dezerterji, ki so vozili britanski vojaški avto (poln eksploziva), so slednjega pustili pred zgradbo judovskega časnika »Palestine post« in v eksploziji je umrlo 50 ljudi, več kot 70 je bilo ranjenih – trik, ki je uspel enkrat in nikoli več. Konec marca 1948 je bila Palestina območje kaosa in terorizma. Več kot 1200 Judov je padlo samo od konca novembra, arabske žrtve so bile najmanj trikrat večje.

Ben Gurion je potegnil nujne poteze: načrt in operacije je popolnoma prenesel na svojega namestnika (vodjo PSPH) Izraela Galilija, zamenjal je hudo bolnega vodjo štaba Hagane Jakova Dorija z Jigaelom Jadinom (Dorijev namestnik, vodja operacij). Ta četverica je sestavljala vrhovno poveljstvo Hagane.

Prvi in eden pomembnejših mejnikov (o katerem pa kroži množica različnih informacij) je bil **»načrt D«** (Herzog 1984, 32–33). Ta je bil pogosto napačno predstavljen kot »načrt etničnega čiščenja«. Hagani je nalagal sledeče obveznosti (Dupuy 1978, 23):

- po britanskem umiku (14. maja 1948) je treba zasesti in nadzorovati območja, ki so bila izraelski državi dodeljena z delitvenim načrtom;
- obdržati je treba prehode za dostop do judovskih naselij izven tega območja in ta območja zaščititi z enotami iz judovske države, obraniti je treba državo (da bo vojna, je bilo vsakomur jasno), treba je zasesti čim več utrdb, ki jih bodo zapustili Britanci, in onesposobiti sovražne baze na ozemlju nove države;
- zasesti je treba vsa arabska naselja in povečati pritisk na arabsko prebivalstvo na ozemlju judovske države s ciljem preselitve na arabsko ozemlje ter omogočiti normalen in varen transport, kjer to ni mogoče, se prebivalce izžene.

S sprejemom načrta D je Hagana neposredno in odločilno prispevala k nastanku palestinskega begunskega vprašanja (Shlaim 2000, 31).

Konec marca je Hagana poslala približno 21.000 mož (starih 17–25 let), da so začeli z zaščito območij, transportov, nočnih straž in varovanjem polj in naselij. Uporabili so vsa civilna letala (vojaških niso imeli) za dostavo zaloga na območja visokega tveganja za konvojske enote. 1. aprila 1948 je prispela s transportnim letalom na improvizirano letališče pri Beit Darasu prva pošiljka orožja iz Češkoslovaške, dva dni kasneje je poljska ladja, kljub embargu na prodajo orožja, pripeljala v Tel Aviv precejšnjo količino lahkih mitraljezov različnih tipov iz Češkoslovaške, ki je edina preko Jugoslavije oskrbovala Izraelce. Proti koncu vojne so začela prihajati tudi letala, sem in tja kakšen tank in pa topovi, večina preko letališča pri Nikšiču in pristanišča Bar. Izraelski agenti pa so v Italiji namestili eksploziv na več ladij, ki so vozile orožje v Egipt.

Hkrati se je z okoli 1000 pripadniki ALA pojavil na severu polkovnik Kaukdži, da bi iz smeri Nazareta zavzel Mišmar Haemek. Judje so se branili z nekaj mitraljezi in puškami in v ostrem spopadu spet poslali Kaukdžija in enoto nazaj, medtem so prispeli tudi Britanci in odredili 24-urno premirje. V tem času je prispel z bataljonom major Palmaha, kasnejši general Dan Laner, in takoj po izteku premirja napadel in popolnoma presenetil Arabce, ti pa so se po ponovnem poizkusu protinapada vrnili v Jenin.

18. aprila je prišlo do spopada na obali Galilejskega jezera – v Tiberiasu: edino pot, ki je vodila proti dolini Hule preko severnega dela jezera, so presekali Arabci. V severnem delu Tiberiasa je imel poveljstvo polkovnik Nahum Golan in lokalno HIS enoto Hagane, ki je kasneje postala prva brigada izraelske vojske – ime »Golaniji« pa je obdržala po poveljniku. Polkovnik Golan je 18. aprila preko okoliških hribov obšel arabsko zasedo, jo napadel, Palmahova enota iz doline Hula je napadla s severa in pot je bila odprta, po združitvi obeh enot so obkolili arabski del Tiberiasa in tukaj je prišlo ob britanski pomoči do prve množične izselitve arabskih prebivalcev proti Transjordaniji.

3.4 OPERACIJA »MISPRAJIM« – HAJFA

Hajfa, ključno palestinsko in britansko pristanišče, se deli na staro jedro (Hajfa Hof) s pristaniščem in višje ležeči del Hadar Hakarmel. Hajfa je bilo edino pomorsko »okno v svet« in je bilo dodeljeno judovski državi, čeprav je v njem živel od 75.000 do 90.000 Arabcev (Pappe 2008, 93). Pristanišče je bilo močno zastraženo, linija je tekla v bližini judovske četrti, varovanje je bilo zaupano 6. britanski padalsko desantni diviziji – najmočnejši enoti severne Palestine. Konvoji iz in v pristanišče so bili pogosto tarča napadov judovske in arabske strani, čemur pa so bili padalci zlahka kos. Hajfa je bilo edino mesto, kjer je bila arabska vojaška organizacija s kontingentom AAS in poveljnikom Mohamedom el Hemedom el Huneitijem bolje organizirana od brigade Hagane, polkovnika Mošėja Karmela. Poleg običajnih ostrostrelcev in napadov na konvoje so za »vzdušje« v mestu poskrbeli predvsem judovski skrajneži z nastavljanjem bomb v spodnjem delu mesta, Arabci so jim 14. januarja vrnil z razstrelitvijo osrednje pošte, sledil pa je velik šok za Arabce. Pri spremstvu konvoja orožja iz Libanona, ki je padel v judovsko zasedo pri Kirjat Motzkinu, je bil ubit polkovnik Huneiti, zamenjal ga je Amin Azadin, dokaj neznano ime in Arabce je zajela precejšnja apatija. 6. diviziji je poveljeval general major Hugh Stockwell, ki je zaradi bližajočega se 15. maja – dneva umika Britancev – 21. aprila poklical poveljnike obeh strani in najavil, da se Britanci umikajo iz vojašnic in utrdb Galileje, Samarije in Judeje proti Hajfi.

V okviru »načrta D« je Hagana pripravila operacijo Misparajim (škarje), s katero naj bi zasedli na tri dele razdeljen spodnji (arabski) del mesta. Takoj po Stockwellovem naznanilu je manjša enota Hagane iz doline Rušmija napadla južni del mesta, kmalu jo je obkolila večja arabska enota, vendar so se pripadniki Hagane zatekli v večjo poslovno zgradbo, ki so jo, kljub večkratnim arabskim napadom, držali vso noč in naslednji dan. Medtem ko so bile oči uprte v boje na južnem delu mesta, je ob zori iz zgornjega dela Hajfe brigada Karmeli silovito napadla preostanek južnega dela mesta, presenetila Azadina in zasedla ključne položaje med pristaniščem in dolnjim delom mesta, čemur je sledil popoln zlom arabske obrambe. Še pred poldnevom je Azadin ukazal umik

arabskih enot iz mesta, general Stockwell pa si je prizadeval za doseg prekinitve ognja, do katere je nazadnje res prišlo. Na sestanku župana (arabskega rodu) in polkovnika Karmela je ta osorno zahteval takojšnjo predajo vseh vojakov z orožjem, posebej je zahteval izročitev plačancev in nazadnje še uvedbo policijsko ure. Medtem ko si je župan vzel čas za razmislek, so prišli odposlanci Kaukdžija in mu zagotovili, da se pripravlja velika ofenziva iz Nablusa in sosednjih arabskih mest, zato naj se prebivalstvo začasno umakne v Libanon, kasneje pa se bodo vrnil na svoje domove. Stockwell se je sestal s polkovnikom Karmelom in mu povedal, da predaje ne bo, ker se bodo Arabci kolektivno izselili. Karmel je poiskal župana in ga poiskusil prepričati, naj tega ne dela, ker se ne bodo nikoli vrnil in da jim jamči za njihovo varnost. Celo rabin je poiskusil pregovoriti muftija, vendar brezuspešno, tudi zaradi prvega Karmelovega nastopa. V petdnevem premirju so Britanci prepeljali okoli 96.000 Arabcev v Libanon, ostalo jih je samo nekaj tisoč, vsi drugi in njihovi potomci so še danes »palestinski begunci« v Libanonu, medtem ko ostali Arabci mirno živijo v Hajfi (Dupuy 1978, 25).

3.5 OPERACIJA JIFTAH – SAFED

Operacija je bila eden najbolj tipičnih primerov spopada za strateško dominantno naselje. Safed stoji na grebenu okoli 600 m nadmorske višine in 910 m nad Galilejskim jezerom in je bila odlična nadzorna točka za ceste, ki so z obale vodile v severno vzhodno Galilejo, kjer je bilo veliko judovskih dislociranih naselij, katere so (po Ben Gurionu) morali držati za vsako ceno. Razmere so se drastično poslabšale decembra 1947 in so kmalu prešle v dokaj ostre spopade zaradi arabskih napadov na judovske konvoje. Britanci se niso vmešavali, tudi ko je garnizon ALA (okoli 600 Sircev in Iračanov) pod vodstvom polkovnika Adiba Šišaklija povsem obkolil judovsko četrt v Safedu s pretežno bojno omejeno sposobnimi ortodoksnimi Judi. Tem je preostala le visoko tvegana nočna oskrba posameznih četrti. 14. aprila je oddelek Palmahovih borcev preko Safeda vstopil v judovsko četrt in njihov poveljnik je prevzel poveljstvo nad četrtjo. 15. aprila so se Britanci umaknili, Arabci pa so takoj zasedli ključne položaje: staro trdnjavo, policijsko postajo in utrjeno zgradbo z imenom »hiša Šalva«. Vodstvo Hagane se je takoj zavedlo napake, v napad so

poslali brigado Golani in ti so bili dvakrat odbiti – drugič s precejšnjimi žrtvami. Strateška lega nad, za Izraelce zelo pomembno dolino Hula je prisilila vodstvo Hagane, da počaka na umik Britancev in sproži kompleksno vojaško akcijo za prevzem strateških točk in komunikacij na tem območju, ki je dobila naziv »operacija Jiftah«. Poveljstvo je prevzel polkovnik Jigal Alon, v operaciji so sodelovali bataljona Palmaha in HIS-a in lokalne enote Palmaha. Najprej je zavzel nekaj obrobni vasi za lažji dostop do judovske četrti, med 5. in 6. majem je napadel Safed in bil odbit, 11. maja pa je v silovitem nočnem spopadu od hiše do hiše zavzel ključne točke mesta. Ponovila se je slika padca Hajfe: 12. maja so Arabci izpraznili policijsko postajo, sledil je množičen umik proti libanonski meji, ki mu je sledilo vseh 10.000 arabskih prebivalcev (tudi iz naselij v dolini Hula), ostalo pa je 1500 Judov in enote Hagane. Rezultati operacije Jiftah sodijo med usodnejše arabske poraze v severni Galileji, vodenje operacije pa med večje izraelske polomije v tej vojni.

29. aprila so se Britanci umaknili iz vasi Samak in Gešer, ki sta jih takoj zasedli Golaniji, s tem zavarovali dostop do doline Jordana, Arabska legija je zatem napadla Gešer (1. maja) in bila odbita, Hagana je nadaljevala in zavzela Beit Šean, s tem pa je prevzela nadzor nad hribom Tabor in južnim delom pokrajine Karmel.

K tej operaciji navadno prištevamo manj pomembno operacijo »Ben – Ami«, v kateri so enote Karmelijev ali zavzele ali obkolile vsa pomembnejša naselja z arabskim prebivalstvom severno od Hajfe in v zaledju Aka (arabsko ime Akre).

Napredovanje proti severu je bilo ustavljeno, ker območje ni več sodilo v delitveni načrt, je pa vanj kot solidno branjeno arabsko mesto, še kako sodila Jafa, južno od Tel Aviva, danes del mesta (Herzog 1984, 33–35).

3.6 OPERACIJA »HAMETZ«

»Mivca hametz« (operacija hamtez – nekvašen kruh), je potekala med 28. in 30. aprilom, cilj je bil v celoti obkoliti in zavzeti Jafo, ki je po delitvenem načrtu

pripadla Arabcem (Morris 2008, 152). Irgun je 25. aprila napadel severni predel Jafe – Manšijo. Posredovali so Britanci in zagrozili z bombnim napadom na Tel Aviv, napada se ni dalo več ustaviti. Ker je Britance arabska propaganda prepričala o 23.000 pobitih civilistih pri napadu Karmelijeve na Hajfo (pristaniški del je bil v britanskih rokah), je Britance je začelo skrbeti, da se ne bo ta »praksa« ponavljala.

Britanci z grožnjami niso dosegli ničesar in pred Tel Aviv je priplulo nekaj vojnih ladij, letala so napadla Manšijo in položaje Hagane pri naselju Bat Jam (južno od Jafe). Irgun, oborožen samo z lahkim pehotnim orožjem, se ni hotel umakniti – Ben Gurionu na ultimat sploh ni odgovoril in Britanci so napadli s tanki in pehoto. Hagana je 28. aprila začela operacijo Hametz s tremi brigadami: Givati, Aleksandroni in Kirjati, ki so obkolile Jafo in zasedle arabske zaselke Jazur, Jehudija, Sakija, Salame itd. Začel se je beg 70.000 prebivalcev iz Jafe, Izraelci so pustili prehode proste, pregledali so begunce in za kogar je bilo ugotovljeno, da je pobijal Jude, je veljala smrtna kazen. V tej vojni namreč ni bilo vojnih ujetnikov, skoraj vsi so bili brez izjeme ustreljeni na obeh straneh, saj ni bilo taborišč za njih, vse dokler ni Hagana celotno zapuščeno vas Džalil el-Kiblija nedaleč od Tel Aviva spremenila v ujetniško taborišče (Morris 2008, 152–153). Izjema je bila Transjordanska legija, ki je izgnane judovske civiliste iz Jeruzalema in Kfar Etziona poslala v taborišča v Jordanijo, ker je Abdulah dobro vedel, do kod lahko gre. Jafo je Hagana zasedla 14. maja, ostalo je le kakih 4000 prebivalcev.

V svojih spominih je sirski premier Kaled el-Azm (1948–1949) zapisal: »Od leta 1948 naprej smo zahtevali vrnitev arabskih beguncev v Palestino, vendar smo bili mi tisti, ki smo jih spodbujali, da odidejo ... Če bi počakali nekaj mesecev, bi se lahko obrnili na OZN s prošnjo za posredovanje« (Herzog 1984, 36).

3.7 OPERACIJI »NAHSON«, UVODNI DEL BITKE ZA JERUZALEM

Bitka za Jeruzalem in predvsem za cesto Tel Aviv–Jeruzalem je postala nekakšen zaščitni znak te vojne in pa vsekakor najbolj grenak judovski spomin

nanjo. Zunaj obzidanega mestnega jedra (jeruzalemsko »novo mesto«) je živel okoli 100.000 Judov, znotraj v judovski četrti pa okoli 2500, celotna skupnost je bila popolnoma ločena od priobalne regije, velik del poti je potekal po arabsko nadzorovanih območjih in konvojske zasede so bile vsakdanji pojav. Dve popolnoma ločeni naselji Atarot in Neve Jakov sta bili proti severu (proti Ramali), jugovzhodno, tudi ločeno od novega mesta, sta bili bolnišnica Hadaš in hebrejska univerza na griču Skopus. Zaloge za skupnost so konvojsko vozili po obupni cesti iz Tel Aviva, prav tako vodo, ki so jo v Jeruzalem črpali preko arabskega črpališča. Arabci si vode niso upali zapreti zaradi britanskega ultimata, so pa uspešno blokirali cesto med Tel Avivom in Jeruzalemom. 1. aprila je poveljstvo Hagane sprejelo odločitev o »operaciji Nahson«, s katero bi odprli in zaščitili konvoje proti Jeruzalemu, kar je bilo poverjeno tri-bataljonski brigadi s 1500 pripadniki, in sicer je prvi bataljon pokrival sektor Hulda–Latrun, drugi sektor Latrun–Kirjat Anavim, tretji je ostal v rezervi. Operacija Nahson je predstavljala največjo koncentracijo pripadnikov Hagane pod enim poveljstvom (Rabin 1996, 24). Cilj je bil koridor in desetakilometrski pas na obeh straneh ceste Tel Aviv–Jeruzalem. Operacija se je začela v noči med 5. in 6. aprilom z uspešnim napadom bataljona brigade Givati pod poveljstvom podpolkovnika Avidana na poveljstvo enot el-Huseinija, hkrati so osvobodili Huldo in Deir Muheisin in so bili le dober km od Latruna. 7. aprila so dobili ukaz Britancev, da položaje zapustijo, ker bodo cesto uporabljali tudi oni, »ne bodo pa dovolili arabske vrnitve na te položaje« – ena od usodnih laži v tej vojni. Britanci pa tudi jamčijo za varnost konvojev. Judovski bataljon je nadaljeval z napredovanjem proti vzhodu, vendar z mnogo manj uspeha: v protinapadu so Arabci celo uspeli zavzeti Notzo, Judje pa so zasedli več pomembnih točk ob poti in 6. in 7. aprila je bil poslan nov konvoj v Jeruzalem. El-Huseini je sam vodil protinapad in po dveh dneh ogorčenih bojov zasedel grič Kastel, kjer je 8. aprila tudi padel. Po smrti el-Huseinija je njegova enota razpadla. Ko je 9. aprila rezervni bataljon Hagane napadel utrdbo, je bila ta prazna, saj so pripadniki AAS preprosto odšli domov. Cilji so bili doseženi in pot varna, zato je poveljstvo Hagane 15. aprila operacijo Nahson ustavilo (Dupuy 1978, 34). (Priloga D).

3.8 MASAKER V DEIR JASINU

9. aprila, na dan zavzetja Kastela, je poveljstvo poslalo enoto, da bi onemogočila pripadnike arabskih milic severozahodno od jeruzalemskega novega mesta, pridružila sta se jim oddelka Lehija in Irguna. Poveljstvo je bilo zavzeto z zasedbo Kastela in je dovolilo obema oddelkoma, da zavzameta arabsko vasico Deir Jasin. Ker je bil prvi napad odbit, so pripadniki Irguna in Lehija zaprosili za minometno in mitralješko pomoč enote Hagane, ki se je pripravljala za napad na Kastel, in jo tudi dobili. Obe teroristični skupini sta vdrli v vas, medtem ko je enota Hagane krenila v napad na Kastel. Kaj se je kasneje dogajalo, ne bo nikoli popolnoma jasno, za enkrat je znano le to, da so teroristi popolnoma izgubili razum, postrelili in poklali so celo vas (okoli 245 moških, žensk, starejših in otrok) in jih dobršen del zmetali v vodnjak. Seveda eden najbolj gnusnih zločinov v vse arabsko-izraelski vojni ni ostal prikrit, žal pa je tolmačenje tega toliko, kot je avtorjev, čeprav se večina strinja, da je bila za pokol kriva Sternova skupina (Johnson 1978, 529). Krivda pa leti tako na Ben Guriona kot na Hagano, saj krivcev nikoli niso odkrili, zato mnogi sumijo, da je imel napad predvsem namen psihološkega učinka, s katerim bi se beg Arabcev iz Palestine še povečal. Če so imeli to v načrtu, potem so v celoti uspeli. Poveljnik Irguna, kasnejši izraelski predsednik vlade Menahem Begin, je pokol v Deir Jasinu cinično označil za »junaško dejanje« (Dupuy 1978, 35). Za višek cinizma pa so poskrbeli Norvežani, ki so z Nobelovo nagrado za mir odlikovali Begin in Sadata, ki sta imela poleg »uradne« biografije, še kakšno manj prijetno.

3.9 OPERACIJA »HAREL«

Sedemdesetkilometrsko cesto do Jeruzalema je varoval Palmah, ki je v ta namen ustanovil novo brigado – Harel, pod poveljstvom majorja Jizaka Rabina. Enota je imela dva svoja bataljona, enega si je »izposodila« pri brigadi Givati. Brigada Harel je takoj nastopila svoje poslanstvo: le nekaj dni kasneje so se v »Operaciji Harel« trije ogromni konvoji s po 250–300 tovornjaki prebili do Jeruzalema, kar se je kasneje izkazalo za izjemno pomembno. Arabci so pri

Šeik Jarahu blokirali cesto judovske enklave grič Skopus. Britanci so cesto spet odprli in pustili oddelek svojih vojakov na vzpetini nad vasjo, tako da je bila cesta odprta dobrih 14 dni, medtem pa so konvoji pripeljali optimalno količino zalog. 13. aprila se je pojavila arabska blokada v bližini Šeik Jaraha in prestregla enega od konvojev. Prva oklepna vozila so sicer odbila napad, Judje so čakali na intervencijo britanske vojske, ta pa ni posredovala. V konvoju so bili opremljeni samo z lahkim orožjem, neoboroženih je bilo 77 zdravnikov in medicinskih sester, namenjenih v bolnišnico Hadaš. Te so Arabci do zadnjega pobili. Obstajajo dokumenti, da so Arabci obvestili Britance, da bo to »maščevanje za Deir Jasin«. Ohrabreni s tem pokolom so Arabci zasedli s pomočjo Kaukdžijevih topov še bolnišnico Augusta Victoria in vas Isavi poleg hebrejske univerze na vzhodnem pobočju griča Skopus. Hagana se je odločila okrepiti jeruzalemsko obrambo z brigado Harel. 20. aprila je odpeljal konvoj 350 vozil z Jizakom Sadehom, kot bodočim poveljnikom obrambe mesta, in Davidom Ben Gurionom. Kmalu po prihodu v bolj gorato območje je konvoj padel v zasedo, zadeta vozila so blokirala cesto in rešile so jih okrepitve iz Jeruzalema. To je bil zadnji večji konvoj, preden je bil Jeruzalem odrezan od Tel Aviva.

Sadeh je imel na voljo dve brigadi Hagane: Palmahovo brigado Harel Jizaka Rabina in novoustanovljeno brigado Etzion, ki so jo sestavljali domačini (Dupuy 1978, 37).

3.10 OPERACIJA »JEBUSI«

V prvi fazi je Sadeh zasedel Nebi Samuel, Neve Jakov in Atarot in vrsto obrobni naselij na jugu novega Jeruzalema: Rehavia, Kirjat Šmuel, Mekor haim, Ramat Rahel in Talpiot, katera so bila v rokah Arabcev. Operacija se je začela obetavno, kmalu pa so jo upočasnile zasede in Atarot in Neve Jakov sta ostala odrezana, v drugi fazi so na pol zasedli Šeik Jarah, ko so se vmešali Britanci z zahtevo, da se Judje umaknejo. Ti so to odbili, Britanci so jih napadli s pehoto, tanki in topovi in judovska enota se je umaknila, vendar je britanski poveljnik obljubil, da bodo imeli prost dostop do griča Skopus. Takoj po

britanskem umiku so pripadniki Hagane zasedli omenjeno mesto. 28. aprila je brigada Harel neuspešno napadla bolnišnico Avgusta Viktorija, edini dosežek je bila zasedena cesta Jeruzalem–Jericho. V tretji fazi operacije je drugi bataljon brigade Harel napadel grški samostan St. Simon, ki so ga okupirali pripadniki iraške ALA. V siloviti nočni bitki so samostan zasedli in ga naslednji dan s precej izgubami tudi obranili, vse do prihoda bataljona iz brigade Etzioni. 1. maja so uspeli pripadniki Hagane obraniti tudi Kirjat Šmuel in Mekor Haim, potem pa so Britanci obema stranema predlagali premirje (Dupuy 1978, 37).

3.11 OPERACIJA »MAKABI«

Sodi že v sklop treh »latrunskih« bitk, z namenom odpiranja cestne povezave Tel Aviv–Jeruzalem. 9. maja je brigada Harel dobila ukaz, da zasede Beit Mašir in Latrun. Operativno območje brigade je bilo od Jeruzalema vzhodno, medtem ko so bili Givatiji zadolženi od Ramla proti vzhodu. Zaradi dokaj močnega topništva je brigada že prvi dan pretrpela hude izgube, prav tako 10. maja, ob zori 11. pa so najprej zasedli cesto do vasi in potem še vas samo. 12. maja pa si je poveljstvo privoščilo hudo napako: patroljo oklepnih vozil so poslali na cesto mimo zavzetega Beit Maširja, kjer so še vedno patroljirali Britanci, pripadniki ALA in AAS pa so držali Latrun in Deir Ajub. Ko je judovska kolona peljala mimo omenjenih naselij, so nanjo odprli ogenj Arabci, kmalu zatem pa še Britanci, številna vozila so bila uničena, ranjence so reševali v temi, ko so tudi ostanek enote priključili brigadi Givati.

Naslednji dan se je začel z močnim topniškim obstreljevanjem ALA in Britancev in Judje so se s številnimi žrtvami umaknili proti zahodu, ne da bi cesto odprli. To nalogo je dobil polkovnik Givatijev Avidan 13. maja – s širokim krogom se je premaknil na zahod in presekal povezavo Ramle–Latrun, ponoči so njegove enote zavzele Abu Šošo (Gezer) z dvema sosednjima vasema. Do konca britanskega mandata, tj. 14. maja, sta bila tako Latrun kot Deir Ajub v arabskih rokah, zavzetje teh naselij bi pomenilo tudi odprtje ceste Tel Aviv–Jeruzalem (Dupuy 1978, 39).

3.12 BITKA ZA ETZION BLOK

Etzion Blok so sestavljali štirje zaselki južno od Jeruzalema in kot eni prvih popolnoma obkoljenih naselij so bili v zelo resnem položaju, saj je bila oskrba mogoča samo iz zraka s padali ali s tveganimi pristanki lahkih letal na lokalni cesti. Naselja (skupaj 280 ljudi) sta branili četa Palmaha in četa HIS-a (skupaj 500 pripadnikov). Slednje je bilo zelo moteč element za Arabce, saj so iz »ruskega samostana« nadzirali cesto Hebron–Jeruzalem in napadali konvoje na njej. Posebej se je to stopnjevalo maja, ko je postalo moteče tudi za Britance, ki so hoteli imeti to komunikacijo odprto. Britanci, ki so poveljevali Transjordanski legiji, so z dvema četama, britanskim kontingentom in lokalnimi prostovoljci 4. maja napadli vasi Guš Etzion, Kfar Etzion, Sudir in ruski samostan. Tega so ponoči Arabci zavzeli, čez dan pa so si ga Judje priborili nazaj. Izgube so bile hude, posebej na judovski strani, saj niso imeli težjega orožja. Arabci so uspeli onemogočiti dovršen del blokad in izpostavljenih točk, hkrati pa je ostala blokada naselij, kar je precej vplivalo na moralo Judov. Čeprav je imela Legija ukaz o premiku vzhodno od reke Jordan, so 12. maja še zadnjič napadli Etzion Blok. Cilj je bil najstarejše naselje Kfar Etzion in ruski samostan, ki je bil pod močnim topniškim ognjem. V noči med 12. in 13. majem je bila vsaka od vasi obkoljena, Legija se je prebila v središče Kfar Etziona in ko je poveljnik branilcev videl, da ni več upanja, se je z ostankom enote predal z belo zastavo.

Legija je ustavila operacije, medtem so prostovoljci pobili vse civilno prebivalstvo, kasnejša preiskava je pokazala, da so ukaz za pokol izdali arabski vodje, verjetno pa je zato vedel tudi kralj Abdulah, čeprav Legija ni sodelovala pri poboju. Po pogajanjih v Jeruzalemu so Arabci ujetnike odpeljali v Hebron, ranjence v Jeruzalem. Nastala je nova točka maščevanja, ki je Judje niso pozabili (Dupuy 1978, 39).

4 DRUGI DEL VOJNE – 14. MAJ 1948

Britanci so se umaknili iz Jeruzalema in začela se je jeruzalemska »dirka«: brigada Etzioni je zavzela širšo okolico mesta in britanski sektor v mestu, imenovan »Bevingrad«, zavzet je bil hotel Kralj David (oziroma kar je od njega ostalo po miniranju Irguna), Arabci so zasedli Allembyjevo vojaško bazo, tiskarno in železniško postajo. Brigada Etzioni, še vedno pod vtisom Kfar Etziona, je silovito napadla, zavzela omenjene zgradbe in postajo, enote Hagane (in njim podrejene enote Lehija) so zavzele samostan Notre Dame in prizorišče je bilo pripravljeno za novo vojno. Istega dne je odšel tudi general sir Alan Cunningham, zadnji britanski visoki komisar Palestine.

Ob polnoči se je britanski mandat končal, istega popoldneva (dan pred šabatom) pa se je v Tel Avivu ob 17. uri v muzeju sestal judovski nacionalni komite ali generalni sionistični svet, na katerem je po himni »Hatikva« David Ben Gurion prebral in podpisal »Deklaracijo o neodvisnosti« in s tem nastanek države Izrael (Medinat Israel) z veljavnostjo ob 24. uri istega dne. S tem dejanjem pa je dokončno izginila tudi Palestina (Gilbert 1998, 187). Ben Guriona so potrdili kot predsednika začasne vlade in kot ministra za obrambo. Izrael takrat ni obsegal ozemlja iz delitvenega načrta, temveč priborjeno priobalno področje, del koridorja proti Jeruzalemu in dele Jeruzalema. Ob ustanovitvi je imela država, ki je bila več kot pol manjša od Slovenije, pod orožjem 40.000 vojakov (42.000 – Morris 2001, 215), razporejenih v 9 brigad, od Britancev so »kupili« tri tanke, tri pol goseničarje in tri patroljne čolne. Imeli so tudi več »oklepljenih« tovornjakov, Čehoslovaki so jim prodali še tri svoja komaj uporabna letala avia 199 (kopija Me 109). Konec maja je prispela še glavna češkoslovaška pošiljka: 4700 pušk in 5 milijonov nabojev ter nekaj topov. Vse to gre pripisati pogajalski spretnosti Golde Meir: Ben Gurion jo je poslal »v svet« po 25 mio \$, vrnila se je s 50 mio \$! Čehi so potrebovali dolarje, Judje orožje in češkoslovaški agenti so ga zbirali po vsej Vzhodni Evropi, kjer ga je bilo po koncu vojne v izobilju. Nastalo je paradoksalno stanje: po ZN embargu na orožje so Američani prenehali s pošiljanjem orožja, Britanci pa ne, vendar Arabci niso imeli denarja, Britanci pa so bili preveč »ponosni«, da bi

ponudili orožje tudi Judom. Izraelska vojska sedaj ni imela nobene pogajalske opcije več, morali so obraniti svojo državo.

Temu je stalo nasproti številčno precej spremenjeno stanje, več ali manj spet v pogojnikih glede izurjenosti.

Številčno stanje po Dupuyu: arabska osvobodilna armada – ALA, poveljnik polkovnik Fawz el Kaukdži je poveljeval 10.000 pripadnikom in 6000 »palestinskim Arabcem«, od katerih je bilo 2500 Sircev, 2500 Iračanov, 500 Libanoncev in nekaj jugoslovanskih muslimanov. Na celotnem območju je bilo okoli 50.000 Arabcev iz območja Palestine, večinoma lokalnih enot, ki so sestavljale tudi gverilske kontingente od 5000 do 10.000 pripadnikov, večinoma jih je uporabljala arabska vojska rešitve – AAS. Morris (2001, 217) navaja konec maja naslednje stanje: največ 28.000 pripadnikov, 5500 Egipčanov, 6000–9000 pripadnikov Legije, 6000 Sircev, 4500 Iračanov in nekaj tisoč Libanoncev in palestinskih Arabcev. Hagana je ocenjevala moč arabskih vojsk še na 75 bojnih letal, 40 tankov, 500 oklepnih vozil, 140 topov večjega kalibra in 220 protiletalskih topov.

14. maja je vojaški komite Arabske lige zamudil veliko priložnost, da bi presegel notranja palestinska nasprotja, imenoval svoje poveljstvo in vsaj približal strategijo, katere nekatere vojske sploh niso imele. »Vrhovni poveljnik združene arabske armade« je bil sicer kralj Abdulah transjordanski, toda to je bil bolj častni naziv kot poveljniška funkcija. Dejansko je šlo za moralno najbolj sporno osebnost te vojne z eno samo željo – Palestino (z Izraelci ali brez) priključiti Transjordaniji, kar je bila veliko bolj razdruževalna kot združevalna naloga. In tako je arabska vojska tudi delovala. Nekoliko bolje je delovala koordinacija med napadajočimi državami, ko se je vojna 15. maja 1948 iz medetničnega spopada spremenila v klasično vojno – brez vojne napovedi. Z nastankom države Izrael prebivalce namesto »Judi« imenujemo »Izraelci« (Herzog 1984, 47).

Preden predstavim »načrt napada«, je treba poudariti, da je bil to načrt brez načrta. Generalni sekretar Arabske lige Abd el-Rahman Azam Paša ni pustil o prihajajoči vojni nikakršnih dvomov: »To bo vojna iztrebljenja in trenutnega masakra, podobno kot bi govorili o Mongolih ali Križarjih.« El-Huseinijev tesni sodelavec Ahmed Šukeiri je prihajajočo invazijo označil kot »odstranitev judovske države«. Taka ekstremna stališča niso ostala pri Judih neopažena, poudariti velja dve stvari: protijudovsko gonjo je prevzela v celoti Arabska liga, v ozadju te pa so bila globoka nasprotja med sodelujočimi (Morris 1999, 219). Dejansko se je le Arabska legija pripravljala na vojno z geslom »Tel Aviv v štirinajstih dneh«, politično razpoloženje je nihalo od pretiranega optimizma Arabcev do pretiranega pesimizma Judov. Princ Talal, sin kralja Abdulaha, je napovedal Arabcem gladek poraz, egiptovski general Mavavi pa je celo novinarju dejal, »da njegova vojska ni izurjena za vojno«. Vse to je bilo kasneje dobro vidno na bojišču.

»Načrt« je bil na grobo sledeč:

Libanonci so preko Nakure prodirali proti Nahariji, Sirci so prečkali reko Jordan (nad Galilejskim jezerom) in nadaljevali proti obali, Iračani so krenili iz zbirnega območja Irbid v Transjordaniji proti zahodu, prečkali so Jordan (na južni strani Galilejskega jezera), cilj je bila Natanija na obali. Transjordanska legija je imela dva cilja: ena od brigad je zasedla Nablus in osrednjo Samarijo, druga je napredovala v smeri Ramle, tretja je ostala v rezervi. Egipčani, ki so se zbrali v okolici El Ariša na severu Sinaja, so z glavnino napredovali po obalni cesti proti Tel Avivu, lahko so računali na podporo ladijskega ognja, drugi manjši krak pa je imel smer Auja in Beršeba in končno okrepitev Hebrona (Dupuy 1978, 47). (Priloga C).

15. maja je pet vojska koordinirano (invazijsko) napadlo državo Izrael, napadu pa so se pridružili tudi enoti ALA in AAS in naslednjih 25 dni si je Hagana obupno prizadevala zadržati napadalce, ki so imeli ne le več orožja, temveč tudi spekter sodobnejšega orožja – od topov, oklepnih avtomobilov pa vse do lahkih tankov in tanket. Vse to je predstavljalo resno grožnjo novi državi, tudi če izpustimo slabo pripravo in še slabše poveljevanje enotam.

Prva večja napaka arabske »invazijske« vojske, tudi na zahtevo Arabske lige, je bila zamenjava generala Ismaila Savfata z drugim Iračanom Nur el-Din Mahmudom, ker je Savfat označil generalštab v Damasku kot zbirališče sirskih in iraških častnikov, ki so bili precej bolj vešč v vojaških intrigah kot pa v vojskovanju.

4.1 LIBANONSKA FRONTA

Vse arabske vojske, vključno z libanonsko, so čakale »ukaze« kralja Abdulaha, cilj napada je bil »galilejski prst«, ki se je raztezal od jezera proti severu po dolinah Jordana in Hule do mesteca Dan. Skrbelo jih je, da bodo izgubili stik z ostalimi arabskimi vojskami, hkrati pa so vedeli, da bo to dvojni pritisk na Izraelce: »galilejski prst« so morali nekoliko južneje prečkati tudi Sirci. V noči iz 14. na 15. maj je bataljon Palmaha zasedel Malkijo in Kadeš. Libanonci so jih v protinapadu pregnali, Izraelci so imeli precej žrtev, ko so se napadalci nepričakovano ustavili in utrdili, Izraelci pa so najprej osvojili Nebi Jušo in presekali pot Kadeš – dolina Hule. To pa je bil slepilni manever: Izraelce je zelo motila arabska zasedba starodavne trdnjave in mest Ako in Naharijo na severnem delu zaliva ter mesta Hajfa, ki je bilo s tem neposredno zelo ogroženo. Mesto Ako so zgradili križarji, ima ogromno obzidje in zavzetje je bilo videti komaj mogoče. Moše Karmel je s svojo brigado najprej napadel »Napoleonov grič« vzhodno od mesta in nanj postavil minometno posadko in kmalu so padla naselja severno od Naharije. Izraelci so prišli do pomembnega podatka, da namreč Ako branijo samo rezervisti. Takoj so odprli minometni ogenj po vsem mestu, predvsem po policijski postaji, in po nekaj urah so v mesto poslali pogajalca, ki je s starim trikom »podeseteril« svoje enote, posadka je nasedla na trik in 17. maja je Ako padel, kar je dodobra zamajalo stabilnost severne bojne linije. To je izkoristil polkovnik Šmuel Koen in z brigado Jiftah napadel Nebi Jušo in Kadeš s severne – libanonske strani. Obe mesti sta padli, toda brigada Jiftah je morala takoj oditi na pomoč Jeruzalemu, položaje je zavzela popolnoma nova brigada Oded in polkovnik Uri Jofe. Medtem so prišle na pomoč Libanoncem enote ALA in Sirci in v kombiniranem

napadu zasedli najprej Malkijo, kasneje pa še Ramat Naftali in Kadeš, s čimer so bili spet povezani z dolino Hula. Enote ALA pa so nadaljevale napad na osrednjo Samarijo. To je bil prvi večji poraz Izraelcev na severni bojni liniji (Dupuy 1978, 47).

4.2 SIRIJSKA FRONTA

14. maja je šla prva v vojno 1. sirijska pehotna brigada polkovnika Abdulaha Vahab el Hakima, ki je sodelovala v že omenjenem napadu na Malkijo, takoj zatem se je brigada vrnila zaradi ukaza o prečkanju in napadu z južne strani golanske planote in galilejskega jezera. Popolnoma izmučeni Sirci so prestopili »linijo«, vendar jih je že napad na prvo vas Semak »prikopal na tla«. Polkovnik Hakim je poklical na pomoč četo tankov in oklepnih avtomobilov, topniško pomoč je imel z Golana. Utrujenost je bila prevelika, ravno tako tudi neizkušenosť, občasen topovski ogenj je bil v smeri Semaka, kasneje pa v smeri Ein Geva – edinega judovskega naselja na vzhodni strani jezera. 16. maja je sledil prvi zračni napad, četa z oklepnimi avtomobili se je prebila do Masade in Hagolana, tam pa so jo zaustavili in prisilili v vkopavanje kar oboroženi prebivalci naselij. 18. maja je imela 1. brigada že novega poveljnika brigadnega generala Husnija el-Zaima, ki je s tanki in pehoto nemudoma napadel Semak. Ko je branilec grozila obkolitev, so se umaknili na nov položaj – v vas Deganijo (obstajata tudi dva kibuca: Deganija A (alef) in B (bet)). Izraelci niso bili prepričani, ali je to glavna os napada, zato so poslali preostanek brigade Jiftah podpolkovnika Mošėja Mana proti severu, pridružile so jim enote HIM-a, poveljstvo Hagane pa je za koordinacijo poslalo majorja Mošėja Dajana, ki je bil rojen v kibucu Deganiji bet. Dejansko Sirci niso nameravali napasti južneje, temveč severneje, okoli mostu »Jakobovih hčera«, (Bnot Jakov). 19. maja so Iračani, ki so prodirali od Nablusa proti Tulkarmu, prosili Sirce, naj vsaj navidezno napadejo Deganijo in jim zaščitijo severni bok, kar pa meče na vse skupaj čuden občutek improvizacij, saj bi morali biti ti načrti narejeni davno pred in ne med vojno. Sirci so območje Deganije res napadli s topništvom, tanki in pehoto, cilj je bil most preko Jordana nad Deganijo A, s čimer bi blokirali možen izraelski napad iz smeri mesta Tiberias. Sirci so s tanki

napredovali in obramba se je počasi umikala, toda sirijska pehota je popolnoma zaostala in omogočila branilcem, da so uporabili protitankovske metalce PIAT in »koktejte molotova«, s čimer so uničili večino vozil prve linije, preostanek tankov se je umaknil na območje, kjer je bila vkopana pehota. Napad je propadel, zato so poiskovali napasti južneje, Deganijo B. Ponovila se je slika z neizkušeno pehoto, tanki so ostali brez kritja okoli 400 m pred naseljem, medtem pa so iz Tel Aviva prispele še »dejansko prastare« francoske havbice, kalibra 65 mm (imenovali so jih »napoleonke«) in sledil je prvi izraelski topniški napad v tej vojni. Položaj je postal za Sirce resen, napad na Semak – Deganijo je propadel, zelo je bila ogrožena linija komunikacij in oskrbe, če je sploh obstajala. Ponoči je namreč bataljon Palmaha brigade Jiftah s čolni preko Galilejskega jezera uspel priveslati do Ein Geva, se povzpeli na Golan in zasesti Kafir Harel, s čimer so Sirce odrezali od zaledja. Slednjim pa je poleg tega začelo nevarno primanjkovati streliva, ki je bilo pomotoma dostavljeno 2. brigadi, ki je bila severneje in sploh ni bila v boju, zato je general Zaim ukazal takojšen umik, kar pa je bil šele začetek serije polomij. Severno od mosta Jakobovih hčera so Sirci postavili depo s strelivom in gorivom, zaradi česar so Izraelci najprej mislili, da bo tekel napad severneje. Ker se okoli mosta ni nič dogajalo, so izraelske enote skupaj z branilci naselja Mišmar Hajerden prevzele pobudo in z nenadnim napadom na Malkio popolnoma presenetile Libanonce, četa iz Jiftaha pa je na čolnih prečkala Jordan in po kratkem spopadu zasedla depot, ker pa ni bilo sredstev za transport, so ga zaminirali. Napad sirske 2. brigade predviden za 22. maj, je tako odpadel, fronta je, razen občasnega topniškega obstreljevanja, popolnoma obmirovala za dobrih 14 dni, potem pa se je general major Abdulah Alfe, načelnik sirskega generalštaba, odločil napasti zgornji Jordan. 6. junija je 2. sirijska brigada polkovnika Kavasa poskusila z nenadnim napadom preko reke, da bi zasedla Mišmar Hajarden in se združila z enotami Libanoncev in ALA pri Malkiji. Izraelci so bili budni in z natančnim strojničnim ognjem in minometi so odbili že prečkanje in napad dveh sirskih bataljonov. Napadi podpolkovnika Hinauija iz Baniasa na vasico Dan na zahodni strani Jordana niso prinesli rezultata, vse več sirskih enot na vzhodni strani pa je prisililo Izraelce, da so z brigado Oded in bataljonom brigade Karmeli ojačali obrambo Mišmar Hajardena, 10. junija pa so prvič v tej vojni

dosegli opazen uspeh tudi Sirci, in sicer 2. brigada. Ta je v koordiniranem napadu zasedla vse tri strateško pomembne plitvine v Jordanu, vzhodno od Mišmar Hajardena, napadli so obrambno linijo vasi, kljub izraelskemu obstreljevanju s pehotnim orožjem in minometi, medtem pa so reko prečkali tudi sirski tanki. Številčno močnejša sirska vojska je po siloviti bitki Mišmar Hajarden tudi zasedla. Medtem je 1. sirska brigada začela z napadi na Ein Gev, ki je bil zaradi sirskih položajev nad naseljem (to je že del Golana) v zelo nezavidljivem položaju. Edina povezava naselja z ostalo državo je ostala nočna vožnja s čolnom, vendar so bili branilci zelo dobro vkopani in pa vztrajni (CEV faktor po Dupuyu je moral biti najmanj 1 : 10). Ein Gev je bil zaradi lege na vzhodu daleč najbolj oblegano judovsko mesto, bil je že napol podrt, vendar je zdržal sočasen sirski napad iz severa in vzhoda (Dupuy 1978, 50).

4.3 IRAŠKA FRONTA

Iraški kontingent, ki ga je vodil general Mahmud, sta sestavljali pehotna brigada in oklepni bataljon, izhodna baza je bil Mafrak v Transjordaniji. V začetku maja so se premaknili proti zahodu med naselje Ibrid in reko Jordan, katero severno in centralno porečje je bilo skupaj s severno Samarijo (trikot: Jenin–Tulkarm–Nablus) predvideno območje njihovega bojnega delovanja. 15. maja so Iračani prečkali reko Jordan pri naftovodu blizu Mada in zavzeli položaje nad naseljem Gešer. Med prečkanjem reke jih je ta skoraj odnesla, zato so obtožili Transjordance, da so namenoma odprli zapornice na reki Jarmuk, dejansko pa je šlo za izraelsko sabotažo. Iračani so napadli Gešer in utrjeno policijsko postajo, vendar so bili s precejšnjimi izgubami odbiti. Naslednji dan so poizkušali s kombiniranim napadom: pehota s severa in oklepni avtomobili z juga, nekoordiniran napad je bil odbit in čeprav je bil Gešer popolnoma obkoljen in brez zvez z matično državo, Iračani niso več poizkušali. Ker se ni moglo po cesti mimo Gešerja, so Iračani prečkali reko južneje med mostovoma »Damija« in »Allenby«. Ta mostova je nedotaknjena zavzela Legija, nato so odšli proti severu v Nablus, kjer je imela sedeža ALA s Kaukdžijem, kjer je že bila iraška okrepitev: dve brigadi in še en tankovski bataljon. Glas, da v vojni, ki naj bi bila končana v nekaj dneh, niso dosegli praktično ničesar in da celo izgubljajo

ozemlje, je namreč segel tudi do Bagdada. 25. maja so Iračani z oklepno predhodnico iz Nablusa krenili proti Tulkarmu, zavzeli so manj pomembne in težko branljive vasi Kfar Jonah in Ein Vered, 10 km pred Natanijo jih je ustavila brigada Aleksandroni.

V senci teh premikov je poveljstvo Hagane ukazalo brigadam Golani, Aleksandroni in Karmeli naj preidejo v protinapad v osrednji Samariji, s ciljem zavzetja Jenina. 28. maja so Golaniji napadli z rezervisti branjeno naselje Bilboa, severovzhodno od Jenina, v nadaljevanju so med 30. in 31. majem zasedli še Megido in Lajun. Napad na Jenin je začela brigada Karmeli, en bataljon je dobila od Golanijev, sočasno je brigada Aleksandroni skozi Vadi Aro začela z obstreljevanjem Tulkarma. Končno je tudi borno izraelsko, predvsem izvidniško, letalstvo prevzelo nekatere (pol)bojne naloge. Ofenziva na Jenin se je začela v mraku 31. maja, vodil jo je bataljon Golanijev, sledil mu je bataljon Karmelijev. V slabih 48 urah je Golanijem uspelo zasesti vasi Sandala, Arana, Jalma in Mukueibla na severu mesta, s tem pa so odprli pot Karmelijem, ki so morali zasesti dve vzpetini, s katerih se je nadzirala cesta, ki je z jugovzhoda vodila v mesto. Karmeliji so v dokaj oprezni akciji zavzeli oba hriba v noči iz 2. na 3. junij, takoj za tem so Golaniji iz Mukueible krenili v napad na mesto. V tej fazi je popolnoma nerazumljivo dvojje dejstev:

- da so arabske enote branile Jenin v samem mestu, okoliško gričevje je bilo dokaj kamnito in skoraj brez obrambe. Če bi imeli Izraelci več težjega topništva, bi lahko na vzpetine (med 300 in 450 metri) razpostavili topove in z njimi prisilili Jenin k predaji;
- da brigada Aleksandroni ni nadaljevala ofenzivnih operacij proti Tulkarmu, s čimer bi privlekli nase večjo iraško (arabsko) pozornost, kajti gledano realno – Jenin je bil pri treh izraelskih brigadah težko ubranljiv, pa še strateška vrednost mesta je bila bistveno manjša od Tulkarma, kjer bi s prodorom proti Nablusu arabske enote (Iračane, ALA in Sirce) prepolovili.

4. junija so Iračani izvedli protinapad na položaje Karmelijev, ki se še niso uspeli vkopati v skalna tla. Spopad je bil izjemno oster, vendar so Karmeliji za ceno (pre)velikih žrtev napad odbili, istega dne ob 9. uri so Golaniji v močnem

prodoru zavzeli Jenin. Ponoči je prispel na pomoč dodaten iraški bataljon in v protinapadu zasedel del izgubljenega ozemlja in enega od obeh gričev, polkovnik Karmeli je ocenil položaje kot preveč izpostavljene in se ponoči umaknil še z drugega griča in nato izpraznil Jenin, ki je ponovno padel v arabske roke. Obe strani sta razglasili bitko za uspeh, ostaja pa dejstvo, da je bil polkovnik Karmeli skupaj s svojo brigado najšibkejši člen izraelske obrambe na severu (Dupuy 1978, 52).

4.4 JORDANSKA FRONTA

Transjordanska legija (kar je bilo Britancev) se je na ukaz visokega komisarja pripravila za odhod iz Palestine. 14. maja se je umaknil na zahodno stran Jordana še del, ki je okupiral Etzion Blok, vendar je naslednjo noč, ko se je mandat iztekel, general Glubb poslal svoje enote nazaj preko Allenbyjevega mostu. Vprašanje je, ali je za to njegovo namero vedel britanski komisar ali ne – dejstvo je, da je Arabska legija v veliki večini ostala v Palestini, kar je položaj Izraelcev dodatno otežilo. Takoj so se vrnili na območja predhodnih spopadov, ta območja pa so (delno) sovpadala z razmejitevni načrtom OZN. Oklepna vozila Legije so s hitrim premikom preko Allenbyjevega mostu zasedla položaje v in okoli Jeruzalema, ponoči so že napadla vas Atarot, katere prebivalci so se umaknili v sosednjo vas Neve Jakov. Izraelci so bili predvsem zaposleni s hotelom Kralj David in železniško postajo, novi poveljnik Jeruzalema je postal rahlo kontroverzen polkovnik David Shaltiel, ki je najprej zaprosil kontingent Irguna, da zavzame Šeik Jarah, preko katerega bi se vzpostavila komunikacija z naselji na griču Skopus. To je bila za poveljnika Palmaha dokaj nenavadna želja in dokaz, da se Izraelci iz Deir Jasina niso ničesar naučili. 15. maja je skoraj neokrnjena Arabska legija že odprla ogenj iz topov, kalibra 87,6 mm, in težkih minometov, kalibra 152,4 mm po izraelskih položajih v novem Jeruzalemu, pehota pa je napredovala od Olivnega griča proti Šeiku Jarahu, mimogrede pa so še pregnali enoto Irguna in na vzpetini postavili topništvo. Napad iz smeri severovzhod–jugovzhod se je končal pri veliki Mandelbaumovi zgradbi, ki je bila odlično branjena in izgube Legije so naraščale, zato je general Glubb prekinil napad na novi Jeruzalem, saj ni tvegati uličnega spopada

(v tem elementu je bila Legija popolnoma neizkušena) s številčnejšo judovsko obrambo. Preko praznega Atarota so poiskusili zavzeti Neve Jakov, napad je bil odbit, kljub temu so se prebivalci ponoči umaknili na grič Skopus v bolnišnico Hadaš. Druga brigada Legije je 17. maja zaprla cesto Tel Aviv–Jeruzalem v Latrunu in Deir Ajubu, predhodnice Legije so bile le še 30 km pred Tel Avivom, brigada, ki je ostala v Jeruzalemu, pa je napadla in zasedla Betlehem. Potem se je enota usmerila proti Mrtvemu morju, kjer so zavzeli tovarno kalijevega karbonata in bližnjo vas Beit Harava. Položaj Judov na tem območju je bil iz ure v uro bolj brezupen, zato so jih s čolni v noči med 19. in 20. majem prepeljali na južni del Mrtvega morja. Ko je Legija zasedla še črpališče vode v prvem judovskem kibutzu Petah Tikvi in nato naslednji dan še odbila judovski protinapad, je Legija postala dejanska največja grožnja novo nastajajoči judovski državi (Dupuy 1978, 53).

4.5 EGIPTOVSKA FRONTA

Izraelci so bili na jugu Palestine najboljše pripravljeni na arabsko invazijo. Tukaj je pomembno opozoriti na popolnoma spremenjeno konfiguracijo bojišča, kjer bojišče prehaja iz nizko gričevnatega območja s trdno podlago in relativno solidnimi cestami v tipično puščavsko okolje za vojskovanje pri visokih temperaturah, z obupnimi cestami, da o kritju niti ne govorim.

V začetku leta 1948 je poveljnik muslimanskih bratov šejk Hasan el-Bana poslal proti temu območju dva oslabiljena bataljona »prostovoljcev«, ki so se utaborili na območju med Gazo in Kan Junisom. Kmalu so se začeli izvidniški pohodi proti naseljem na vzhodu v puščavo Negev, ki je po delitvenem načrtu (razen severozahodnega obalnega dela) v celoti pripadal Izraelu. Vodil jih je Tarik el Afriki, znan po dobrih odnosih z muftijem el-Huseinijem, na začetku maja pa je poveljevanje »prostovoljcev« prevzel egiptovski polkovnik Aziz. Ta je s sabo pripeljal še baterijo topništva in se usmeril na konkretne vojaške cilje in ne na slepo pobijanje, po katerem so bili znani muslimanski bratje pred njegovim prihodom. Njegova naloga je bila zagotovitev operativnega prostora za redno egiptovsko vojsko, ko bi ta prišla, hkrati pa je prekinil vse komunikacije med Tel

Avivom in Negevom, od katerih je bil slednji življenjsko odvisen (Dupuy 1978, 55).

10. maja se vojna za prostovoljce ni začela preveč obetavno: napad na judovsko naselje Kfar Darom na glavni cesti med Kan Junisom in Gazo je najprej zdesetkalo popolnoma neorientirano egiptovsko topništvo, kar pa je ostalo, so zavrnilo branilci naselja. Odgovor je sledil že čez dva dni, ko sta deli brigad Givati in Negev iz severa in juga zajeli arabske vasi Brier, Huleikat in Kaukaba in s tem zagotovili cestno povezavo severa z notranjostjo (zahodnega) Negeva. Vendar je to trajalo samo dva dni: 14. maja so Britanci zapustili močno utrjeno policijsko trdnjavo v Irak Suvajdanu, ki je sicer varovala cesto iz osrednje Palestine do Rafe in naprej do prekopa. To je Aziz nemudoma zavzel, s čimer mu je padel v roke nadzor nad cesto Majdal–Hebron, kar je prepolovilo judovsko oskrbovanje Negeva skozi Brier in Huleikat. Dodatne enote pa so omogočile Egipčanom, da bi lahko popolnoma izolirali Negev.

Izraelska strategija je bila vse šibkejša, napake vse bolj številne, vzroke si bomo ogledali ob prvem premirju. Glavna egiptovska koncentracija sil (vedno, kadar so imeli Sinaj) je bila Abu Ageila, delno tudi El Ariš. Formaciji 5 bataljonov (brigada in pol) je poveljeval general major Ahmed Ali el-Mvavi, ki ga bomo v bodoči vojni Egipta še srečali, namestnik je bil brigadni general Mohammed Naguib. Pomemben dodatek (ob poznavanju uporabe na bojišču) sta bila oddelek britanskih tankov vickers-armstrong mark VI in pehotna tanka matilda III (A12). En bataljon je bil motoriziran in opremljen z mitraljezi, ognjena podpora je imela dve bateriji (16 topov), kalibra 87,6 mm, in baterijo topov, kalibra 57 mm, protiletalsko četo, ki se je izkazala za zelo potrebno, in nekaj logistične podpore. Enota je imela na voljo 15 bojnih letal (spitfire vseh verzij), 5 bombnikov, predelanih v transportna letala, in nekaj manjših izvidniških letal. Premalo za osvojitve Tel Aviva, vendar mnogo preveč za šibko judovsko obrambo z najmanjšo od brigad – Negev s 1500 pripadniki, medtem ko je bila največja brigada Givati (3200 pripadnikov) nekaj kilometrov južno od Tel Aviva.

Nastala je močnejša brigada pod poveljstvom Mavavija in Naguiba in se 14. maja odpravila iz El Ariša proti Rafi ob obalni cesti proti Tel Avivu. Manjša formacija, okoli 2000 vpoklicanih vojakov in dodatek »prostovoljcev« (pripadnikov muslimanske bratovščine), je istega dne krenila iz Abu Ageile proti El Auji (danes Nitzana, navadno izhodišče za izraelski napad na Sinaj) – dobrih 5 kilometrov znotraj Palestine. Poveljnika brigade Negev, polkovnik Nahum Sarig, in brigade Givati, polkovnik Šimeon Avidan, sta se lahko oprla le na oborožene prebivalce naselij, glavno težavo sem že omenil: policijska trdnjava Irak Suveidan, ki je ovirala skupno delovanje obeh brigad, dokler ni, nekoliko pozno, Ben Gurion imenoval poveljnika celotne fronte. Že omenjena brigada Negev je imela seveda popolnjevalno bazo v Negevu, druga brigada Givati, pa je bila s 3200 pripadniki v 5 bataljonih največja brigada Hagane. 14. maja je bilo v brigadi Negev samo 800 pripadnikov, oboroženih s pehotnim orožjem, nekaj lahкими minometi, dvema topovoma, kalibra 20 mm, in dvema težkima minometoma »davidka« (izumitelj David Liebowitz, kaliber 76,2 mm, mina 40 kg, s tem minometom so zavzeli Safed, davidka ima danes svoj trg v Jeruzalemu). Kmalu po invaziji se je brigadi Negev pridružil še tretji bataljon s havbicami, kalibra 65mm, in dve četi na džipih z vgrajenimi mitraljezi, s čimer je bojna popolnitev Sarigove brigade presegla 1500 pripadnikov (Dupuy 1974, 56).

Levo (močnejše) krilo simultane napada obeh krakov egiptovske vojske je na poti v Tel Aviv priključilo še manjši kontingent, ki se je izkrcal iz ladij v bližini Majdala, levi krak je krenil proti Beršebi in naprej proti Hebronu, kjer bi se srečal z enotami Transjordanske legije. 1. maja sta bila oba klina globoko v državi Izrael. Glavnina je krenila proti Kan Junisu, ki so ga držali »prostovoljci«, muslimanski bratje in nekaj lokalnih prostovoljcev, na poti do tja je šest kilometrov za Rafo ležala vasica Nirim z okoli 40 moškimi prebivalci. General Mvavi je poslal na pogajanja o predaji pehotni bataljon s topniško baterijo, ker je želel čim prej do letališča v Kan Junisu, ki je bilo za Egipčane, katerih logistične linije so presegale 600 km, strateškega pomena, hkrati je bilo to tudi izhodišče za bombardiranje Tel Aviva. Kapitulacije ni bilo in Mvavi je 16. maja začel s topniško pripravo, ki je hkrati varovala vod tankov in nekaj tovornjakov

pehote do razdalje okoli 400 m do vasi. Ponoči so Egipčani začeli z napadom in bili zaustavljeni z mitralješkim ognjem okoli 150 m pred naseljem in ob izgubi približno 30 mož in več kot 100 ranjenimi so se umaknili in poiskusili znova 16. maja z letalskim napadom, vendar je pehota zamudila napad letal. Naslednji dan (17. maja) je Hagana poslala nekaj orožja in streliva in Egipčani niso več poizkušali z napadi. Glavnina egiptovske vojske je prodirala mimo Kan Junisa proti Gazi je naletela ponovno na »vasico«, tokrat Kfar Darom, ki so jo muslimanski bratje oblegali več mesecev in je predstavljala »resno grožnjo« povezavi Gaza–zaledje. Napadalni oddelek je v kritju dimne zaves in močne topniške priprave napadel ob zori, veter je razpihal dimno zaveso, ravno ko so Egipčani prečkali bodečo žico – rezultat je bil porazen: 70 mrtvih in prav toliko ranjenih. Vas je bila deležna še več podobnih napadov, dokler je ni sredi julija Hagana sama evakuirala. Vendar se general Mavavi ni niti zamislil, kaj šele zadrževal ob Nirimu in Kfar Daromu – napredoval je proti najstarejšemu judovskemu naselju v Negevu – Jad Mordekaju. Naselje je moralo biti zavzeto, ker je bilo »šibkih točk« ob poti generala Mvavija že preveč. Tudi žilav odpor mu ni bil neznan, po dvodnevni pripravi je 19. maja napadel in v silovitem napadu zasedel le nekaj obrobni zgradb. Napad 20. maja se je končal še bolj katastrofalno, saj so posadki v Jad Mordekaju priskočili na pomoč prebivalci vasi Gvar Am. Egipčani so 23. maja poiskusili s kombiniranim tankovsko-pehotnim napadom, v čemer so bili preizkušeno najslabši (že prvi rafal nasprotnika je prikoval pehoto na tla, tanki pa so ostali sami), tudi ta napad je propadel, vendar so zasedli precej večji del vasi. Ponoči je v vas na džipih prispel oddelek komandosov iz brigade Negev in poveljnik je ocenil položaj kot nevzdržen in pomagal pri umiku prebivalcev v vas Nirim (Dupuy 1978, 57).

Južna smer egiptovskega prodora je napredovala z mnogo manj težavami: 17. maja so napredovali do Beršebe, 20. maja so napredovali do Betlehema, kjer so se združili z Arabsko legijo, 21. maja pa se je vzhodni del formacije pomaknil severovzhodno od Gaze in polkovnik Aziz je prevzel poveljstvo nad formacijo. Medtem je general Mvavi podrejenim pustil, da opravijo z Jad-Mordekajem in se iz Gaze s celotno formacijo odpravil proti Majdalu (danes Aškelon), sproti je priključil še mornariški desant, vzpostavil stik s formacijo polkovnika Aziza in

Arabsko legijo na Betlehem-Hebronskem območju. Negev je bil popolnoma odrezan od Izraela, vendar so bile egiptovske linije dolge, logistika pa dokaj otežena, kar postavlja vprašanje, ali so se Egipčani dejansko zavedali moči nasprotnika ali jih je nekaj zasedenih vasi popolnoma zmedlo. 28. maja je general Mvavi napadel naselje Negba, tudi s podporo topništva, njegov napad je bil gladko odbit, uspelo pa jim je brez večjega odpora, vendar dokaj previdno, osvojiti Ašdot, tako da so 29. maja dosegli most – tri kilometre nad mestom. Zakaj mesto ni bilo branjeno, je vedel le Ben Gurion. Do Tel Aviva, ki so ga intenzivno bombardirala egiptovska letala, so imeli le še 32 km. Vendar je vse skupaj spominjalo na past »razvlečene formacije«. Egipčani so naleteli na enote brigade Givati (prihajale so iz Rehovota), te pa so najprej minirale most in zasedle obrambne položaje na liniji Gedera–Bošit, s čimer so zaradi bližine Kfar Varburge resno ogrozili linijo egiptovske oskrbe Ašdota. Patrulje obeh strani so začele živčno krožiti okoli mesta, da bi pravočasno zaznale premike, nenadoma pa so se Egipčani znašli v središču napada štirih izraelskih lovcev, tipa messerschmit M109 (češkoslovaška dobava), in enega so uspeli, kljub paniki, celo sestreliti. Kmalu za letali se je začelo obstreljevanje s topovi, kalibra 65 mm, za katere Egipčani ravno tako niso vedeli, da so na tem območju. General Mavavi se je nemudoma vkopal in čakal okrepitve. Izraelsko poveljstvo se je odločilo za napad na oslabiljeno formacijo 2500 pripadnikov pod poveljstvom brigadirja Naguiba. Napad sta izvedla dva bataljona Givatijev, bataljon Irguna in dve četi na džipih brigade Negev. Po začetni zmedi in predstavitvi napada za 24 ur so Izraelci napadli v noči med 2. in 3. junijem z južne strani – popolnoma ponesrečen napad se je končal, po podatkih generala Naguiba, z umikom in izgubo skoraj 200 padlih in ranjenih vojakov. Šibka ponovitev napadov na Irak Suveidan in Faludžo ni prinesla rezultatov, Izraelci so se umaknili, ostaja pa veliko vprašanje, zakaj niso postavili linije obrambe v Ašdodu in prisilili Egipčane v spopad v mestu. Vodenje vojne na Ben Gurionov način je prvič prišlo resno pod vprašaj, še bolj pa izbira poveljniškega kadra.

General Mavavi je pohvalil Naguiba in usmeril svojo vojsko proti naselju Nitzanim (med Ašdodom in Nekbo), ki ga je obšel ob napredovanju proti Ašdodu. Naselje v precej globoki dolini je branilo okoli 150 prebivalcev. Napad

je bil pazljivo pripravljen, vključno s topništvom, tanki in na koncu letalstvom, je po silovitem spopadu uspel prebiti obrambno linijo s tanki in branilci in brez protioklepne orožja so se s 33 mrtvimi ob 4. uri 7. junija predali. Tako sta padli v egiptovske roke dve pomembni »trofeji«: Ašdod in Nitzanim (Dupuy 1978, 59).

4.6 BITKA ZA JERUZALEM – NADALJEVANJE

15. maja se je izraelsko vrhovno poveljstvo odločilo, da iz koridorja Jeruzalem–Tel Aviv umakne celotno brigado Givati in z njo ustavi egiptovsko napredovanje proti Tel Avivu – povedano drugače – da popravi napako iz Ašdota. Še preden bi enota polkovnika Avidana zapustila sektor, so poslali konvoj proti Jeruzalemu. Ponoči iz 15. na 16. maj je četa brigade Givati zasedla Latrun, brigada Harel pa je zasedla Deir Ajub. Ker odpora ni bilo, je vrhovno poveljstvo naredilo novo, tokrat dejansko usodno napako in umaknilo obe enoti, opirajoč se na arabsko zasedenost na drugih bojiščih. Ko je Kaukdži zvedel za porazdelitev enot ob invaziji, je svoje enote na zahtevo ALA odpeljal severno od Latruna v »samarijski trikotnik«. General Glubb je bil prepričan, da Kaukdži drži koridor in ni dodelil svojih enot za ta sektor, dokler ni bil obveščen, da prihaja nov konvoj proti Jeruzalemu. Takoj je poslal 4. polk (moč bataljona) Legije v Latrun, s čimer je bil Jeruzalem ponovno blokiran. Med 16. in 22. majem je Legija zasedla Šejk Jarah in okolico starega mestnega jedra. Judovski del na vzhodu meji na Omarjevo mošejo, na zahodu na armensko četrt, na severu na muslimansko četrt, na jugu pa je omejen z mestnim obzidjem. Na koncu mandata je prišlo v četrt okoli 200 pripadnikov Hagane in 100 pripadnikov Irguna kot bojna pomoč in predvsem za dvig morale. Enota je zasedla višje položaje, s katerih bi se dalo nadzirati četrt, med drugim tudi grško cerkev v armenski četrti, s stolpa katere se je dalo nadzorovati celotno judovsko četrt. Vendar je patriarh protestiral in ob njegovem zagotovilu, da na stolpu ne bo vojske, so se Judje umaknili – še isti dan so stolp zasedli arabski prostovoljci in začeli z napadi na judovsko četrt. Edina povezava med četrtjo in jeruzalemskim novim mestom so ostala vrata Siona – ena od sedmih vrat v obzidju. Polkovnik Šaltiel je uvidel obupno stanje branilcev in prebivalcev četrti,

zato se je odločil učitvriti izhode, če bi se stanje poslabšalo. Harel brigada bi z napadom na grič Sion in z napadom skozi vrata Siona vstopila v armensko četrt. Medtem bi brigada Etzioni skozi vrata Jafa vstopila v mesto iz zahodne strani. Komunikacija med brigadama je bila slaba, zaradi napake v štabu Etzionijev je bila operacija podaljšana za 24 ur, dogajanje pa so začeli pozorno spremljati Arabci, ki so bojne skupine obeh brigad pričakali ob napadu 18. maja. Prva vrsta je kmalu padla, vozila, ki so spremljala napad, so se razpršila in enote so noč porabile za izvlečenje ranjencev. Harelu je kljub vsemu uspelo zavzeti grič Sion, 19. maja je enoti minerjev uspelo razstreliti zapahe na vratih Siona, skozi katera je vstopilo okoli 80 mož z vso možno opremo in strelivom. Napadi na komunikacijo jeruzalemsko Novo mesto – judovska četrt so bili neuspešni, sledila pa je ponovno neverjetna poteza: 20. maja se je brez posebnega pritiska z griča Sion enota Harel umaknila, hrib so zasedli Arabci in prevzeli nadzor nad vrati Siona. Za tem je general Glubb najprej obkolil staro mestno jedro in se pripravil na izbris judovske četrti. Po močnem minometnem obstreljevanju in topniških granatah z olivnega griča je Legija začela spopade od hiše do hiše in nazadnje branilce stisnila v dve večji zgradbi – ena je bila sinagoga Ben Zakaia. 1500, v glavnem starih ljudi in otrok, in okoli 250 branilcev, ki pa pod stalnim topniškim ognjem niso imeli možnosti – ob 2. uri po polnoči 28. maja so se branilci vdali. »Zgrozil sem se, ko sem slišal, da delegacija meščanov Jeruzalema skupaj z rabinom z belo zastavo prihaja v štab Legije, da bo podpisala kapitulacijo« (Rabin 1996, 32).

Po vdaji se je general Glubb obrnil proti Novemu mestu, kjer bi moral najprej zasesti samostan Notre Dame nekoliko zahodno od vrat Siona. Prvi kombiniran napad pehote in oklepnih vozil je gladko spodletel, saj so branilci s koktejli molotova brez težav zaustavili oklepna vozila. Potem so poiskovali z nenadnim napadom in končalo se je še slabše. Napadi Legije so bili ustavljeni, razen vsakodnevnega topniškega obstreljevanja, Abdulah je bil zadovoljen z zasedbo judovske mestne četrti v starem mestu in velikega dela Novega mesta, general Glubb pa se je osredotočil na onemogočanje komunikacij Tel Aviv – Jeruzalem in načrtoval, da bo lahko prisilil prebivalstvo jeruzalemskega Novega mesta v predajo s pomočjo stradanja. 20. maja so prispeli Azizijevi prostovoljci preko

Hebrona do Betlehema in se združili z Legijo in takoj zatem napadli naselje Ramat Rahel južno od starega mesta, ki so ga 21. maja tudi zasedli, branilcem je prišla na pomoč večja enota brigade Etzioni in ponovno zavzela mesto in še dva manjša zaselka na griču Skopus. Hkrati je enota odbila vse nadaljnje napade, tako prostovoljcev kot Legije, in v protinapadu celo zasedla samostan Mar Elias, s tem pa je bil južni del novega Jeruzalema popolnoma varen, vse okoli pa so bili Arabci. Usoda novega Jeruzalema je bila popolnoma odvisna od dogodkov na zahodu – točneje v Latrunu in okolici. 4. polk Legije, ki mu je poveljeval podpolkovnik Habis al Majali, je čvrsto držal štirikilometrski pas med Latrunom, Deir Ajubom in Bab el Vadom, proti vzhodu pa je cesto pri Bidu blokiral 2. polk Legije in konvoji za Jeruzalem niso bili več mogoči. Visoko poveljstvo Hagane se je odločilo popraviti svoje osnovne (katastrofalne) napake in zavzeti Latrun s protinapadom (Dupuy 1978, 62) (Priloga 5).

4.7 OPERACIJI »BIN-NUN 1 IN 2«

Bin-Nun sta operaciji (Bin-Nun je biblični »osvajalec« Jeriha) z dvema brigadama in napadom iz smeri vzhod–zahod. Z zahoda je napadla novo ustanovljena 7. oklepna brigada pod poveljstvom polkovnika Šloma Šamirja, enota je dobila znane ameriške pol goseničarje M3 malo pred začetkom operacije, v enoti so bili tudi veterani brigade Aleksandroni, ki so med vojno služili kot britanski tankisti. Sočasen napad iz vzhoda je izvedla brigada Harel, ki pa ji je nalogo maksimalno otežil polkovnik Majali s svojo enoto. Ko je 7. oklepna brigada zavzela latrunski greben, je brigada Harel zasedla sektor ceste Latrun–Bab el Wad, nato je zavila proti severu v gričevnato območje Bidin in Ramalo. Latrunski greben sta zasedla dva bataljona: bataljon Aleksandronijev, pod poveljstvom majorja Zvija Germana in bataljon novo prispelih emigrantov iz Evrope, pod poveljstvom majorja Haima Laskova. 25. maja so Izraelci odprli ogenj iz topov, kalibra 65 mm, napad pehote je malo zamudil, Arabci so jih pričakali pripravljeni. Napad (prvi) je spodletel z izjemno hudimi izgubami, posebno v bataljonu Aleksandronijev. Naslednji dan je Arabska legija izvedla protinapad na izraelske položaje na Radarskem griču, popolnoma so presenetili četo brigade Harel na mestu, kjer je bilo možno nadzorovati cesto med Abu

Gošem in Biodom. Legija se je na položaju utrdila in kljub številnim protinapadom Izraelci tega mesta niso zavzeli do leta 1967. 28. maja je bil za poveljnika jeruzalemskega koridorja in na območju Jeruzalema imenovan polkovnik David »Mickey« Marcus, ameriški prostovoljec in diplomant West Pointa. 30. maja je takoj napadel Latrun – sodeloval je major Laskov s 7. oklepno brigado, Aleksandronije je zamenjal bataljon brigade Givati, majorja Jakova Perija. Deir Ajub so zasedli brez borbe, z vsakim korakom napredovanja pa je bil obrambni ogenj močnejši, zato so se Givatiji umaknili. O tem pa ni nihče obvestil Laskova, ki je hotel zasesti vas s kombiniranim oklepno-pehotnim napadom. Seveda je enota ostala sama, Arabcem se ni bilo treba braniti iz dveh smeri, zato so se usmerili na enoto Laskova. Izgube so bile temu primerne. V težavnem položaju se je sedaj znašel Jeruzalem, saj oskrbe ni bilo več deset dni, zato je Marcus organiziral transport z mulami in pogosto na hrbtih vojakov logistične čete brigade Givati (Dupuy 1978, 65).

1. junija je visoko poveljstvo Hagane odobrilo načrt polkovnika Marcusa o izdelavi obvozne poti med Beir Muhesinom in Bab el Vadam. Najprej so izpraznili arabska naselja Beit Jiz in Beit Susin in poslali prebivalce v večje vasi južneje, medtem so zbrali vse buldožerje v Palestini in cestne inženirje in 10. junija je bila cesta z enim težko prehodnim delom, kjer so buldožerji vlekli tovarnjake, končana. Dobila je naziv »burmanska cesta« in po njej je ta dan odpeljal prvi konvoj proti Jeruzalemu. V literaturi si lastništvo »delita dva avtorja«: po Dupuyu je to polkovnik Marcus, v pretežno izraelski literaturi pa Šlomo Šamir. Vendar visokemu poveljstvu Hagane kljub burmanski cesti Latrun ni dal miru: brigada Jiftah se je premaknila v koridor, pod poveljstvo polkovnika Marcusa, v novo ofenzivo – operacijo »Joram«.

4.8 OPERACIJA »JORAM«

V operaciji Joram sta sodelovala dva bataljona brigade Harel in bataljon iz Jiftaha, še en bataljon iz te brigade naj bi napadel Bidu in ločil bataljona Legije od vzhodnega dela koridorja. Operacija se je začela med 8. in 9. junijem, zaradi gostega ognja Legije niso uspeli doseči niti osnovnih izhodišč, protinapadi

Legije pa so ogrozili že doseženo in tako je ponovno padel Gezer, ki pa so ga v protinapadu pripadniki brigade Jiftahi znova zavzeli. 11. junija je bil ubit polkovnik Marcus, ki ni znal pravilno odgovoriti gesla na poziv stražarja – Marcus je bil prekratek čas v Palestini, da bi se naučil hebrejsko. Čeprav je bila operacija Joram nova polomija, je bilo izgub bistveno manj, po drugi strani so izgubili polkovnika Marcusa – kombinacijo energije in vojaškega znanja in to je bila dejanska katastrofa za Hagano. Rabin (1996, 33) v Spominih popolnoma zanika Marcusovo poveljevanje fronti in najbrž ima prav, ker danes ni nobenega obeležja o tem prostovoljcu, hkrati pa na istem mestu navaja, da je imel Marcus dostop do Ben Guriona in da se je celo skregal z njim.

»Prva in druga latrunska bitka (25. in 30. maja) bi morali iti čim prej v pozabo v zgodovini IDF, kot primer slabo načrtovanega napada in nesmiselnega trošenja ljudi in streliva. Večina, poslana v boj, naj bi bili emigranti, brez osnovnega usposabljanja, dejansko pa so bili »sabre« (Judje, rojeni v Izraelu) ali pa emigranti, ki so dolgo živeli v Jišuvu, se pravi, da so bili zanesljivo usposobljeni, vzrok je bilo slabo vodenje operacije« (Morris 2001, 226). To pa je drugo, dokaj neposredno mnenje o teh bitkah.

5 PRVO PREMIRJE

Zaradi vse hujših spopadov v Palestini so Združeni narodi tja napotili švedskega grofa Folka Bernadotta af Visborga kot mediatorja med sprtima stranema. To po 15. maju 1948 sploh niso bile »sprte strani«, to je bila klasična arabska agresija nad državo Izrael, ki je bila ustanovljena skladno z mednarodnimi predpisi in v 48 urah priznana tako od USA kot od Sovjetske zveze. Grofa je spremljala skupina častnikov, opazovalcev iz Belgije, Francije, Švedske in ZDA, ki je formirala UNTSO (UN Truce Supervision Organization) – prvo od številnih (dvomljivo) uporabnih nadzornih skupin na tem območju. Medtem ko se je šel Bernadotte intenzivno diplomacijo, je partnerje v spopadu zanimalo le, kje dobiti orožje, strelivo, eksploziv in ostalo. Preseneča ocena, da bi premirje bolj koristilo arabski kot izraelski strani, čeprav so občutki po

zaporednih porazih okoli Latruna drugačni. Z vsemi diplomatskimi sposobnostmi je Bernardotte prepričal obe strani v štiritedensko premirje (od 11. junija do 9. julija), na več niso hoteli pristati Arabci (?), ki bi lahko od doma poslali dodatne enote. Izraelci so hoteli daljše premirje, kljub temu je štiri tedne zadostovalo. V času premirja ni bilo dovoljeno izboljševati in utrjevati položajev, seliti vojakov, orožja, streliva itd. Pomembno določilo je govorilo o tem, da ni dovoljeno dovažati novih enot na položaje (kar se tako in tako ni dalo nadzorovati), končno so lahko konvoji s hrano, vodo, medicinsko opremo in ostalim (nevojaškim) materialom v spremstvu OZN vozili iz Tel Aviva v Jeruzalem (Dupuy 1978, 67).

Obe strani sta premirje spoštovali in obe sta komaj čakali, da ga bo konec. Izraelci so vedeli, da je njihova država dejstvo na zemljevidu. Vprašanje je bilo le, kako velika bo. Arabci so vedeli, da je načrt likvidacije judovske države spodletel. Cilj je bil namreč zasesti čim več ozemlja in otežiti življenje Judom (Priloga Č).

5.1 IZRAELSKA VOJAŠKA REORGANIZACIJA IN UKAZ ŠT. 4

Izraelska vojska je dodobra izkoristila te štiri tedne – za reorganizacijo vojske, vadbo, Transporte velikih količin orožja iz Češkoslovaške (preko Jugoslavije – letališče pri Nikšiču). Do spremembe je prišlo na vojaškem in civilnem področju, posebej na okupiranih območjih. Začasna vlada je 28. maja izdala tako imenovan »Ukaz št. 4«, s katerim se je v točki 4. Hagana (1. junija 1948) preimenovala v Tzva Hahagana LeYisra'el, popularno imenovana »Cahal«, za ostali svet IDF – Israel Defence Forces. Oznaka IDF bo uporabljana v nadaljevanju teksta. Povedano enostavno: načrti A, B in C so sodili v obrambno doktrino, že omenjen načrt D pa je bil namenjen prevzemu strateške pobude na bojišču (Karsh 2002, 42). Visoko poveljstvo Hagane je pred reorganizacijo imenovalo štiri teritorialna poveljstva zaradi večje učinkovitosti in krajših komunikacij. Naslednja poteza je bila samo še vprašanje časa: spor visokega poveljstva in Ben Guriona (rojen 16. oktobra 1886 v Plonsku, danes Poljska). Ben Gurion je bil ob nastanku države star 62 let (v IDF so ga imenovali »stari«)

in si je poleg vodenja Svetovnega židovskega kongresa, predsedovanja začasni vladi zase zadržal še resor obrambnega ministra, čeprav njegove vojaške izkušnje niso bile omembe vredne. Vprašanje, kdo bo vodil regionalna poveljstva, je bilo smešno, saj kandidatov za to ne po činu ne po izkušnjah skoraj ni bilo, vendar je nekako tipično izraelsko, saj jim je najboljši kader, kot smo opisali, prihajal in Evrope in Amerike (piloti). Ben Gurion je bil socialist, ki je dvomil v sposobnosti socialistično usmerjenih častnikov Hagane. Ni bilo vprašanje zvestobe državi, temveč so bili mnogi prosovjetsko orientirani častniki (stranka Mapam), bistveno manj zvesti Ben Gurionu, ki je poleg gore državnih obveznosti vodil še na pol marksistično delavsko stranko Mapai. Bolj je cenil častnike, ki so imeli za sabo »britanski staž« v 2. svetovni vojni, saj so bili bolj lojalni in strokovno precej nad povprečjem, kot sta bila polkovnika Šlomo Šamir in Mordekai Maklef.

Jigael Jadin, namestnik hudo bolnega načelnika generalštaba generala Dorija, je bil prvi, ki je javno in ostro nasprotoval »političnim imenovanjem«, saj so bili odnosi starih Palmahovih častnikov popolnoma nekaj drugega kot britanski hladen in vzvišen odnos. Ko je videl, da Ben Gurion njegovih pripomb ne upošteva, je ponudil odstop, čemur pa so se uprli številni častniki iz stranke Mapai in Ben Gurion ni tvegala, da mu poleg vojske razpade še stranka. Pomembno mesto v centralnem poveljstvu je tako dobil mlad Palmahov častnik Jigal Alon, delno kot dokaz za dotedanje delo in delno kot poteza dobre volje do Palmaha, ki je bil sicer elita v Hagani, nič pa ni kazalo, da bo tudi elita v »cahalu«. Čin »aluf« (general) sta imela le Dori in Jadin, sedaj pa ga je dobil tudi Alon (Dupuy 1978, 70; Herzog 1984, 74).

Ostal je še en problem: Irgun in Lehi – obe teroristični organizaciji sta po nastanku države ohranili vso poveljniško strukturo, vendar je bila podrejena visokemu poveljstvu Hagane, ker je bila s četrto točko »sklepa 4« IDF edina vojaška formacija v državi. 2. junija so predstavniki Irguna podpisali sporazum, po katerem so priznali poveljniško nadrejenost in zvestobo novi začasni vladi, vse orožje je prevzel IDF 26. »Maja je bilo ob ukazu o ustanovitvi izraelskih obrabnih sil (cahala) ukazano, da je prepovedano ustanavljati in voditi

katerokoli vzporedno vojaško silo» (Peres 2011, 122). Sporazum je bil nujno potreben, saj je Irgun povzročal izraelski državi ob svoji vojaški povprečnosti veliko moralno škodo. Mesec pred razglasitvijo neodvisnosti je Irgun v Evropi zbral okoli 900 oboroženih prostovoljcev in najel je ladjo »Altalena«, polno orožja in eksploziva. Po 2. juniju je Ben Gurion na podlagi sklepa št. 4 obvestil Irgun, da se prostovoljci (tudi rekruti) lahko zglasijo v enoti IDF, ki jim bo določila mesto bivanja in hranjenja orožja. To je bilo za Irgun nesprejemljivo in ko je ladja Altalena 20. junija priplula in namesto v Tel Avivu pristala v Kfar Vitkinu, so bile težave na obzorju. Brigada Aleksandroni z dodeljeno motorizirano četo džipov majorja Moše Dajana je imela nalogo, da prepreči razdelitev orožja in ladje, ki se je usidrala nekaj sto metrov od obale. Naslednjih 48 ur je bilo zelo napetih, po tem je enota Irguna sklenila, da se preda. Ponoči 2. junija pa je Altalena nenadoma dvignila sidro in odplula v Tel Aviv, kjer obrambnih enot praktično ni bilo. Ben Gurion je poslal v pristanišče enote brigad Negev in Jiftah, prišlo je do spopada, v katerem je padlo 15 ljudi, medtem pa je bila Altalena potopljena s strelom iz topa kalibra, 65 mm. Do 28. junija so bile formalnosti urejene, Irgun je prenehal obstajati (Lehi je razpadel že pred tem), ostal je le bataljon Irguna v Jeruzalemu, ki je obdržal nekaj avtonomije (Dupuy 1978, 71; Herzog 1984, 75).

Premirje je bilo idealen čas, da se tudi Arabci dogovorijo, kaj in kako naprej, kajti teža vojne je bremenila predvsem Arabsko legijo, ki pa je že kazala znake izčrpanosti, uspehi pa so bili predvsem plod obupno slabega načrtovanja in povezanosti enot Hagane kot pa uspešnosti Legije – vendar je bil čas zaveznik Izraelcev. Huseini in kralj Abdulah nista zbližala stališč niti za ped in to je tudi dokončen odgovor, kdo je bil »grobar« države Arabcev v Palestini. Enote ALA, AAL in redne vojske so premirje izkoristile za počitek, prerazporeditve, popolnitve z orožjem, nadomestitve dezerterjev itd.

Predvsem je bila opazna zelo šibka egiptovska linija od Majdala preko Beit Gubrina do Hebrona, ki je ločila Negev od ostalih izraelskih enot v centralni in severni Palestini. Negevsko prebivalstvo je bilo odvisno od oskrbe tako kot Jeruzalem. V času premirja so Egipčani uporabljali koridor vzhod–zahod,

Izraelci pa cesto sever–jug, vse do 25. junija, ko so Egipčani ustavili izraelski konvoj in je spopad v zadnjem trenutku preprečil posrednik grof Bernardotte. Ta je v času premirja postavil svojo »teorijo možnega miru«, ki naj bi bila sprejemljiva za oboje, dejansko pa so oboji z besom zavrnil predlog. Ta je temeljil na dejstvu, da bi Izraelci zasedli vso zahodno Galilejo (v delitvenem načrtu je bil dovršen del arabski), palestinski Arabci pa v zameno celoten Negev, Jeruzalem bi ostal pod nadzorom OZN. Seveda je bila to teorija absurda. Kdo bi iz zelene in z vodo dobro preskrbljene Galileje odšel v puščavo? Za povrh je še predlagal, naj bi arabski del administrativno sodil pod transjordansko upravo! Predvsem Arabci so v tem načrtu slutili britanski vpliv. Če je bilo transjordansko stališče še nekako mehko in neodločno, je bilo arabsko odklonilno, izraelsko pa popolnoma odklonilno. Razlog: stanje na bojišču, kjer je Izrael zanesljivo branil svoje položaje in presenečenja večjih razsežnosti niso bila mogoča, pa tudi Ben Gurionova zahteva, da ima Izrael odprto pomorsko pot skozi Akabsko ožino. Če bi prišlo do blokade prekopa, kar se je kasneje dejansko zgodilo, bi izraelske ladje v Azijo plule le skozi Gibraltar in ob celotni zahodnoafriški obali. Čas se je iztekal, s tem pa je Bernardottov načrt tonil v pozabo – vsi so pričakovali nadaljevanje vojne.

6 KONEC PREMIRJA IN DESETDNEVNA OFENZIVA IDF

Načrt Izraelcev je bil jasen: zagotovitev varnih komunikacij v Jeruzalem in zaščita novega Jeruzalema, zagotovitev komunikacij z Negevom in napad na osrednji del Palestine – na Ramle in Lido. Takoj, ko je premirje poteklo, so silovito napadli na vsej fronti.

Na centralni fronti je Arabska legija s pomočjo ALA držala Lido (z letališčem), Ramle in že omenjeno območje Latruna. Med Latrunom in naseljem Ramle je imel IDF samo dve utrjeni vasi, El - Baria in El - Kubab, dva kilometra vzhodno od Latruna je bila še utrjena judovska vas Ben Šemen. Ko je general Glubb hotel napasti to vas, so se uprli lokalni arabski vodje: bili so v zelo dobrih odnosih s prebivalci vasi in morebiten napad bi nase pritegnil dobršen del izraelske vojske (Dupuy 1978, 75). Lido in Ramle so branili pripadniki Kaukdžijeve ALA in domačini, oboji dobro utrjeni in do neke mere sposobni gverilskega vojskovanja.

6.1 OPERACIJA »DANI«

S to operacijo je poveljstvo IDF pripravilo že prej predviden napad na obe omenjeni mesti, razbremenitev grožnje Tel Avivu in zasedba letališča, ki sicer ni delovalo (prva faza), in v drugi fazi čim večja razširitev koridorja proti Jeruzalemu in razbremenitev obrambe novega Jeruzalema. Operacijo je osebno vodil general Alon, ki je poveljeval brigadi Harel polkovnika Josepha Tabenkina, brigado Jiftah polkovnika Šmuela Koena z dodano 8. oklepno brigado polkovnika Izaka Sadeha. Ta je imela en tankovski bataljon, številne doma dodatno oklepljene tovornjake, deset francoskih lahkih tankov hotchkiss H35, dva britanska tanka cromwell, enega shermana M4 in nekaj pol goseničarjev M3 s komandosi, v formaciji sta bila dva pehotna bataljona brigad Kirjati in Aleksandroni. Topniška enota za podporo je imela poleg standardnih francoskih topov, kalibra 65 mm, tudi nekaj iz Evrope prispelih topov, kalibra 75 mm, pa tudi letalstvo je rastlo dokaj hitro: od prvega uvoza avrov 199 je bilo na

Češkoslovaškem kupljeno okoli 50 lovcev supermarine spitfire IX in nekaj transportnih letal. Jigal Alon je v činu generala poveljeval svojemu učitelju in poveljniku Sadehu, pa tudi bojnemu prijatelju Dajanu, ki je bil še vedno major. Načrt napada: Sadeh z oklepno brigado napade prvi, cilj je bilo letališče Lido, in nadaljuje pot preko doline Ajalon, severovzhodno od Latruna, hkrati pa razbremeniti še oblegani Ben Šemen. Takoj za Sadehom je napadla brigada Jiftah, ki je v bližini Gezerja vstopila v koridor, napredovala južno od Latruna in zavila severovzhodno, kjer jo je čakal Sadeh pri Ben Sehemu. S tem so bili Lida, Ramle in Latrun obkoljeni in v tem vrstnem redu je bilo tudi predvideno osvajanje. Brigada Harel je razširila vstop v koridor in prodirala po koridorju, hkrati pa je bila rezerva prej naštetima formacijama. Od začetka operacije, 9. julija na uro natančno ob izteku premirja, je brigada Jiftah na severni strani koridorja zasedla tri arabske vasi, letalstvo je bombardiralo Lido in Ramle, diverzantski oddelek brigade Kirjati je izvedel uničenje skladišča streliva severno od letališča in vzhodno od Tel Aviva. Zvečer, 10. julija, je predhodnica brigade Jiftah dosegla Ben Šemen, Sadehu ni uspelo zasesti letališča, zasedli pa so Deir Tarif, kjer so bile vkopane enote Legije. 89. mehanizirani jurišni bataljon, ki je obšel Deir Tarif, je prispel do vasi Ben Šemen. Čeprav so bile komunikacije šibke, ostaja dejstvo, da sta se »kraka klešč« zaprla (pincer movement – kleščni napad). Brez topovske podpore je Dajan z oddelkom džipov, pol goseničarjev in zaplenjenim oklepnikom peljal naravnost skozi Lido, streljal levo in desno, na koncu mesta pa obrnil in vse skupaj ponovil v nasprotni smeri. Medtem ko so se zbegani branilci poskusili reorganizirati, je v mesto že prispela brigada Jiftah, sledilo je nekaj obupanih poizkusov branilcev z bojem od hiše do hiše in drugo jutro se je mesto vdalo, ponoči pa so pobegnili tudi vsi prebivalci. 12. julija je brigada Kirjati obkolila Ramle, ki pa se je vdalo brez boja, spet pa se je ponovila slika vsesplošnega bega civilnega prebivalstva – vse v smeri Transjordanije (Dupuy 1978, 77) (Priloga E).

Prvi del operacije Dani je bil popoln uspeh, ni pa presenetil generala Glubba. Ta sploh ni imel dovolj enot, da bi lahko vzdrževal večje formacije za obrambo mest, zato je bila obramba prepuščena formacijam ALA, lokalnemu

prebivalstvu in redkim sirskim prostovoljcem. Legija se je začela počasi umikati in pripravljati za nov spopad okoli Latruna in predvsem okoli Jeruzalema.

Drugi del operacije Dani se je začel z napadom diverzantov brigade Harel na Radarski grič (14.–15. julij), kjer je bil možen nadzor nad cestnim sistemom vzhodnega dela mesta. To je omogočilo, da sta se tankovski bataljon polkovnika Sadeha z juga in bataljon brigade Jiftah s severa popolnoma približala. Ob 2.45 uri ponoči je brigada Harel napadla gričevje severno in vzhodno od Latruna, dva bataljona Arabske legije sta napad odbila s precejšnjimi žrtvami napadalcev. V njihove roke sta padli vasi Brafalia in Saldit, vas Budnef je ostala nezavzeta. Posamezni spopadi so se nadaljevali, 17. julija sta dve brigadi poizkušali ponovno z napadom na Latrun, toda izmučeni vojaki so bili zaustavljeni, Legija je s protinapadom celo pridobila nekaj ozemlja. Bližalo se je drugo premirje in general Alon je ponovno napadel z deli Sadehove 8. oklepne brigade in s podporo bataljonov Jiftaha. Ofenziva se je zaustavila, nastopilo je premirje in vsak je potegnil črto pod svoje dosežke. General Glubb je bil zadovoljen, saj z vojaki in prostovoljci ni mogel storiti več, na drugi strani je bila operacija Dani uspeh ne le zaradi letališča, temveč zaradi varovanega območja okoli Tel Aviva (Dupuy 1978, 76).

Medtem ko so bile oči uprte v Latrun, pa je potekala silovita bitka okoli Jeruzalema: osnovni cilj je bilo zavzetje vasi Malha, Ein Kerem južno od starega mesta, kjer je bila pomembna arabska postojanka Šeik Jarah. Najprej je bilo treba pojačati nadzor nad severnim delom ceste Jeruzalem – Tel Aviv in (v okviru operacije Dani) prodreti čim bolj proti zahodu. Tudi zavzetje starega mestnega jedra je sodilo med najpomembnejše naloge celo po Bernardottovem načrtu, ki je predvideval staro štiridelno razdelitev mesta. Zavzetje Šeik Jaraha bi onemogočilo arabske napade na novi Jeruzalem iz severa in vzhoda, zaradi možne povezave s položaji v novem Jeruzalemu, ki so se končali na položajih na griču Skopus, bi bil del starega mestnega jedra pokrit. Ponoči iz 16. na 17. julij je mladinska četa »Gadna« (pripadniki med 16. in 17. letom) brigade Etzioni zasedla južno stran, čistino griča Herzl, pod katero je vas Ein Kerem. Istočasno je cesto Malha–Ein Kerem napadla četa Lehija, katere napad je

spodletel in se je morala umakniti s precejšnjimi izgubami, je »mladinska četa« napadla in zavzela vasi Hirbet el-Namame in Bet Masil. Ko so se Izraelci vkopali na griču Herzel, se je začel množičen beg Arabcev iz Ein Kerema. Take poteze, tako značilne za to vojno, so spravljale v obup branilce, posebej, če niso bili profilirani vojaki, kakršna je bila Legija (Dupuy 1978, 79).

11. julija je bil novi Jeruzalem prvič bombardiran s strani Egipčanov in čeprav so uporabili 100 kg bombe, večje škode ni bilo. V noči iz 13. na 14. julij je bataljon Irguna napadel naselje Malha, zavzel manjši del naselja, naslednji dan je sledil protinapad Legije, Irgun se je s precejšnjimi žrtvami umaknil, vendar Legija ni mogla ostati na položajih: ko so zapustili naselje, ga je Irgun zavzel v celoti. Pred prihajajočim drugim premirjem sta obe strani, tako general Glubb kot poveljstvo IDF, zahtevala stopnjevanje operacij v in okoli Jeruzalema. 16. julija je topništvo Legije začelo obstreljevati severni in vzhodni del novega Jeruzalema in z nenadnimi napadi poizkušalo presenetiti branilce. To jim je uspelo v okolici damaščanskih vrat, glavni cilj, Mandelbaumova zgradba, pa je ostala v judovskih rokah. Poveljstvo IDF je aktiviralo še en bataljon HIS-a, ki naj bi z Irgunom pred začetkom premirja zasedel judovsko četrt v starem mestnem jedru. Operacija je imela kodno ime »Kedem«, izbor enot pa kaže na to, da si IDF od tega ni obetal kakšne posebne koristi. Na arabske položaje se je vsula toča topniških granat, odgovorilo je topništvo Legije, ki se je izkazalo za natančnejše in napad se je začel. Novi jeruzalemski bataljon je napadel sionska vrata, Irgun pa je napadel pri novih vratih na severu in se prebil v notranjost, vendar je bil kmalu zaustavljen. Novi jeruzalemski bataljon se ni niti približal preboju pri sionskih vratih. Ob zori 17. julija, uro prej kot drugje zaradi časovnega pasu, so se vsi umaknili na izhodiščne položaje. Postavlja se vprašanje, zakaj se je general Alon sploh odločil za to potezo, ki ni imela kdove kako jasne možnosti za uspeh. Verjetno je uporabil princip: »Mogoče jim bo uspelo, potem morajo zdržati samo nekaj ur do premirja, nakar ima IDF pot v mesto (po Bernardottu) odprto.« Tudi zaradi neuspeha ni bilo prevelikega razočaranja (Dupuy 1978, 80).

6.2 JUŽNA FRONTA PO KONCU PREMIRJA

Na tem območju so Izraelci popolnoma po nepotrebnem prepustili pobudo Egipčanom, ki pa so šli v vojno s popolnoma napačno računico, in sicer zaradi pritiska ostalih bojnih sektorjev se z njimi ne bo ukvarjal nihče in padec Ašdoda bi to celo potrdil. Polovično izpopolnjena brigada Negev dejansko stanju ni bila kos, glavno breme obrambe je nosila brigada Givati, katere dva bataljona sta polkrožno branila naselja severno in vzhodno od Ashdoda od naselja Javne do Galona. Dva bataljona Givatijev sta bila v rezervi in sta bila dejansko več uporabljana v osrednji Palestini kot v Negevu, kjer je bila konfiguracija terena taka, da večja koncentracija vojske ni bila mogoča, ne da bi se videlo na kilometre, po uporabi IDF lovcev (heil HaAvir) pa to niti ni bilo več priporočljivo. Brigada Negev je imela nalogo zaščite redko posejanih zaselkov v puščavi Negev in že tako majhna brigada se je porazgubila po puščavi. En bataljon je varoval vasi južno od ceste Gaza–Beršeba, drugi pa je bil zadolžen za naselja severno od Beršebe, medtem ko je tretji »bataljon«, ki je bil dejansko malo večja skupina diverzantov, skrbel za komunikacijo med enotami in za oskrbo teh.

Egipčanska vojska je bila na območju od konca junija (po izteku prvega premirja) prisotna s štirimi brigadami:

- brigada s poveljstvom v Gazi je zasedla priobalni pas do meje pri Majdalu;
- 2. brigada pod poveljstvom brigadnega generala Mahmuda Fahmi Nemat-alaha s poveljstvom v Majdalu je zagotavljala varnost širšemu območju Ašdoda;
- 4. brigada pod poveljstvom brigadnega generala Naguiba s poveljstvom v Faludži je ostala na osi Majdal – Beit Gubrin – Hebron in je imela daleč najbolj razvlečeno linijo nadzora;
- »prostovoljci« (muslimanski bratje) pod poveljstvom polkovnika Aziza so bili nastanjeni v Beershebi, del formacije je bil na območjih severno od Hebrona in Betlehema. Takoj po koncu prvega premirja med 9. in 10. julijem so se začeli premiki na obeh straneh: Egipčani so razširili koridor vzhod–zahod, da bi naredili komunikacijo varnejšo in presekali

komunikacijo med obema IDF brigadama, pa tudi, da bi onemogočili konvoje proti Negevu.

6.2.1 OPERACIJA »AN-FAR«

Na izraelski strani so z operacijo »An-Far« (Anti – Farouk) pod skupnim poveljstvom polkovnika Šimona Avidana z obema brigadama začeli z zavzemanjem ozemlja proti Negevu oziroma proti jugu in bi hkrati presekali tudi egiptovske oskrbovalne poti in po možnosti ponovno zavzeli Ašdod. Ponoči 10. julija je brigada Givati pritegnila pozornost Arabcev na sektorju Ašdod–Gubrin, medtem se je polkovnik Nahum Sarig z brigado Negev približal Kfar Daromu. Arabci so vedeli, da bo nekje »padlo«, dejansko pa so se začeli zavedati, da s samo štirimi brigadami ne bodo kos Izraelcem na južnem centralnem delu. Naslednjo noč je brigada Negev zasedla utrjeno in zelo strateško pomembno policijsko postajo Irak Suvejdan in s tem prevzela nadzor nad pomembnim cestnim križiščem. Postaja, ki so jo pripadniki Hagane tako zlahka prepustili Arabcem, je bila sedaj precejšnja grožnja arabskim oskrbovalnim kolonam. Givatijem je uspelo z močnim pritiskom popolnoma razdeliti raztegnjeno obalno linijo proti Tel Avivu. Že pred tem so Egipčani uporabili nekoliko umazan trik: obtožili so Izraelce, da so kršili premirje in 8. julija (36 ur pred potekom premirja) sprožili svojo ofenzivo, v kateri je brigadni general Naguib napadel območje Kaukabe, od kjer je večina brigade Negev odšla v napad na Irak Suvejdan. Preostanek Izraelcev se je umaknil v Huleikat, kasneje so morali zapustiti tudi tega, ker so jih Egipčani napadli s tanki. Istočasno so Egipčani napadli in zasedli strateško pomembno »koto 113«, ki je nadzirala začetek Negevske cestne soteske, hkrati pa so napadli še vas Beit Daras. Sudanske enote so poizkušale s štirimi napadi na Beit Daras, vendar brez uspeha, zato pa so enote iz kote 113 napadle kibuc Negba v neposredni bližini. Izraelci so sicer morali prestaviti »časovnico« za 24 ur, kar pa jim ni najbolje uspelo. Šele ponoči, 8. julija, so se deli brigad Negev začeli premikati proti prej omenjenim ciljem, Givatiji so takoj zasedli vasi Beit Afa in Ibdis ter del naselja Irak Suvejdan in ko je po napadu brigade Negev padla policijska postaja, se je civilno prebivalstvo v celoti umaknilo v smeri Gaze (Dupuy 1978, 81).

Zvečer, 9. julija, je sledil egiptovski (proti) napad na naselje Negba, ki je bilo kot ostale vasi zelo dobro branjeno. Dva dni in noči so potekali precej ostri boji, med 10. in 11. julijem je sledila reorganizacija, potem pa sta se general Mvavi in brigadni general Naguib resno sprla glede nadaljevanja operacij. Naguib je zavrnil Mvavijev načrt, Mvavi pa ga je brez razmisleka razrešil poveljevanja. Trije pehotni bataljoni, topniški polk in tankovski bataljon so ob pomoči letalstva na ukaz generala Mvavija 12. julija napadli vas (!) Negbo, vzporedno so diverzanti napadli okoliška naselja Ibdis in Julis. Po temeljiti topniški pripravi so Egipčani krenili proti vasi, ki pa so jo ponoči ojačali deli brigade Negev, kar je predvidel že brigadni general Naguib in kar je bilo jedro spora. Napad se je spremenil v eno večjih katastrof, saj je padlo ali bilo ranjenih več kot 200 vojakov, medtem ko so imeli Izraelci 21 mrtvih, pa še to zaradi topništva. Zatem je prišel na vrsto Berot Jizak, naselje, ki leži vzporedno ob Gazi, branilo ga je okoli 65 oboroženih prebivalcev in vod ene od brigad Negeva, približno enake moči. Predolga priprava napada se je končala s topniškim obstreljevanjem in letalskim bombardiranjem, sledil je pehotni napad in v bojih, ki so trajali do noči, je Egipčanom uspel delni preboj v hiše na robu vasi. Takrat pa so se ustavili, prerazporedili in počakali okrepitve, Izraelci so pripeljali del diverzantske čete brigade Negev, za njo pa nekaj topov kalibra 65 mm. Čeprav je kolono topov napadlo letalstvo, so Izraelci postavili topove na doseg egiptovskih enot in nemudoma odprli ogenj. Egipčani so preklicali napad, spet so imeli okoli 200 mrtvih in ranjenih, na izraelski strani je po poročilu padlo 33 branilcev (Dupuy 1978, 82).

Dva huda poraza, spor dveh pomembnih generalov, precejšen upad morale ekspedicijskega korpusa in na drugi strani dvig morale enot IDF je bila za nadaljevanje vojne zelo slaba popotnica za egipčansko vojsko.

Brigada Givati (po novem je imela celo amfibijsko izkrcno četo, ki pa je delovala kot pehota) je ponovno poskusila vzpostaviti zvezo z Negevom, tokrat bolj vzhodno z zavzetjem naselij Hata in Karatija. Kodno ime operacije je bilo »smrt napadalcem« in se omenja zelo redko. Brigada Negev je zavzela nekaj strateško pomembnih vzpetin nad cestno sotesko, brigada Harel pa je v

jeruzalemskem koridorju presenetila Egipčane, vendar so se ti še umaknili, manj sreče so imele enote pri Beit Afi, kjer je brigada Givati v noči iz 14. na 15. julij napadla egiptovski bataljon, od katerega ni ostalo dosti, naselje pa kljub temu ni padlo. Dogajanje se je intenziviralo kot navadno, pred premirjem: brigada Negev je zasedla strateško pomembne položaje južno od Faludže, od kjer so se branilci umaknili v Huleikat in Kaukabo. Givatijem ni uspel napad na Beit Afo, pri čemer so največjo ceno plačali v četi pomorske pehote. Gladko sta padli naselji Hata in Karatija, oklepno diverzantski bataljon majorja Moše Dajana je ostal v Karatiji, kjer so Egipčani 18. julija poiskovali več protinapadi s pehoto in oklepom, vendar se Dajan ni dal, prej je nastopilo drugo premirje. Pri opisu puščavske fronte je pomembno dejstvo, da egiptovskih naselij nikoli niso branili prebivalci (kmetje), medtem ko so imeli na izraelski strani že prej izdelana zaklonišča, utrjene točke, vasi so bile obdane z zaklonišči, bodečo žico itd. Stanje pred drugim premirjem je bilo naslednje: IDF je odprla pot v Negev in hkrati blokirala egiptovsko povezavo med Majdalom in Hebronom, to pa je bilo za Egipčane dokaj negotova popotnica za čas po drugem premirju (Dupuy 1978, 83).

6.3 SEVERNA FRONTA PO KONCU PREMIRJA

Cilj IDF-a je bil onemogočenje Kaukdžija in enot ALA ali pa vsaj zmanjšanje učinkov njihovega delovanja, čeprav je bila ALA v strategiji visokega poveljstva označena kot najmanj nevarna in celo kot najšibkejša točka napadajočih vojsk. Če se vrnemo nazaj – osnovni cilj enot izraelskega centralnega poveljstva je bil izgon Sircev iz mostišča Mišmar Hajerdna in s tem iz osrednje Galileje. Branila ga je sirska pehotna brigada, oddelek topništva in približno dva voda tankov. Na vzhodnem bregu Jordana je bila na položajih druga sirska brigada, Libanonce so zasedali linijo od Roš Hanikre na obali do okolice Malkije. Enote ALA v severni Palestini so imele okoli 2200 pripadnikov, od tega 600 pripadnikov v sirskem bataljonu, njihovo območje nadzora je bilo gričevnato območje med dolinami Esdraelon in Jezrel, od katerih je bila samo slednja omejeno strateško pomembna.

Dve brigadi Iračanov z nekaj tanki sta bili osredotočeni v samarijskem trikotniku: Jenin – Tulkarm – Nablus, kar je današnji Zahodni breg. Izraelci so imeli na severu večino vasi dobro utrjenih, oboroženih in s stalno stražo, od enot pa so bile prisotne brigade Karmeli, Aleksandroni, Golani, novoustanovljena brigada Oded polkovnika Abrahama Jofeja in 7. brigada. Severnemu bojišču je poveljeval brigadni general Moše Karmel. Vse ostalo je teklo po vnaprej predvidenem »programu«.

6.3.1 OPERACIJA »BROŠ«

Začela se je na uro natančno pred potekom premirja ob mraku 9. julija. Enote so bile na položajih, na znak se je začela s prvim ciljem obkolitve, zavzetja in uničenja sosednjih mostišč okoli Mišmar Hajerdena. Vsa teža naloge je padla predvsem na polkovnika Mordekaja Maklefa, ki je v napadu računal na nekaj enot brigade Oded. Te so najprej napadle Sirce iz zahoda, glavna teža napada brigade Karmeli pa je bila iz severa, pri čemer je bilo presenečenje prehod preko plitvine reke Jordan pri Hulati, s čimer je bil objekt napada popolnoma obkoljen, linije komunikacij in oskrbe pa presekane. Prvi bataljon je prečkal Jordan po načrtu, drugi pa je zamujal, ker so Sirci opazili, da se nekaj dogaja in so odprli topniški ogenj z vzhoda in zahoda in začeli s pehoto ogrožati Roš Pino, sedem kilometrov severovzhodno od Safeda. Obkolitev je bila odpovedana, Izraelci so se celo umaknili iz nekaj že osvojenih utrjenih točk in s tem ne le onemogočili svojo operacijo, temveč so si vse skupaj znatno otežili, saj so Sircem pokazali, kaj nameravajo. Za polomijo je bil lahko kriv le brigadni general Karmel ali pa vodja operacij polkovnik Maklef ali pa oba skupaj. Namesto zagotovljenega uspeha so sedaj Sirci prevzeli pobudo in izvedli močan protinapad ob podpori letalstva in topništva. Na skalnem terenu okoli Mišmar Hajerdena vkopavanje ni bilo mogoče in Izraelci so se znašli na čistini in z izjemno hudimi izgubami. Do polnoči so Sirci zasedli vse izgubljeno ozemlje in Izraelci so se morali celo umakniti, da so zavarovali dostope do Roš Pine in Mašanajima. Medtem so Sirci z vzpetin napadli enote, ki so se prebile na vzhodni breg reke Jordan, tako da so se morale še te umakniti na zahodni breg reke. Po reorganizaciji so čez tri dni Izraelci poiskusili ponoviti nekaj, kar je

bilo obsojeno na neuspeh. Operacija Broš je bila katastrofalna polomija, vendar Ben Gurion ni zahteval zamenjave ne Karmelija ne Maklefa in to o severnem bojišču marsikaj pove, kot tudi dejstvo, da so operacijo izvajali z brigado Karmeli, čeprav so imeli na voljo bojno veliko učinkovitejšo brigado Golani (Dupuy 1978, 85).

V času prvega premirja so enote ALA držale večino zahodne Galileje, od Nazareta na severu pa do libanonske meje. Delno so imeli stik z brigado Karmeli, ki je nadzorovala obalno cesto Ako–Roš Hanikra, na jugu pa so bili pred položaji brigade Golani, ki je nadzirala cesto Afula–Tiberias. Po izteku prvega premirja se je Kaukdži (iz ne povsem jasnih razlogov) odločil za dva ofenzivna sunka z enotami, ki zato še zdaleč niso zadoščale. Prvi cilj je bila Sejera (Ilanija), preko katere bi ponovno zavzel Tiberias in vzpostavil povezavo s Sirci. Drugi ofenzivni sunek proti zahodu je imel za cilj Ako ali Naharijo, po možnosti pa obe dve mesti. Dejanska bojna moč ALA ni zadostovala niti za pol enega načrtovanega napada. Kot sem omenil, je bil eden od ciljev IDF popolno uničenje ALA, nalogo je dobil podpolkovnik Haim Laskov s tremi bataljoni 7. brigade, od tega je bil en bataljon oklepen, njegova naloga je bila varovanje obalne ceste zahodne Galileje nad Hajfo, na jugovzhodu pa je območje segalo do Nazareta, kjer je imel Kaukdži svojo bazo.

6.3.2 OPERACIJA »DEKEL«

Za uspešnejšo izvedbo te operacije je brigada Golani raztegnila svoje linije vzdolž koridorja Afula iz obale proti vzhodni Galileji, imeli so tudi nalogo vznemirjanja enot ALA, ki so se pripravljale na ofenzivo proti Sejeri. Ta se je 9. julija iz smeri Nazareta dejansko začela in je bila kmalu po začetku tudi zaustavljena, nato pa so se napadi ponavljali tri dni brez uspeha, saj so Golaniji držali ključno križišče v dolini pred Sejero. 12. julija se je napadu pridružil sirsko topništvo, pridruženo ALA, 14. julija se je v napad vključilo še sirsko letalstvo. Kaukdži je poskusil ponovno s pehoto in nekaj oklepnimi avtomobili – in ponovno je bil odbit. Ko so se Arabci prerazporejali, je brigada Golani potegnila iz Tiberiasa nekaj svojih enot in začela »blago« protiofenzivo. Na

vzhodu je operacija Dekel potekala po načrtu, enote Laskova, ki so napredovale iz Aka, so zasedle cestno omrežje in obronke, med 10. in 11. julijem pa so z močnim napadom s pomočjo Druzov (arabska ločina krščanske vere) napadli tako na sever kot na jug, zasedli pa so tudi nekaj gričevja proti vzhodu. 11. julija je Kaukdži ukazal enotam ALA nekaj, kar je spominjalo na preboj proti obali, vse skupaj pa naj bi potekalo koordinirano z njegovim napadom na Sejero. Že omenjeno izraelsko zavzetje gričevja proti vzhodu je teklo natančno nad prodorom ALA proti obali in Izraelci so jih brez težav poslali nazaj na izhodišče. Podpolkovnika Laskova je zanimalo samo eno: ali se bodo Libanonci priključili podpori ALA ali ne. Slednji so ostali previdno na svojih položajih in Laskov je takoj prenesel težišče dogajanja na jugovzhod na cesto Ako–Šefaran, ki je padel zjutraj 14. julija, Laskov pa se je obrnil proti Nazaretu. Naslednji dan so enote Golanijev, ki so branile Sejero, krenile v protiofenzivo, druga enota Golanijev, nekoliko južneje, je zasedla Afulo in se začela prebijati proti Kfar Hahorešu in naprej proti Kaukdžijevi bazi v Nazaretu. Proti večeru je oklepni bataljon 7. brigade povedel napad Laskova na Nazaret, ki mu je sedaj grozila obkolitev iz treh strani. S preostanki enot je poiskoval zaustaviti prodirajočo 7. brigado pri Afuli in Šefar'anu, vendar je bilo že za vse prepozno. 16. julija so enote Laskova zavzele Zipori, dobrih 7 km pred Nazaretom, novico so prebivalci izvedeli pred polnočjo in začel se je vsesplošni beg civilnega prebivalstva proti Siriji in Jordaniji. Ko je ob zori pehota 7. brigade začela zasedati severovzhodne vzpetine okoli Nazareta, je Kaukdži poskusil z zadnjim obupnim poizkusom protinapada z oklepnimi avtomobili, ki pa so bili skoraj vsi uničeni v naslednji uri. Malo pred 6. uro se je polprazno mesto vdalo in operacija Dekel, ki je v celoti uspela, je bila le obliž na katastrofo, imenovano operacija Broš (Dupuy 1978, 86).

Od ostalih sodelujočih rodov je treba poudariti sodelovanje vse močnejšega izraelskega letalstva, ki je bilo predvsem aktivno v zadnjih dneh operacije Dekel s tem, da je najprej pregnalo z bojišča sirsko letalstvo, učinkovito je podprlo zemeljske enote, ko pa je 14. julija prispela v Izrael še leteča trdnjava B-17, so iz maščevanja za bombardiranje Tel Aviva in novega Jeruzalema simbolično

napadli Kairo, Rafo, El Ariš – takoj za tem pa je bil na vrsti Damask, sicer pa je letalo predvsem oskrbovalo Negev.

OZN se je dokaj burno odzvala na desetdnevno ofenzivo Izraelcev in zahtevala drugo premirje 18. julija. Če se ozremo nazaj: v prvem obdobju bojev med 5. majem in 11. junijem se je OZN držala zelo zadržano, Izraelci so obranili skoraj vse ozemlje iz »delitvenega načrta«, vendar so bili pod hudim pritiskom, ki je v primeru Jeruzalema že prešel meje razumnega. Arabci pa nikakor niso našli skupnega jezika, kako in do kdaj z vojno. Prepričanje v popolno zmago je še obstajalo, lahko pa bi sledil popoln poraz. Po desetdnevni izraelski ofenzivi je bilo nekoliko drugače, kljub občasnim porazom, predvsem zaradi slabo vodenih operacij, so Izraelci počasi napredovali na vseh frontah, zagotovili so komunikacijo med obalo in Jeruzalemom, vzdrževali so celo povezavo z zaselki po puščavi Negev, v severni Galileji so prevzeli pobudo in izločili ALA kot sodelujočega v tej vojni. Ostala je »odprta rana« Latrun, obupno vodena operacija in poraz proti Sircem v severovzhodni Galileji. Cena tega obdobja je bila 838 mrtvih in neznano število ranjenih (številka okoli 3500 bi bila verjetno blizu), umrlo pa je 300 civilistov – več kot 200 pri obrambi svojih naselij. Arabske izgube v tej fazi niso znane, verjetno so bile približno 3-krat večje, vsaj polovico teh izgub sta utrpeli ALA in egiptovska vojska.

V tej fazi lahko odgovorimo na vprašanje o dosežkih poveljnika ALA, polkovnika Favza al Kaukdžija – prav so imeli tisti, ki so ga označili za nastopača z malo vojaškega znanja, kar potrjujejo njegovi »opazni« rezultati: popolnoma nepotrebnih 100.000 beguncev iz Hajfe in polom njegovih »ofenziv«, ki je popolnoma zamajal arabsko stabilnost v vzhodni Palestini, z izjemo Jeruzalema in Latruna.

7 DRUGO PREMIRJE IN OBDOBJE PO NJEM

Drugo premirje se je na zahtevo VS OZN začelo 18. julija ob 7.00 uri, ni bilo omejeno s trajanjem kot predhodno, obema stranema je bilo zagroženo s sankcijami (predvidenimi v Ustanovni listni OZN) v primeru kršitve, kar pa se ni zgodilo nikoli. Seveda pa premirja niso bila obdobja dejanskega miru. Stalne kršitve iz obeh strani, ki jim je sledilo obtoževanje z obeh strani, tako da »premirje« v tem primeru pomeni »ne sigurno prekinitev ognja«. Med najhujše kršitve sodi uničenje črpalne postaje vodovoda za Jeruzalem, ki ga je izvedla Arabska legija. Izraelci so takoj položili nov cevovod ob »burmanski cesti« in mesto je ponovno dobilo vodo. Seveda je bilo največ kršitev na jugu, kjer so bile na udaru komunikacijske linije, ki so bile dolge in slabo varovane. Premirje si je vsak razlagal popolnoma po svoje. Težave so bile na območjih, kjer sta se srečali prometnici – izraelska proti jugu in egiptovska proti vzhodu, kakršen je bil Huleikat. Egipčani so obtožili Izraelce širjenja območja in napadli »domnevno območje širjenja« – koridor pri Karatiji in blokirali povezavo proti Negevu.

7.1 OPERACIJA »GIS«

IDF jo je sprožil konec julija in z njo naj bi odprli koridor Karatija. Brigada Jiftah je napadla Faludžo, brigada Givati je poizkušala zasesti Irak el Manšijo – oba napada sta spodletela. Ne glede na to, je velikemu konvoju uspelo prečkati to območje in na južnem bojišču je zavladal nekajtedenski mir (Dupuy 1978, 88).

Pomemben datum je 18. avgust, ko je prišlo do manjšega obračuna med izraelsko enoto in prostovoljci polkovnika Aziza, ki ga je dva dni kasneje na obhodu pomotoma ubil arabski stražar. To je bil za arabsko stran resen udarec, vendar je bil še vedno čas za razmislek, kako naprej. Na začetku drugega premirja je bilo v enotah IDF 59.000 pripadnikov (ob začetku prvega 49.000), nabor se je nadaljeval skladno z Ukazom št. 4 iz 28. maja, nabornikov so vpoklicali toliko, kolikor so jih sploh lahko usposobili, in sredi oktobra je bilo pod

orožjem in v uniformah 90.000 pripadnikov, vendar sta nastali le dve novi brigadi, ostale so porazdelili med enote z izkušenim poveljniškim kadrom. Vodenje vojske so skladno s tem reorganizirali, Ben Gurion je bil očitno zadovoljen z Jigalom Alonom, ki je vodil »desetdnevno ofenzivo«, tudi z generalom Jadinom sta zakopala bojni sekiri. Severno poveljstvo je še naprej vodil v brigadnega generala (tat aluf ali ta'al) napredovani Moše Carmel, brigadni general Dan Even je postal poveljnik centralnega poveljstva, vendar je koridorju in Jeruzalemu poveljeval brigadni general Cvi Ajalon, jug pa je prevzel namestnik načelnika generalštaba general Jigal Alon. To je hkrati pomenilo, da se bo težišče operacij po drugem premirju preneslo na egiptovsko-izraelsko bojišče. Nadaljevanje transformacije nekdanje Hagane v bolj sodobno vojsko so narekemale številne dobave vseh vrst orožja. Najpomembnejša je bila postavitve vojaške hierarhije glede napredovanj, s čimer je bila končana praksa »bolj kot si nor, višji čin imaš«, ki je zakrivila smrt vsaj polovice do takrat padlih pripadnikov Hagane (Dupuy 1978, 89).

Medtem ko je Izrael sistematično vzpostavljala novo vojsko zahodnega tipa, je zmeda na arabski strani samo še naraščala, medsebojna obtoževanja so bila na dnevnem redu. Postavlja se vprašanje, česa več bi bilo možno doseči z večjim sodelovanjem pred desetdnevno ofenzivo. Stanje lahko označimo kot potrditev moje glavne hipoteze. Sirci, ki imajo v vsaki vojni vzrok za zamero drugim Arabcem, so »na smrt« zamerili tako Libanoncem kot Iračanom, da jim niso pomagali pri spopadih v Mišmar Hajerdenu, čeprav so za pomoč zaprosili. Amman in Kairo sploh nista bila več v stikih, ker je egiptovska vlada obtožila Legijo, da je Izraelcem »brez resnega odpora« predala Lido in Ramle. Razlaga generala Johna Baggota Glubba, da s svojimi (razpoložljivimi) enotami, velikosti dveh brigad, le s težavo zadržuje najmanj tri do štiri izraelske brigade in da ga rešuje le to, da je največkrat v obrambnem položaju (CEV faktor v Latrunu je bil po moji oceni 1 : 8 v korist branilca, se pravi Legije), absolutno drži. Seveda je bil padec Lida in Ramle neposredno povezan na večanje pritiska na južno egiptovsko linijo zahod–vzhod, kar pa tudi drži. Vendar je najprej »pamet srečala« Iračane, vse druge vojske so bile tam z očitnimi teritorialnimi zahtevami in pričakovanji, le Irak si od tega ni mogel obetati

ničesar, razen padlih in ranjenih, in tako so se tudi borili. Med 14. in 18. julijem je kralj Abdulah ukazal generalu Glubbu naj ustavi bojno delovanje in samo brani že zavzeto – naenkrat mu je bil Bernardottov načrt zelo všeč. Veliko manj so bili navdušeni Egipčani, saj je to pomenilo precejšnjo politično prednost za Abdulaha, seveda pa se nihče ni oziral na Izraelce, ki o prekinitvi plovne povezave skozi Akabska vrata (če bi po Bernardottu Negev pripadel Arabcem) niso niti razmišljali. Sledila je najbolj nenavadna poteza te (napol izgubljene) vojne: 22. septembra je politični komite Arabske legije v Kairu imenoval »palestinsko vlado«, 27. septembra so sklicali še »palestinski nacionalni kongres«, kjer so na sumljiv način za vodjo imenovali el-Huseinija. Farsa se je zaključila 30. septembra, ko je Abdulah v Amanu sklical »prvi palestinski kongres«, na katerem pa seveda ni bilo nikogar, ki je bil pred tem v Kairu (Morris 1999, 219). Dejansko bi to lahko bil tudi odgovor na revidiran načrt grofa Bernardotta, ki ga je podrobno predstavil 16. septembra v Združenih narodih. V osnovi je bil to prvi načrt, dopolnjen s predlogom o nastanku »federacije« Izraela in Transjordanije, ki bi vsebovala nekoliko povečano ozemlje Arabcev zahodno od Jordana (o ekonomski uniji se je govorilo že pred sprejetjem delitvenega načrta). Del, zaradi katerega ni imel projekt niti enega promila možnosti, da »preživi«, je govoril o povratku beguncev na svoje imetje in pa plačilo nadomestila, kjer to ni mogoče. Dejstvo je, da so begunci iz Hajfe odšli po nasvetu Kaukdžija in ne na pritisk Hagane in to je še danes močan izraelski argument. Teritorialno je Bernardottov načrt II izgledal takole (Dupuy 1978, 91):

- Negev južno od linije Majdal–Faluja pripade Arabcem, prav tako se jim vrneta Lida in Ramle z dovoljenjem, da se begunci vrnejo, letališče naj bi bilo arabsko, vendar pod mednarodno upravo;
- Izraelci naj bi zasedli vso Galilejo (kar je popolnoma nelogično, saj so jo enote IDF večinoma zasedle v julijski ofenzivi);
- Jeruzalem in po novem Hajfa naj bi dobila mednarodni status pod nadzorom Združenih narodov.

Seveda je vse skupaj sprožilo besno razpravo, v čigavem interesu dela Bernardotte, saj so številni v tem ponovno videli britansko zaroto, dejansko pa

gre bolj za zmedeno predstavo Bernardotta, ki je bil v tem cirkusu popolnoma izgubljen, tako kot bi bil marsikdo drug. Kakorkoli že, 17. septembra je grof Bernardotte med potjo v svoj štab v demilitariziranem delu Jeruzalema padel v zasedo treh mož in bil ubit. Viri trdijo, da so bili to pripadniki Lehija (Sternove skupine). Ben Gurion je ukazal takojšnjo razpustitev obeh skupin (tudi Irguna), ki sta lahko delovali le v Jeruzalemu. Lehi, ki ga je vodil Natan Fridman - Jelin, je vojaška policija v celoti aretirala, morilcev niso nikoli našli, zato so vse izpustili. Dejstva vse bolj kažejo na to, da sta obe teroristični skupini služili za opravljanje »umazanih del« tako Hagani kot IDF-u, to pa jim je omogočala Ben Gurionova prizanesljivost. Arabci so obtožili začasno izraelsko vlado, da prikriva morilce, Izraelci so od Arabcev zahtevali dokaze in celo razpisali nagrado za kakršnekoli informacije, ki bi pokazale na krivce. Z imenovanjem dr. Ralpa Buncheja, Bernardottovega namestnika, za novega mirovnega posrednika se je vsa stvar podela, pa tudi Bunche si ni delal pretiranih utvar o urejanju Bližnjega vzhoda iz New Yorka (Dupuy 1978, 91). Ben Gurionovo vodenje države in obrambe bi zahtevalo posebno poglavje, saj je bila zmes politikanstva, pasje zvestobe vodji, politične primernosti – vse pove že dejstvo, da mu je polkovnik Marcus pred drugim napadom na Latrun zabrusil v smislu – pojdi in sam pelji v smrt nekaj deset ljudi. Spleta politike in vojske se Izraelci niso nikoli več rešili.

Na vseh frontah je bilo popolnoma mirno in to so izkoristili Egipčani in ob prisotnosti predstavnikov OZN organizirali novo konferenco v Kairu, v začetku septembra je egiptovska vlada sklenila, da bo v celoti nasprotovala načrtom kralja Abdulaha, da bo transjordansko suverenost razširil na Palestino oziroma če smo popolnoma natančni: Abdulahova želja je bila samo priključitev današnjega Zahodnega brega, kjer bi bila še Lida in Ramle. Egipt si je želel ohraniti nadzor nad južno Palestino, ki bi bila organizirana kot neodvisna palestinska republika z egiptovsko dominacijo. Zato pa je bilo treba povečati vojna prizadevanja in že v začetku, konec septembra, je bilo na bojišče poslanih 18.000 vojakov, s čimer je egiptovski kontingent postal ne le največja, temveč tudi najbolj oskrbovana arabska enota v Palestini. Devet pehotnih bataljonov (tri brigade) je bilo pod skupnim poveljstvom v Rafi, poleg tega so

eno brigado poslali muslimanski bratje (uradno: prostovoljci), poveljstvo pa jih je po bataljonih razdelilo med ostale enote. Teritorialno je izgledalo takole: brigadna skupina je bila na območju Ašdod–Majdala (Majdal poveljstvo), druga brigadna grupa je bila v koridorju Majdal–Beit Gubrin (poveljstvo Faludža), tretja bataljonska grupa s poveljstvom v Gazi je pokrivala območje Rafe. Proti vzhodu je zavzela formacija okoli 1000 vojakov in prostovoljcev na območju med Beit Gubrinom in Betlehemom, podobna formacija je držala koridor Hebron–Beršeba–el Aluja. Formacije so razpolagale s 106 protitankovskimi puškami, 48 protiletalskimi topovi, 90 topovi, kalibra 87,6 mm, 139 tanketami tipa bren carrier, in 132 lahкими in srednjimi in tremi težkimi tanki (Dupuy 1978, 90).

General Mavavi, ki je imel poveljstvo v Rafi, je takoj spoznal, da je taka formacija bistveno premajhna za obrambo tako velikega teritorija. Če bi bila to gričevnata severna ali centralna Palestina, bi bilo to nekaj drugega, tukaj pa je šlo za klasično puščavsko vojskovanje in njegove zakonitosti. Povrh vsega so bile enote IDF vsaj dvakrat močnejše, na voljo so imele sveže enote iz centralnega in severnega bojišča. V Kairo je poslal predlog, da se obramba osredotoči na obmorski koridor z Gazo in območje Beršeba–El Auja. Odgovor Kaira je bil odločno negativen: s tem bi večino jugozahodne Palestine prepustili Izraelcem, pripravljala se je mirovna konferenca OZN in tam naj bi se meje risale po območjih pod dejanskim nadzorom (Dupuy 1978, 92).

Okoli 25. avgusta je pred brigadnim generalom Alonom ležal načrt za bliskovit prodor proti jugu, z razbremenitvijo pol okupiranih naselij v Negevu, ki so bila v večini izven linij Bernardottovega načrta. Ves september so tekale intenzivne priprave na operacijo in čeprav drugo premirje ni imelo datuma prenehanja, je bilo na začetku oktobra dejansko mrtvo.

8 IZRAELSKA OKTOBRSKA OFENZIVA

Za Izraelce je bilo pomembno, kako so se v »desetdnevni« ofenzivi odzvale (ali pa ne) posamezne egiptovske enote. Pomembno je bilo tudi, kako se bodo ostale arabske enote odzvale na napad na jug – bodo poizkušale razbremeniti Egipčane ali ne. Izraelci so bili dovolj močni in tega so se zavedali, da lahko izvedejo ofenzivo na jugu, ne da bi oslabili ostala štiri bojišča. Začeli so s političnim preračunavanjem: ofenzivi na jugu bi lahko istočasno sledila ofenziva kjerkoli – razen v jeruzalemskem koridorju proti Arabski legiji. Opazna je bila namera, da ostanejo odnosi z Abdulahom čim boljši, že zaradi oskrbe Jeruzalema (Shlaim 2001, 39).

8.1 SEVERNO BOJIŠČE

Sever je moral še vedno »trpeti mojstrovine« polkovnika Favza al Kaukdžija, ki se je po katastrofalnem porazu pri Nazaretu zatekel v Libanon, katerega vojska je še vedno držala košček ozemlja severne Palestine. Kaukdžiju je ostalo okoli 3100 pripadnikov bivše ALA in libanonske vojske. Imeli so deset topov in prav toliko oklepnih avtomobilov. Severni del je bil od odhoda brigade Oded dokaj oslavljen, Kaukdži pa je moral za vsako operacijo prositi za dovoljenje libanonskega poveljnika polkovnika Šukeirja. Ta mu je 22. oktobra dovolil »ofenzivo« proti Galileji z napadom na Manaro v dolini Hula, za tem pa je moral zasesti še utrjeno naselje Šeik Abed. Tam je popolnoma presenetil Izraelce, ki so se umaknili v Manaro, Kaukdži je zatem blokiral cesto med Manaro in Malkijo. Manara sicer ni padla, bila pa je popolnoma obkoljena. Nekoliko čudna Kaukdžijeva vojska je imela štiri »brigade« (vsaka je imela moč ojačanega bataljona in vse so preimenovali v »Jarmuk« 1-4). Brigadi, ki je obkolila Manaro, je poveljeval Kaukdži sam, 2. brigada Jarmuk se je nahajala v okolici Sase in Giša, 3. brigada Jarmuk je bila v bližini Taršije in 1. brigada Jarmuk je delovala na gričevju in ob cesti Ako–Safed (Dupuy 1978, 101).

8.1.1 OPERACIJA »HIRAM«

Operacija je imela zaradi dejavnosti ALA tri cilje: razbitje preostankov ALA, izločitev Libanoncev iz vojne in zasedba gornje Galileje s stabilizacijo meje. V tem stanju se Libanonci niso popolnoma jasno zavedali, kako šibko je branjena njihova južna meja, v plus jim je šlo dejstvo, da je bil za vodjo operacije imenovan brigadni general Moše Karmel, ki je imel po katastrofalnem napadu na Mišmar Hajarden zadnjo priložnost, da se izkaže. Operacija je bila dvodelna (kot večina IDF operacij, kjer je uspeh prve faze odločal o ciljih druge). 7. brigada je bila že na položaju, iz juga je prišla brigada Oded in začela obkoljevati posamezne, popolnoma nepovezane arabske enote na severu Samarije, 7. brigada (en oklepni bataljon, kmalu po tem je postala v celoti oklepna) je prodrla od Safeda proti Sasi na vzhodu. Ko je po Nahariji in Taršiji padla še Sasa, je bil celoten cestni sistem gornje Galileje pod nadzorom Izraelcev. Brigada Golani je imela poleg čiščenja utrjenih položajev tudi nalogo blokiranja Iračanov, če bi (slučajno) hoteli posredovati, podobno vlogo je imela brigada Karmeli, le da so nadzorovali Sirce. Skupaj je bila operacija Hiram podprta s štirimi topniškimi baterijami s topovi, kalibra 75 mm in dvema havbicama, kalibra 65 mm. Ko sta se obe brigadi (7. in Oded) srečali pri Sasi, se je začela druga faza ofenzive. Arabci so se znašli v »žepu«, ki so ga počasi zapirale IDF »klešče«, general Karmel je pripravil oprezen sunek proti dolini Hule, v Tel Avivu so mu »za vsak primer« zagotovili obsežno letalsko podporo. Osrednji napad operacije Hiram se je pričel 28. oktobra z dokaj močnim bombardiranjem utrjenih arabskih ciljev, slepilni napadi Golanijev na jugu in jugozahodu so le delno pritegnili arabsko pozornost. Brigada Oded se je začela pomikati iz zahoda proti severu, Kaukdži se je umaknil za cesto Ako–Safed, Izraelci so napredovali iz Kabirija proti Taršiji, ki pa je niso uspeli zasesti, delno tudi zaradi napačnih topografskih kart (podobno se jim je dogajalo na jugu), zato so se vrnili v Kabiri (Dupuy 1978, 103).

Četa (izraelskih) Druzov, dodana brigadi Oded, je imela nalogo zasesti Januh, južno od Taršije, tega pa so držali proarabski Druzi: oboji so se najprej prijateljsko pozdravili, ko pa je šla južno od vasi manjša enota ALA in povedala

o neuspelem napadu na Taršio, so družno napadli izraelske Druze in jih pregnali iz vasi. Vse je že kazalo na nov vojaški »uspeh« generala Karmela, posebej, ko je ta poslal 7. brigado po minirani in z zasedami posejani cesti iz Safeda v Meirun, tako da je enota porabila cel dan in okoli 20. ure zavzela Meirun. V nadaljevanju so zasedli več manjših vasi z dobro strateško lego, pomemben je bil napad na Safsaf, od tam so po prerazporeditvi napredovali proti strateško pomembnemu križišču Giš. Kaukdži je ravno tako prerazporedil svoje enote in zaprosil Sirce za pomoč – ti so mu poslali bataljon, ki pa jih je zapeljal naravnost v zasedo brigade Karmeli in končni rezultat je bil več kot 220 mrtvih in ranjenih, kar je bila najbolj krvava enodnevna bitka te ofenzive in te vojne. Giš je bil zavzet, Karmeli se je obrnil proti dobro varovani Sasi, močni topniški pripravi je sledil napad 7. brigade in pred polnočjo sta bili Sasa in križišče pod njo v rokah Izraelcev. Ko je do Kaukdžija prišla novica o padcu Giša, se je z enoto začel umikati proti severu. Iz vseh zasedenih vasi so se Arabci umikali v Libanon, eno od večjih kolon so prestregli pripadniki brigade Oded, ki so nekaj vozil uničili, še več zaplenili, vendar se je brezglavi beg nadaljeval. Težja vojaška oprema je ostajala na položajih, s prihodom v že zasedeno Saso se je prva faza operacije Hiram zaključila in sledilo je čiščenje doline Hula – izjemno pomembnega vira vode in solidnega kmetijskega zemljišča.⁴ Karmel je poslal brigado Oded nazaj proti zahodu, da je počistila regijo med Naharijo in Saso. Sedma brigada je odšla severovzhodno iz Sase proti Malkiji, ki je bila omenjena v prvih spopadih te vojne, brigada Karmeli pa je napadla severno od Safeda skozi Roš Pino, proti sirskemu mostišču Mišmar Hajerden. Sirci so pred prihajajočo 7. brigado iz zahoda in brigado Karmeli iz juga izpraznili vse branjene točke v okolici in se zabarikadirali v Mišmar Hajerdenu, ki pa ga Izraelci, ki se jim je bolj mudilo v Hulo, niso napadli. Deli 7. brigade in Karmeli brigade so zasedli Manaro, prečkali libanonsko mejo in zavzeli območje do reke Litani, južno od Malkije. ALA je bila dokončno izbrisana, Libanonci so izgubili vsa oporišča v Samariji, Sirci, ki so še vedno držali popolnoma obkoljen Mišmar Hajerden, pa so predlagali premirje in vojna na severu se je končala (Herzog 1984, 91).

⁴ Dolina Hula je bila eden neposrednih povodov za vojno 1967, saj so Sirci iz Golana z nemškimi tanki panzer IV streljali na kmete na poljih.

8.2 JUŽNO BOJIŠČE

8.2.1 OPERACIJA »JOAV«

Pripravljena je bila za južno fronto, poveljujoči general Alon je poveljeval trem pehotnim brigadam: Givati, Negev (popolna formacija) in Jiftah, dodan je bil Palmahov oklepno diverzantski bataljon 8. oklepne brigade polkovnika Sadeha. Proti jugu se je odpravila tudi pehotna brigada Oded. Okrepljen rod topništva IDF je enotam dal na razpolago skoraj vse, kar so imeli: štiri baterije topov, kalibra 75 mm, štiri havbice, kalibra 65 mm in več čet protitankovskih topov, kalibra 57 mm in gorskih topov, kalibra 76,2 mm, itd.

Prvi cilj operacije Joav je bilo dokončno uničenje egiptovskih enot, ki so preprečevale povezavo z Negevom, kar je pomenilo preboj koridorja med Majdalom in Beit Gubrinom, sledil bi napad na logistične postojanke v Beršebi in Gazi (Herzog 1984, 92). Že v pripravi operacije Joav so enote IDF zasedle nekaj strateško pomembnih točk ob cesti v bližini Faludže, 29. septembra pa so zavzeli strateško najpomembnejšo vzpetino nad Faludžo in jo tudi obdržali. Oktobra so Izraelci odprli zračni most z jugom Negeva, kamor so dovažali zaloge in spočite pripadnike brigade Jiftah, odvažali pa hudo izmučene pripadnike brigade Negev, vsega skupaj preko 1000 zamenjanih vojakov. Alon si je predvsem prizadeval, da osami egiptovsko oskrbo na liniji zahod–vzhod, razbije njihovo formacijo in jih pošlje iz Palestine. Stopnjeval je pritisk na gričevje vzhodno od Faludže pri Irak el Manšiji, nasproti je z juga prihajal bataljon brigade Negev. Sočasno je brigada Jiftah na južni strani na več mestih presekala obrambno linijo med Gazo, Majdalom in Beih Hanunom, s čimer so bili Egipčani severno od Gaze in Rafe popolnoma izolirani. Napad egiptovskih prostovoljcev na cestni konvoj proti Negevu, ki so ga spremljali predstavniki OZN (ta seveda ni ukrepala) in kjer je bilo nekaj vozil uničenih, je pomenil iskro, ki je vžgala operacijo Joav. Istega dne je izraelsko letalstvo (IAF) napadlo egiptovsko letališče El Ariš in baze v Gazi, Majdalu in Beit Hanunu, s čimer je bila začasno onemogočena večina egiptovskega letalstva. Te noči je bataljon diverzantov Jiftaha uničil del proge med Rafo in Kan Junisom, nato pa še vso infrastrukturo v okolici. Brigada Jiftah je zasedla položaje okoli Beit Hanuna,

takoj zatem sta bataljon diverzantov Palmaha in brigada Givati zaprla cesto Irak el Manšija–Beit Gubrin. Ob zori je bataljon Palmaha silovito napadel Irak el Manšijo in ob pomoči topništva in nekaj oklepnih vozil zapeljal v močno zaščiteno naselje. Spopad je bil dobesedno »na nož«, topničarji so zadeli nekaj izraelskih oklepnikov, zaradi česar je Alon takoj ustavil napad, ki je terjal precej padlih in še več ranjenih. Alon je zamenjal smer napada – za začetek je zavzel večje križišče pri Huleikatu, kjer je raven teren onemogočal egiptovsko opazovanje in koordinacijo topovskega ognja, pa tudi nastalo vrzel se ni dalo več zapolniti.

Osrednji del egiptovske obrambe ključnega cestnega križišča sta bila utrjena griča (brez imena - na mapi sta označena kot kota 100 in 113) na severu z dvema četama, na jugu sta bili ravno tako s četo branjeni močno utrjeni vasi Huleikat in Kakuba. Proti vzhodu je nad področjem na griču dominirala močna policijska utrdba Irak Suvejdan. Kmalu po polnoči, 17. oktobra, so v manj kot uri pripadniki zavzeli oba griča (kota 100 in 113), Egipčani so se v okviru zmožnosti sicer odločno branili, premoč je bila prevelika, hkrati pa je del brigade Jiftah napadel in ob zori osvojil še Huleikat – edino resnejšo oviro pri vzpostavitvi negevskega koridorja. Močnejši del brigade Jiftah je napadel in presekao obalno cesto pri Beit Hanunu, zaradi česar je grozila obkolitev območja Ašdod–Majdal in sledila je egiptovska evakuacija tega območja. Ta umik pa je bil vse prej kot enostaven – Izraelci so dominirali na vseh pomembnejših vzpetinah, cesta je bila v strelnem območju pehotnega orožja, da o topovih niti ne govorim. Egipčani so tako kot Izraelci pri Latrunu zgradili svojo »burmansko cesto« preko sipin tik ob morju (Dupuy 1978, 96).

Umik iz Majdala in zlom obrambe na križišču Huleikat je imel za posledico, da je okoli Faludže ostalo približno 4000 vojakov, nadaljnjih 1000 pa še v Irak el Manšiji in nastalo je območje z imenom »žep pri Faludži«, ki mu je poveljeval sudanski polkovnik Taha. General Alon ni imel dovolj moči, da bi žep obkolil v celoti. Počakal je, da vidi, katera od arabskih držav, zapletenih v to vojno, bo poizkušala razbremeniti Egipčane z bojnimi operacijami na drugih sektorjih. Ker ni bilo nikogar, ki bi pomislil, da se bo vsa ta izraelska vojska, ko opravi z

Egipčani, selila na druga bojišča, se je na jug dokončno odpravila brigada Oded. Takoj so napadli položaje pri Irak el Manšiji in če bi jim uspelo, bi osamili garnizijo v Faludži. Vendar brigada ni bila vajena puščavskega vojskovanja in čeprav je imela pomoč izvidnikov brigade Givati, ni uspela.

19. oktobra je Varnostni svet ZN predložil nov predlog o premirju in ko je Alon videl, da ga to lahko ponovno ustavi, je izbral izmučeno brigado Givati za napad na Huleikat, ki ga je branil bataljon Egipčanov in prostovoljcev, dodano so imeli četo težke oborožitve, nadzorovali pa so šest dobro utrjenih položajev v in okoli Huleikata. Alon je zbral vse topništvo in strelivo in v noči od 19. do 20. oktobra napadel. Topništvo je popolnoma razdejalo obrambne položaje in Givatiji so Huleikat zasedli 20. oktobra ob zori. Dva neuspela napada na trdnjavo Irak Suvejdan sta izvedla bataljona brigad Givati in Jiftah. Izgube Izraelcev so bile hude, odprli so sicer varen koridor proti Negevu, kjer bi jih »na slepo« lahko ogrožalo topništvo iz Irak Suvejdana. Padec Huleikata je odprl pot za napad na Beršebo, to pa bi popolnoma odrezalo egiptovske enote okoli Hebrona in gričevja južno od Jeruzalema. Za napad je Alon zbral bojno enoto iz 8. oklepne brigade, pehoto in diverzante iz brigade Negev in vse rezerve, ki so bile na jugu. Mesto s posadko okoli 500 branilcev je imelo obrambne jarke z bodečo žico, zato so ga 19. in 20. oktobra letala IAF dvakrat napadla in nekoliko »zmehčala« ogrambo. Ob zori 21. oktobra so Izraelci napadli najprej z zahoda, takoj zatem s severa in popolnoma presenečeni Egipčani, ki so pričakovali napad z juga, so se razbiti v manjše skupine predali ob 10. uri dopoldan. Operacije med 17. in 21. oktobrom so egiptovske enote razdelile v štiri popolnoma ločena središča odpora, brez medsebojnih komunikacij, Egipčani so še vedno praznili območje Ašdod–Majdal, Alon jim je pametno pustil »odprta vrata za beg«, ko se je umaknil iz Beit Hanuna. Na območju Rafa–Gaza je bila obkoljena manjša brigada s poveljstvom divizije, brigada je bila obkoljena v Faludži, dva bataljona Azizovih prostovoljcev sta bila obkoljena na območju med Jeruzalemom in Hebronom. Konec oktobra je general Glubb z bataljonom Legije poskusil rešiti žep pri Hebronu in se napotiti na pomoč Faludži (operacija Damascus). Ko je videl izraelsko (pre)moč, je prekinil operacijo, pri povratku pa mu je dal kralj Abdulah jasno vedeti, da mu ne dovoli

pomagati Egipčanom. Drama se je bližala zaključku po 22. oktobru, ko so enote IDF popolnoma obkrožile umikajoče se iz Ašdota in Majdala, zavzele Beit Hanun in presekale železnico in cesto. Najbolj črn scenarij generala Mvavija je bil pred razpletom, niti ena od arabskih držav ni pomislila, da bi pomagala Egipčanom. Izraelsko-arabska vojna (pravilneje: arabska agresija na državo Izrael) je dosegla moralno in vojaško dno! Dokončno so izpraznili naštetá mesta, umiku po obalni cesti so se pridružile še enote iz Jad Mordekaja in Nitzanima. Na koncu je bil za katastrofo kriv general Mvavi, zamenjal ga je general major Ahmed Fuad Sadek, ki je poveljevanje 10. brigadne grupe zaupal brigadnemu generalu Naguibu, malo kasneje mu je dodelil še 4. pehotno brigado.

Centralno bojišče IDF je bilo v funkciji podpore južnemu delu: brigada Harel je z dodanim bataljonom Givatijev začela v dveh kolonah prodirati vzhodno in jugovzhodno iz Hartuva proti jeruzalemskemu koridorju, operacijo so imenovali Hahar in je bila popolnoma »čistilnega« značaja. Koloni Harela sta se združili pred Beit Gubrinom, kjer so naleteli na že omenjeno kolono Arabske legije generala Glubba, ki je hotela »pomagati« Egipčanom. Po kratkem spopadu so se Izraelci umaknili v Beit Gubrin, Legija pa jim ni sledila. Izraelci so zasedli večino gričevja judejske puščave, kar je hkrati južni rob jeruzalemskega koridorja in to je Izraelcem omogočilo gradnjo alternativne ceste južno od »burmanske ceste« z nazivom »cesta poguma«, ki je bila odprta decembra 1948.

Med tem časom se je izraelska vojska izogibala spopadov z Legijo, možnost političnih pogovorov je bila vse večja, iz Jordanije so celo prihajali namigi o priznanju države Izrael in s tem trajnega miru. Novembra se je novi poveljnik brigade Etzioni (končno) polkovnik Moše Dajan na skrivaj dogovarjal s polkovnikom Abdulahom El-Telom, poveljnikom Legije, o usodi starega mesta Jeruzalem z okolico in konec novembra sta se poveljnika dogovorila za ustavitev ognja (uradno s 1. decembrom). Izraelci so lahko takoj začeli oskrbovati svoje obkoljene položaje na gori Skopus, kralja Abdulaha so končno razglasili za »kralja arabske Palestine«, vse to pa je potrdil transjordanski

parlament 13. decembra, ko je združena območja preimenoval v Hašemitsko kraljevino Jordanijo. S tem aktom je Palestina še na arabski strani odšla v zgodovino, kakršnakoli vprašanja okoli samostojne palestinske države in patetika okoli »al nakhbe« pa so bila dokončno pokopana (Dupuy 1978, 100).

Oktohrske operacije so pomenile dejanski razplet tudi v puščavi Negev in delno na Sinaju. Izrael je imel tako rekoč na »mrtvi straži« vsaj dve brigadi, ki bi imeli v centralnem Izraelu, predvsem pa v koridorju, precej večjo težo. IDF se je odločil za prodor iz Berševe preko vsega severnega Negeva do okolice Mrtvega morja, kjer so na višku spopadov po jezeru reševali naselje Beit Harava. Iz severovzhoda Mrtvega morja so preselili prebivalce na jug v naselje Sodom v dolino Amazjahu, tam jih je obkolila Legija, vendar so z oskrbovanjem po zraku vzdržali. Zahodno od Sodoma se začel Judejska puščava, eno najbolj neprijaznih območij na našem planetu. Ne glede na to se je visoko poveljstvo IDF odločilo, da se ena od enot prebije do naselja, kolona je krenila na pot nekaj pred 20. novembrom in dosegla naselje 23. novembra, potem pa nadaljevala prodor proti severu na zahodni strani Mrtvega morja vse do Masade. Operacije južno od Beršebe pa bi za IDF morale pomeniti začetek konca operacij na jugu. Oktobrske vojaške katastrofe Egipčani niso analizirali, za njih je bila menjava poveljnika dovolj. General Sadeh pa je naredil natančno to, kar je predlagal odstavljene general Mavavi: strnil je enote, skrajšal je bojno linijo, enote iz območja Ašdod in Majdal so sedaj zasedle linijo Gaza–Rafa in močna enota je pri El Auji preprečevala možen prodor Izraelcev iz Beršebe, položaje pa so zasedle enote, ki so prej branile žep pri Faludži. Razlika med »obdobjem« Mavavija in Sadeha je bila velika: vmes je bil poln egiptovski zlom, vojska je bila demoralizirana, padla je severna fronta, Abdulah je jasno pokazal, kaj si misli o Egipčanih in jasno je bilo, da so vojaki v puščavi samo zaradi prestiža v Palestini in temu primerna je bila tudi morala. Med kritične točke bojišča sodi oslabljen brigada, ki je ostala na položaju Faludža–Irak el Manšija in ki je ostala izolirana z izraelskim zavzetjem Beršebe. Poveljeval ji je polkovnik Sajid Taha, ki je preko Asluja vzdrževal komunikacijo s poveljstvom, tudi streliva so imeli dovolj, le s hrano in vodo so bili na tesnem, zato se je večina brigade pomaknila proti Faludži, le en bataljon je ostal v Irak el Manšiji.

Izraelsko letalstvo, ki je naraščalo iz dneva v dan, je bilo dejavno vsak dan posebej nad izpostavljenimi egiptovskimi enotami. 8. novembra, ko je izraelska 8. brigada zasedla Irak Suvejdan, je ob močni topniški podpori obkolila, kar je še ostalo od žepa pri Faludži. Egipčani so preko OZN izposlovali možnost prehoda konvoja z najnujnejšim, kar pa so Izraelci zavrnil, ker so jim bile težave s preskrbo zanesljivo znane. Egiptovskemu poveljstvu je ostala na voljo le še operacija (10. november) za preboj do omenjenih enot (Dupuy 1978, 107).

Tega dne je bila v Kairu konferenca Arabske lige, kjer so najprej ugotavljali, v čem se sploh strinjajo in v čem ne. Nato je prišel na vrsto »problem Palestine«, kjer so se strinjali le v enem: da nimajo dovolj vojaških enot za nadaljevanje vojne. Ogromno je bilo napak na začetku, ni bilo enotnega poveljstva, niso ustrezno izkoristili premirij in še marsikaj se je našlo na dnevnem redu.

Vrstile so se obljube o povečanju enot, dobavi vojaške opreme, celo vojaško sodelovanje, omenjeni sta bili kooperacija in koordinacija. Ponovno naj bi zagnali svoj »vojaški stroj«, najprej pa naj bi odpravili pomanjkljivosti, ki so jih privedle v »rahlo nezavidljivo« stanje, kjer je Izrael povečal svoje ozemlje že za okoli 25 % (Dupuy 1978, 107).

Vrednost povedanega je bila na tehtnici že naslednji dan, ko so Libanonci in Sirci sklenili z Izraelci prekinitev ognja. Če k temu dodamo še, da v Kairu ni bilo jordanskega kralja Abdulaha, ki je imel glede vojne jasno stališče (poizkušamo obdržati, kar imamo), glede Palestine pa še bolj: kar bo ostalo, bo jordansko. Libanonci so se takoj umaknili iz vojne, Sirci so se pospešeno umikali in ko so Združeni narodi zahtevali od Izraela in Egipta, naj sedeta za pogajalsko mizo, je Egipt naredil veliko »uslugo« Izraelu in zahtevo ignoriral. Nepričakovano pa se je pojavila priložnost, da med enodnevnim premirjem v mestecu Gat sedeta za pogajalsko mizo polkovnik Taha in vodja operacij GŠ IDF general Alon. Ta je Taha razložil, da je egiptovska vojska ohranila čast, da je predaja v takih okoliščinah še vedno častno dejanje, da so nadaljnje žrtve nesmiselne in mu ponudil možnost vdaje. Očitno ni bil dovolj prepričljiv, saj je Taha odgovoril, da ne bo predaje, dokler imajo še kaj streliva. Če je šla že vojna in zasedanje

ozemelj k vragu, je bilo treba poskrbeti vsaj za osebno kariero, čeprav za ceno življenj nekaj sto vojakov. Alon je še za isto mizo podpisal ukaz brigadi Aleksandroni o popolni blokadi izpostavljenih enot.

19. novembra so Egipčani iz območja Gaza–Kan Junis s protinapadom poizkušali razbremeniti Faludžo, zasedli so grič Tel Jama, od kjer so topovi dosegli celo Nimrim, to pa je bil znak brigadama Negev in Jiftah, da sta v protinapadu Egipčane pregnale na izhodiščne položaje. To je bila sicer egiptovska samostojna akcija brez nevarnosti za izraelsko zaledje, vendar se je generalštab odločil, da mejo Negeva dokončno napravi varno. Alon je kot poveljnik območja »jug« dobil 5 brigad: Golani in delno motorizirano brigado Negev, brigado Harel, 8. brigado polkovnika Sadeha in bataljon brigade Aleksandroni, skupaj skoraj 15.000 pripadnikov, od katerih jih je bila polovica iz Palmaha, jurišni oddelki (Herzog 1984, 98). Operacija se je najprej imenovala »Ajin«, kasneje jo je generalštab preimenoval v operacijo Horev (Horev je hebrejsko ime za goro Sinaj), nam je bolj znana kot »prvi sinajski bojni pohod« (Dupuy 1978, 109).

8.2.2 OPERACIJA HOREV – bojni pohod na Sinaj

Razmestitev egiptovske vojske je bila v obliki podkve: levi del je bil nekaj severneje od Gaze, nadaljevala se je jugozahodno skozi Rafo do El Auja in nato severovzhodno po cesti iz El Auja do Asluja. Moč formacije: v Gazi štirje pehotni bataljoni in en motoriziran, v Deir el Bahanu je bil pehotni bataljon in dve motorizirani četi, v Kan Junisu sta bila dva pehotna in motoriziran bataljon, štirje pehotni bataljoni so bili v Rafi in naprej do El Auje. Območje Asluja sta ločeno varovala dva pehotna bataljona, omeniti pa velja pomembno cestno križišče pri Abu Ageili, ki ga je varovala enota iz Rafe in en bataljon iz El Ariša. V žepu pri Faludži je bila sicer še cela brigada, na območju Hebron–Betlehem pa sta bila obkoljena bataljona ALA in prostovoljcev muslimanske bratovščine brez možnosti rešitve. Egiptovski poveljniki so bili posebej opozorjeni na klasiko izraelskega vojskovanja, nočne napade. Formacija v tej obliki je bila neubranljiva, če bi hoteli Egipčani »preživeti vsaj nekaj časa«, bi morali

postaviti formacijo »ježa« ali vsaj »klina«, saj so z nespametno obrambo izraelsko pomanjkanje topništva popolnoma izničili.

Alon se je odločil za napad z glavnino iz Beršebe proti Asluju, medtem so Golaniji napadli na obalni liniji Gaza–Kan Junis–Rafa in s tem prikovali Egipčane tega področja na položaje. Klasična dvodelna operacija je imela prvi cilj zavzetje Asluja, v drugem delu pa napad na El Auj, s katerim bi prisilili egiptovsko vojsko na vrnitev preko mejne linije Sinaj–Negev. S tem bi prekinili komunikacije na linijah s poveljstvom v El Arišu in grožnja naj bi zadostovala za egipčanski umik. 22. decembra je Izrael še formalno obvestil OZN, da Egipt ignorira predlog o mirovnih pogovorih, sam pa se je intenzivno pripravljaj na operacijo Ajin–Horev in dobre štiri ure kasneje tudi silovito napadel iz zraka letališči Gaza in El Ariš. Popolnoma presenečenim Egipčanom so uničili večino letal na tleh in si s tem zagotovili zračno nadvlado do konca vojne. Takoj za letali so bile na vrsti koncentracije kopenske vojske v Gazi, Kan Junisu in Rafi. Pred koncem letalskega napada so v smeri obalnega pasu intenzivno napadli Golaniji (konec novembra so zamenjali izmučeno in zdesetkano brigado Jiftah) in uspeli zasesti gričevje dobrih 10 km južno od Gaze. Brigadni general Naguib je takoj uvidel, da gre za slepilni manever in da je pravi cilj cesta Rafa–Gaza. Z manjšo oklepno enoto je v protinapadu nekaj gričev ponovno zavzel, večina je ostala v rokah Golanijev, v borbi je bil Naguib resno ranjen. 23. decembra je general Alon z glavnino enot začel prodor iz Beršebe proti Asluju, Egipčani so to pričakovali in na več mestih blokirali cesto, računajoč, da se bodo Izraelci na brezpotju težko znašli oziroma da preboj sploh ne bo mogoč.

Toda general Alon je s štabom temeljito proučil fotografski posnetek iz izvidniškega letala in odkril staro rimsko cesto, ki je vodila naravnost od Beršebe do El Auje. Na to ga je opozoril že general Jadlin, ki je bil arheolog, cesta pa je dobro vidna še danes. Inženirci in izvidniki so se takoj odpravili po njej, popravili šibke točke in cesta je bila še vedno uporabna za lahke oklepne in tovornjake, v kasnejših vojnah pa je služila za orientacijo (Dupuy 1978, 109). Ko so prispeli v bližino El Auje, egiptovskih obrambnih položajev ni bilo, manjša skupina se je napotila proti Asluju, ga obšla in prispela na glavno cesto, tam pa

je zavila jugozahodno proti El Auji. Tretja kolona je zavila na brezpotje vzhodno od Beršebe, obšla Asluj in se s prej omenjenima kolonama združila pri El Aluji 25. decembra. Izraelci so sedaj izbirali, kaj bodo počeli na bojišču: najprej so blokirali cesto Rafah–El Auja, zasedli dve utrjeni mesti z napadom iz zaledja. Popolnoma obkoljena El Auja je bila še v egiptovskih rokah, izraelski pehotni napad je propadel, zato so začeli z »mehčanjem« ohranbe s topovi in minometi (25.–26. december). Naslednji dan so Egipčani poiskovali razbremeniti garnizon s kolono oklepnikov, ki je bila zavrnjena, pred naslednjim napadom Izraelcev (27. december) pa se je ponoči posadka izmuznila skozi izraelske položaje in izginila v puščavo. Ta dan se je predal tudi Asluj, v priobalnem pasu je brigada Golani uspela s stalnim pritiskom najprej odrezati Gazo, Kan Junis in Rafo od zaledja, potem pa prekiniti še medsebojne povezave. Iste noči so nenadoma napadli Aleksandroniji vzhodni del žepa pri Faludži pri Irak el Manšiji, prišlo je do silovitega spopada, pomoč jim je poslal celo polkovnik Taha, vendar so jo prestregli lovci, kljub temu so že veljala ustna navodila Ben Guriona, da se vojna se bliža koncu, nikakršnih ofenzivnih operacij z veliki izgubami si IDF ne more privoščiti! Pa še vprašanje je bilo, kaj bo Izrael lahko obdržal na mirovnih pogajanjih! General Alon je upošteval navodilo ...

Ko je bila Faludža varovana, se je Alon odpravil skozi Sinaj z dvema kolonama, ena se je odpravila proti severu in nadaljevala po obalni cesti, dokler se ni pri Rafi združila z Golaniji, drugo kolono je vodil general Alon sam in ta je krenila zahodno od El Auje na puščavsko cesto za Abu Ageilo, najpomembnejšim cestnim križiščem v vzhodnem Sinaju z močno utrdbo. Kljub zamudam in nekaj napakam letalstva (prijateljski ogenj), je del enot obkrožil Kuseimo, Bir Hamad in Bir Hasano (pot, ki so jo kasneje izraelski tanki prevozili še trikrat), glavnina pa se je obrnila proti El Arišu. Po manjšem spopadu pri Bir Lahfanu je Alonova enota zasedla letališče med Bir Lahvanom in El Arišem in zajela nekaj egiptovskih letal (Dupuy 1978, 111). Do noči so se prebili na obrobje El Ariša in s tem so se vrata možnega umika Egipčanov proti Sinaju zaprla.

Precej »razburjeni« Združeni narodi so tokrat preko Varnostnega sveta zahtevali premirje za 29. december. Največ političnega pritiska je bil seveda

deležen Izrael, kateremu je 30. decembra britanska vlada zagrozila, da bo izpolnila neke pogoje iz britansko-egiptovske pogodbe in pomagala Egipčanom. To je bil začetek zgodbe, na katero so se morali Izraelci navaditi, posebej v VS. Ko so bili Egipčani 32 km pred Tel Avivom, se nihče ni oglasil, še najmanj Britanci. General Alon je dobil ukaz, naj počaka z napadom na obmorske postojanke, posebej El Ariš. Naslednji dan so dobili ukaz o umiku preko meje Sinaj–Negev, pred tem so razstrelili zgradbe v Abu Agheili in se počasi odpravili po obalni cesti proti Izraelu. Izraelci so ob umiku obkolili križišče pri Rafi, Egipčani so se branili po svojih močeh, ko je bila Rafa pred padcem, je egiptovska vlada zahtevala premirje. Ne smemo pozabiti kar nekaj izjav pomembnih egiptovskih generalov, da egiptovska vojska ni namenjena vojskovanju, temveč branjenju monarhije in to se je poznalo na vsakem koraku.

Alonu je bilo ukazano, da napad odpove. Do najresnejšega incidenta je prišlo naslednji dan, ko je pet britanskih lovcev iz območja Sueškega prekopa preletelo območje severno od Rafe in zavilo proti Negevu. Izraelski lovci so takoj vzleteli in v zračnem spopadu pri Nirimu sestrelili štiri britanska letala, petega je zadelo protiletalsko topništvo. Eno od zmag je dosegel mlad pilot 101. izraelske eskadrilje Ezer Weizman, kasnejši poveljnik letalstva in obrambni minister (Herzog 1984, 103). Naslednji dan je lovec mosquito v spremstvu lovca bombnika tempest iskal pogrešane spitfire in eskadrilja 101. je sestrelila še tempesta. Britanska vlada je razmišljala o maščevanju, javno mnenje pa se je energično odzvalo na britansko vsiljevanje, čeprav so sramoto težko »požrli«. Niso namreč vedeli, da se je v izraelske letalske sile javilo več kot 300 kanadskih in ameriških Judov, ki so imeli za seboj vojni na Pacifiku in v Zahodni Evropi. So pa Britanci poslali okrepitve v Akabo, ker pa so se Izraelci umikali iz Sinaja, je bilo sovražnosti med državama konec.

Izraelske enote so se vračale v Negev na meje, skladne z delitvenim načrtom oziroma z resolucijo VS 181, tam pa so nalete na enote Transjordanske legije, ki so bile še vedno na območju Negeva. Jordanski kralj Abdulah se je nemudoma spomnil pogodbe z Britanci, kjer naj bi slednji imeli pravico do posredovanja, če se Jordanija znajde v vojni (vendar ne, kadar je sama

napadalec). Načrt je bil, da izzovejo spopad Izraelcev z Britanci, ki so se pomikali proti Akabi (8. januar 1949) in so jih Izraelci ustavili in poslali nazaj na transjordansko ozemlje. Po nekaj manjših spopadih z Legijo je bil »zelo hitro« (vse izraelske brigade so bile proste in bi se lahko »posvetile« Jeruzalemu) sklenjen sporazum, po katerem se je Legija skupaj z Britanci umaknila za meje, predvidene z delitvenim načrtom. 5. marca sta brigadi Golani in Negev začeli z operacijo Uvda – zasedbo jugozahodnega in zahodnega Negeva (Priloga S).

8.2.3 OPERACIJA »UVDA«

Napad je bil nenavaden – trikrak, neposreden, brigada Negev se je usmerila v Um Rašraš, ki so ga Izraelci že preimenovali v Eilat. Golaniji so prodirali po levi strani (ob meji s Transjordanijo) in so 7. marca dosegli svoj cilj Ein Huzov, 10. marca so nadaljevali v Eilat, v katerem je že vihrala zastava z Davidovo zvezdo, ki jo je obesil osebno vodja operacije Avrahan »Bren« Adan, eno večjih imen izraelske vojaške zgodovine. Zastava na obali Rdečega morja je bila tudi velika izpolnitev Ben Gurionovih sanj, čeprav je bilo območje tiranskih vrat zaradi egiptovske blokade eden od neposrednih povodov za največji arabski vojaški poraz – šestdnevno vojno 1967.

Vojna področja so se začela zaokroževati, bataljon brigade Harel je zasedel Ein Gedi na zahodni obali Mrtvega morja, in sicer kar z »amfibijskim izkrcajem« iz že poznane Sodoma. Jordancem to ni bilo po godu, vendar je bila IDF na južnem delu Mrtvega morja bistveno premočna, da bi se dalo zadeve reševati drugje kot za pogajalsko mizo (Dupuy 1978, 113).

9 POMORSKE OPERACIJE

Bile so sestavni del te vojne, čeprav pri ne preveč mobilni pehoti tudi mornarica nima prave vloge. Izraelska mornarica se je takrat imenovala »paljam« (danes je to »heil HaJam«), njeno moštvo so bili predvsem veterani iz 2. svetovne vojne, kjer so služili v britanski kraljevi mornarici, med njimi je bilo celo nekaj potapljačev – diverzantov. Z nekaj čolni so bili zgolj zaposleni s prevozom (tihotapljenjem) Judov v Palestino, uspelo jim je izvesti nekaj diverzij na britanskih ladjah in pristaniških napravah. V začetku leta 1948 je judovska agencija kupila nekaj motornih čolnov in pa zastarelo patroljno ladjo ameriške obalne straže. Maja 1948 pa so nakupili nekaj britanskih korvet razreda »flower«. Te tisočtonske in okoli 70 m dolge ladje so bile dovolj ustrezna osnova za nastanek mornarice, pomembna je bila drzna akcija, v kateri je paljam tik pred razglasitvijo neodvisnosti iz Hajfe v Palestino odpeljal nekaj, zaradi tihotapljenja Judov zaplenjenih plovil. Po odhodu Britancev je postala Hajfa tudi center za vzdrževanje in oboroževanje plovil, kjer so nekdanji ledolomilec USS Bear opremili s topom, kalibra 65 mm, in ga preimenovali v Eilat, poveljnik Nahman Šulman pa je bil prvi poveljujoči častnik paljama.

Na nasprotni strani je bil Egipt edina država z mornarico, staro približno toliko kot paljam in opremljeno z nekaj ladjami obalne straže in pa luksuznimi jahtami bogatašev. V Aleksandriji so odprli mornariško akademijo, ko so od Britancev kupili zastarelo fregato, je ta dobila ime »Kralj Faruk« in je postala »admiralska ladja«. Egipčani so mornarico uporabljali predvsem za transport zalog do Gaze, ker so bile cestne poti vse preveč izpostavljene zasedam, pa tudi enote so raje uporabljale morsko pot. 2. junija se je Jafi bližala tovorna ladja Amura Favzija, ki sta jo spremljali korveta in minolovec, Izraelci so posumili, da gre za pomoč Asdotu ali Jafi in so zahtevali letalsko pomoč. Ker te ni bilo, je Eilat krenil v napad in po izmenjavi nekaj granat, ki niso povzročile škode, so se pojavili izraelski lovci in z eno bombo zadeli korveto, pri tem je bilo eno letalo (fairchild) sestreljeno. V začetni invazijski fazi so izraelske ladje le patroljirale in pomagale čolnom z begunci, medtem ko so Egipčani občasno napadli tudi zgradbe na kopnem in nudili logistično podporo kopenski vojski. Omenili smo že pripadnike

mornariške pehote, dodane brigadi Givati, in v napadu na Beit Afo so izgubili več mož kot vsa mornarica v celotni vojni. Pomembnejši spopad je bil 19. oktobra, ko je egiptovska korveta polna vojakov naletela na Eilat in korveto Wedgewood, korveta se je vrnila na obalo in izkrcala vojake, medtem pa so trije lovci spitfire napadli izraelski ladji. Te so se obranile napada in celo sestrelile enega od lovcev. V obdobju okoli 20. oktobra (prvo premirje) so bile vse ladje »polno zasedene« s transporti vojakov. Malo pred premirjem sta bila ladji Emir Farouk in minopolagalec opažena pred Gazo. Izraelci so uporabili »daljinsko voden« čoln poln eksploziva, ki ga je upravljal iz sosednjega čolna poročnik Johai Bin Nun in z njim zadel ladjo Emir Farouk, ki se je po treh minutah potopila, minopolagalec, ki je bil tudi zadet, je ostal na gladini brez pogona (Dupuy 1978, 119). Poročnik Bin Nun je dobil po vojni orden časti, še 12 pripadnikov paljama je bilo odlikovanih. Gotovo najpomembnejšo vlogo je paljam odigrala v operaciji Horev, ko je zaščitila velik del obale, preprečila nujno potrebno dobavo streliva in enot, občasno sodelovala pri obstreljevanju kopna, pri tem je bila s kopna zadeta in lažje poškodovana le manjša ladja »Hagana«.

10 RODOS IN OBRISI MIRU

Nekoliko nenavadno se sliši, vendar so se mirovna pogajanja na otoku Rodos med Izraelci in v vojni sodelujočimi arabskimi državami začela že 13. januarja 1949, vodil pa jih je dr. Ralph Bunche, odposlanec OZN za Bližnji vzhod. Iračani so ugotovili, da plena ne bo in so se umaknili tudi iz zaključnega dela. V začetku so bila pogajanja bilateralna, najbolj pa se je »mudilo« Egiptčanom, ki so imeli še vedno obkoljeno skoraj celo brigado pri žepu Faludža. Vrnitev na meje pred agresijo, administrativni nadzor nad Gazo in pa vrnitev obkoljene brigade na Sinaj! Kralj Faruk se je zanesljivo vprašal, zakaj je umrlo nekaj tisoč ljudi, podobno so se spraševali načelnik generalštaba general major Mugamed Haider, operativna poveljnika general majorja el Mvavi in Sadek in brigadni generali Naguib, Nemat – alah, Radvan in pa polkovnika Tahoe in Toubalaha (zamenjal je Aziza). Sporazum je bil podpisan 24. februarja 1949.

Libanonci in Izraelci niso imeli spornih točk in sporazum je bil podpisan 23. marca. Precej bolj zapleteno je bilo pogajanje z Jordanijo, kjer sta Izrael zastopala Moše Dajan in zunanji minister Moše Šaret, problematika je bila pomembna tako za Transjordanke kot za Izraelce. Na kratko lahko razdelimo vprašanja na:

- izraelsko soglasje k transjordanskemu prevzemu območja, ki so ga držali Iračani, ki so preprosto odšli, niso pa predali ozemlja nikomur; jordansko soglasje k izraelski zasedbi Negeva (po delitvenem načrtu) in skladno s predvojnimi mejami iz britanskega mandata;
- reševanje tekočih problemov posebej okoli in v Jeruzalemu.

Prvi dve točki sta bili rešeni brez težav, tretja pa nikoli, dokler ni čez 18 let Izrael zasedel Jeruzalema. Vzporedno so potekala pogajanja (med 1. in 3. marcem) med kraljem Abdulahom in odposlanci Ben Guriona v Amanu, kjer so se očitno dogovorili več, kot je bilo 3. marca podpisano na Rodosu.

Najtežji del je bil zaradi težko razločljivega sovraštva med narodoma pogovor s Sirci. Tema so bila tri manjša območja Palestine, ki so jih Sirci še držali ob

koncu vojne, predvsem dostop do Galilejskega jezera. Na koncu so se na predlog sirskega polkovnika Husnija Zaima dogovorili za »demilitarizirano cono«, ki naj bi jo upravljali mešani komisiji obeh držav, delo naj bi nadzoroval UNTSO. Premirje je bilo podpisano 20. julija 1949. V demilitarizirani coni poljedelstvo ni bilo dovoljeno, saj je bilo to za Sirce ozemlje, ki šele bo razdeljeno, za Izraelce pa je to njihovo ozemlje pod »začasno« zasedbo OZN. Že leta se je 1960 začelo izraelsko provokativno »politično kmetijstvo«, sledilo je sirsko obstreljevanje območja, mučno stanje se je končalo z vojno 1967.

Izraelski poveljniki, ki so dobili to vojno ali pa obranili in za tretjino povečali ozemlje Israela: vrhovni poveljnik je bil Ben Gurion, namestnik Israel Galili, načelnik generalštaba general major Jakov Dori, namestnik in vodja operacij general Jigael Jadin, severno poveljstvo: brigadni general Moše Karmel, centralno poveljstvo brigadni general Dan Even, vzhodno poveljstvo (do tragične smrti polkovnik David Marcus) brigadni general Cvi Ajalon in južno poveljstvo brigadni general Jigal Alon (Dupuy 1978, 124). (Priloga G)

11 SODELUJOČI IN VPLETENI

1. Arabska liga: njen vpliv je bil za državo Arabcev z območja Palestine usoden. Brezkompromisno so zahtevali od arabskih držav, da se Izrael tudi po resoluciji 181 izbriše iz zemljevida Palestine, sodi v kategorijo »vojnih hujskačev«, ki niso imeli ne sredstev za financiranje vojne, še manj pa usposobljenih enot, za kar ALA in AAS ne moremo šteti.

2. Transjordanski kralj Abdulah in egiptovski kralj Faruk: oba sta precej pričakovala od razpleta vojne in oba sta dobila del »plena«. Abdulah je bil daleč bolj prebrisan, brezkompromisen in tudi brez vesti, hkrati pa je poveljeval najmočnejši arabski vojski – Transjordanski legiji. Edini je bil pripravljen sklepati kompromise z Izraelci in v njegovem »scenariju« vojna ni bila pogoj. Ker mu ni zaupal lasten nečak, je prvi prišel do zaključka, da lahko včasih bolj zaupa Izraelcem, kot pa arabskim »bratom«. Konec te vojne je dočakal z »obilnim plenom«, in sicer Zahodnim bregom in Jeruzalemom, končal je pod streli Palestinca pred džamijo Al - Aksa, Faruk pa je izgubil prestol v državnem udaru 23. julija 1952, ki sta ga vodila polkovnika »svobodnih oficirjev« Naguib in Naser.

3. Sodelujoče arabske države: Libanon, Sirija in Irak so šli v vojno na poziv Arabske lige, kljub temu, da nanjo niso bili pripravljeni, njihove vojske pa še manj. Sirija je še imela nekaj ozemeljskih zahtev, vendar za ozemlje, ki ga je kasneje zasedel Abdulah. Princip »Izrael se bo sesul kot hiša iz kart« se ni obnesel, zato so kljub velikim izgubam poizkušali izvleči čim bolj celo glavo.

4. Izrael: po tisoč osemsto letih so dobili Judje prvo priložnost, da si zgradijo judovsko državo in tukaj drugih rešitev, kot ubranitev dodeljenega s strani OZN, ni bilo, kajti Judje bodo izgubili samo eno vojno – za drugo ne bo več priložnosti! Rešili so jih organizacijska sposobnost evropskih judov, finančno izjemno močan ameriški judovski lobi, nekaj vojnih izkušenj iz britanske vojne proti Rommelu in pilotskih iz Pacifika, vsekakor pa jim je šla na roke arabska neenotnost in neorganiziranost.

5. ZDA, SZ in Velika Britanija: SZ je v tem spopadu igrala veliko vlogo: ne le, da je priznala judovsko državo v 48 urah, dovolila je Čehoslovakom, da so izvozili za okoli 40 milijonov \$ orožja.

Vloga Velike Britanije je v vseh fazah te vojne zelo sporna: obljube istega ozemlja dvema med sabo popolnoma sovražnima entitetama, nezmožnost prekinitve sovražnosti, pridobivanje navideznih zaveznikov, kadar jim je to ustrezalo, nečloveško ravnanje z judovskimi begunci iz Evrope pred in med 2. svetovno vojno itd. Nasprotja med Britanci in Judi so v veliki meri ostala, z izjemo skupne vojne s Francijo leta 1956 proti Egipčanom. Judje bi imeli z Britanci še več težav, če ne bi posredovali Američani. Predsednik Roosevelt je imel nekaj pomislekov zaradi možnosti težav z dobavo nafte, ko pa je šla vojna proti koncu, je bila Amerika prva država, ki je priznala Izrael.

6. Češkoslovaška in Jugoslavija: dve državi, ki sta v prihajajoči hladni vojni igrali obrobno vlogo, sta bili ključnega pomena za oboroževanje in s tem obstanek judovske države. Čehoslovaki so se tako znebili ogromnih količin zapuščin nemškega orožja (celo kupovali so ga po Evropi), Jugoslavija pa je z letališčem Nikšič in pristaniščem Bar sploh omogočila, da je to orožje prispelo v Hajfo. Seveda sta bila tukaj orožje in usluge krepko zaračunane.

12 ZAKLJUČEK IN POTRDIČEV HIPOTEZ

Opisana vojna se za nekatere ni nikoli končala. Sam sem drugačnega mnenja: v prvem delu (do 15. maja 1948) je bil to medetnični spopad, ki je kasneje prerasel v klasično vojno, v kateri so državo Izrael napadli Libanon, Sirija, Irak, Transjordanija, Egipt, enote Arabske lige in arabske vojske rešitve. Tudi namen vojne je popolnoma jasen: uničenje judovske države kljub temu, da je bil v Varnostnem svetu (29. novembra 1947) sprejet »delitveni načrt«, ki je Palestino razdelil na Izrael in državo Arabcev, živečih v Palestini.

Skupaj je Izrael zasedel 21 % Palestine poleg ozemlja iz delitvenega načrta. V tabeli je navedeno dejstvo, ki kaže, kaj v vojni pomeni usposobljen častniški kader in izurjeni vojaki, četudi brez težkega orožja.

Tabela 12.1: Število vojakov in izgube na obeh straneh.

Od 15. maja 1948	Do oktobra 1948
Izraelci: 34.400	45.000
Arabci: 42.000	55.000
Izgube mrtvi/ranjeni	
Izraelci: 6000/15.000	Arabci: 15.000/25.000
Izgube skupaj	
Izraelci: 21.000	Arabci: 40.000

Vir: Trevor N. Dupuy: Elusive Victory, str. 124

Prepričljiva zmaga Izraela, ki jo Arabci imenujejo »al nakba« (katastrofa), si danes iz zgodovinskega vidika tega naziva niti ne zasluži več, saj je bil za arabski svet daleč bolj usoden poraz leta 1967, ko je napadel Izrael in osvojil vse, kar je leta 1948 »priboril« Abdulah, Zahodni breg in predvsem Jeruzalem, edini cilj, ki je bil tiste vojne dejansko vreden. Poleg tega so zasedli še Sinaj in Golan. Uničenje arabskih vojsk je bila kolateralna škoda, ki je zagotovila mir naslednjih deset let.

Počasna vojaška superiornost Izraela potrjuje dejstvo, da vojaško izjemno močna država, ki je le malo večja od Slovenije in ki ima vrhunsko usposobljeno vojsko, tudi za ceno velikega samoodrekanja ljudi vojaško ni premagljiva, tudi če jo napadejo države, ki so stokrat večje tako po površini kot po številu prebivalstva. Če odštejemo jedrski reaktor v Dimoni, ki so ga Izraelci dobili kot nagrado za sodelovanje v sueški vojni 1956 od Francozov, je država šele zadnjih 20–30 let tehnološko superiorna nad sosedi, pred tem so imeli Arabci z zaveznikom Rusijo vse možnosti, da so po sodobnosti orožja kos Izraelu, velik zaostanek pa se pokaže, ko govorimo o usposobljenosti ljudi.

12.1 POTRDITEV HIPOTEZ

Glavna hipoteza

Napad tako raznorodnih petih različnih državnih enot brez enotnega poveljstva, ciljev in sodelovanja med posameznimi akterji ni mogel uspeti. Frontalni napad na Hagano oziroma IDF (Israel Defence Forces) je bil osnovna napaka, ki je Izraelcem dopustila počasno izčrpavanje arabskih enot, po prvem premirju pa večsmerni ofenzivni napad, ki ga arabske vojske v bistveno večjem številu in boljši organizaciji ne bi uspele zadržati.

Potrditev glavne hipoteze

Skozi nalogo sem večkrat omenil nezmožnost vodenja in poveljevanja brez ustrezne koordinacije, kjer bi moral vodja operacij poveljevati vsem poveljnikom ekspedicijskih korpusov nacionalnih vojsk in milic ALA/AAS. Če bi operacije usklajevali na enem mestu, Izraelci ne bi mogli prerazporejati enote, saj so boji po napadu na Izrael potekali največ na dveh frontah hkrati, pa še to v omejenem obsegu. Večjo težavo je predstavljala Arabska legija in njen poveljnik general John B. Glubb – kralj Abdulah se Legiji, kot daleč najboljši arabski vojaški formaciji, ni hotel odpovedati, pa tudi general Glubb ni hotel poveljevati paravojaškim formacijam, kar je tudi jasno povedal predstavnikom Arabske lige. Ta anarhija je bila »pisana na kožo« Izraelcem – čas je bil na njihovi strani, oni so morali obraniti državo – arabskim vojakom in »prostovoljcem« tega ni bilo treba. Skupno poveljstvo je bilo, posebej po drugem premirju, ko je IDF v operacijah »Joav« in »Horev« zavzemala Negev

in dele Sinaja, življenjskega pomena za Egipčane, vendar so jih ostali Arabci le mirno opazovali.

Izpeljana hipoteza 1

1. Na strani novo nastale države Izrael je mogoče zaznati popolno in predvsem zelo usklajeno vsestransko mobilizacijo Judov z jasnim ciljem – obramba države in obstoj v tem predelu sveta. Pri tem so bile pomembne izkušnje, pridobljene v II. svetovni vojni ter kratke, vendar intenzivne priprave na verjetni vojaški spopad. Na arabski strani teh priprav ni bilo, umanjala pa je tudi koordinacija tako med državami, kot med narodi ter celo posameznimi najbolj odgovornimi poveljniki na bojišču.

Potrditev izpeljane hipoteze 1

V tej vojni je bilo zaradi slabe mobilnosti Hagane/IDF posebej pomembno, da se je vsako naselje branilo po svojih sposobnostih. Za vojno so bili pripravljeni, zgrajene so bile ovire in utrdbe, celo možnosti umika so bile predvidene. Vojska vedno lažje brani »živo« naselje, tudi za ceno velikih žrtev med civilisti, kot da brani prazne objekte. Arabska stran o tem sploh ni razmišljala – po tem, ko se je razširila vest o Deir Jasinu, nihče, razen redkih mestnih prebivalcev, ni želel pričakati Izraelcev doma.

Izpeljana hipoteza 2

Judovska država ni imela drugega izhoda, kot da izseli arabske prebivalce predvsem zaradi tega, ker je v Izrael prihajalo 850.000 Judov, izgnanih iz arabskih držav, tako količino prebivalcev bi Izrael težko nahranil celo v miru.

Potrditev izpeljane hipoteze 2

Izseljevanje oz. beg arabske populacije se je začel že mnogo pred izgonom Judov iz arabskih držav, kot pa se je kasneje izkazalo, bi do njega v vsakem primeru prišlo, saj je bil Izrael ekonomsko popolnoma izčrpan in odvisen od tuje, v glavnem ameriške pomoči. Kljub temu je po vojni ostalo okoli 92.000

Arabcev na ozemlju države Izrael (Schlaim 2001, 54), to število pa bi bila lahko precej večja brez propagande te ali one strani.

Izpeljana hipoteza 3

Povojna jordansko-egiptovska okupacija arabskega ozemlja iz delitvenega načrta in Jeruzalema je bila za svet novo dejstvo.

Potrditev izpeljane hipoteze 3

Eno najzahtevnejših pogajanj je potekalo med Izraelom in Jordanijo. Odprto je bilo vprašanje Zahodnega brega (če bi ga kralj Abdulah dobil po prvem obisku Golde Meir, do te vojne sploh ne bi prišlo), kjer so Izraelci soglašali z jordansko okupacijo ali aneksijo, niso pa našli skupnega jezika pri vprašanju Jeruzalema. Omenil sem že vzporedno diplomacijo Reuvena Šiloaha in kralja Abdulaha, kjer je bilo verjetno dogovorjenega več, kot je bilo podpisanega na mirovnih pogajanjih (Schlaim 2001, 62). Pogajanja, ki so se začela 4. marca 1949, bi se lahko končala že po enem dnevu, ker je Izrael sprožil operacijo »Uvda«, s katero je dokončno postavil meje v Negevu. Pri pogajanjih z Jordanci so morali Izraelci na pritisk Američanov marsikje popustiti, vse do šestdnevne vojne 1967.

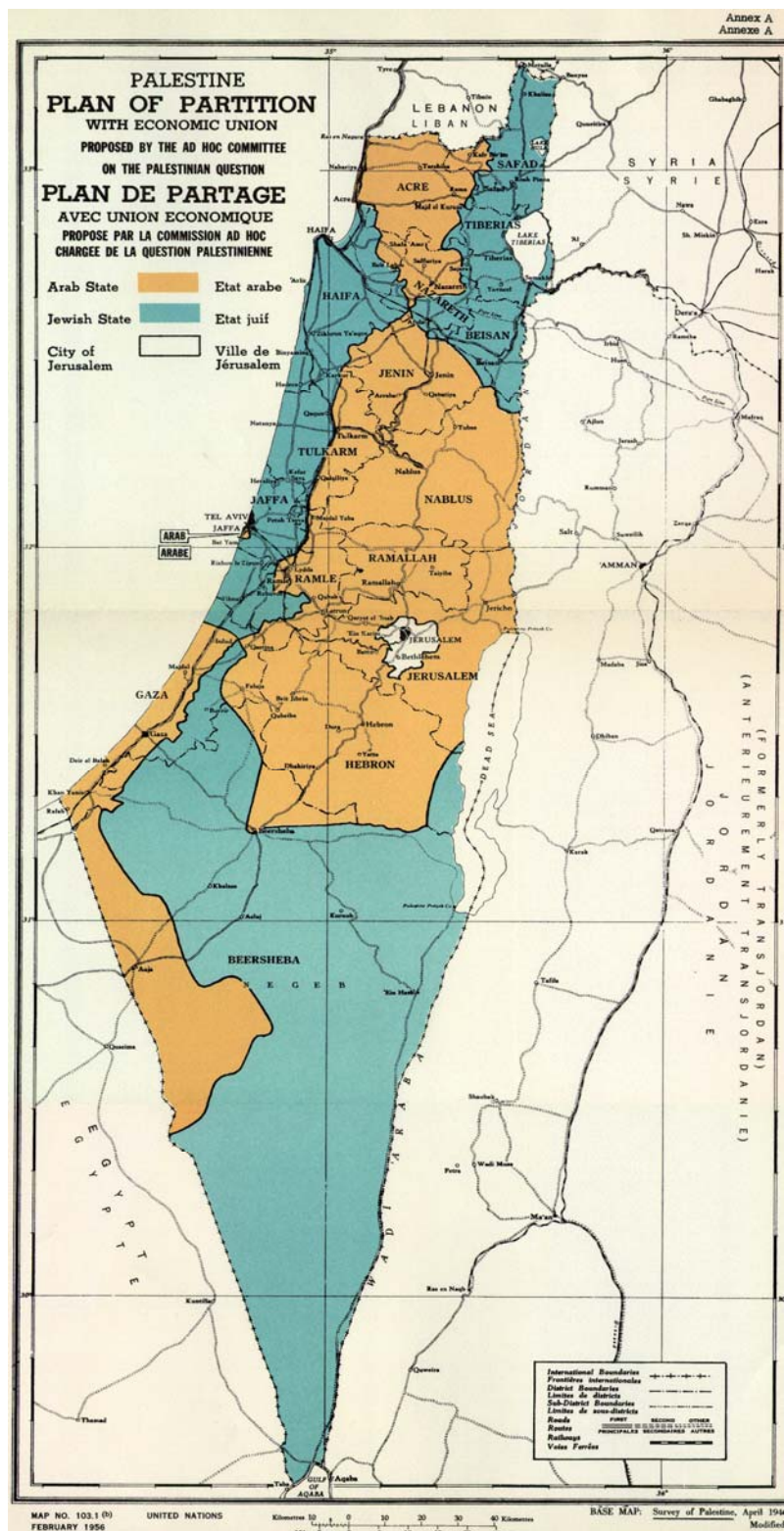
13 LITERATURA

1. Bar-On, Mordechai. 2006. *Never – Ending Conflict*. Mechanicsburg, USA: Stackpole Books.
2. Bregman, Ahron. 2000. *Israel's Wars, 1947 – 93*. New York: Routledge.
3. Burkett, Elinor. 2008. *Golda*. New York: HarperCollins
4. Creveld, Martin van. 2002. *The Sword and the Olive*. New York: PublicAffairs.
5. Dupuy, Trevor N. 1978. *Elusive Victory, The Arab – Israeli Wars 1947 – 1974*. New York: Harper & Row Publisher.
6. Eban, Abba Solomon. 1992. *Personal Witness*. New York: G.P. Putnam's Sons.
7. Gilbert, Martin. 1998. *Israel, a History*. New York: HarperCollins.
8. Johnson, Paul. 1987. *A History of the Jews*. New York: Harper Perennial.
9. Hefez in Bloom. 2006. *Ariel Sharon*. New York: Random House.
10. Herzog, Chaim. 1984. *Arab – Israeli Wars*. New York: Vintage Books.
11. Karsh, Efraim. 2002. *The Arab – Israeli Conflict, The Palestine War*. Oxford, GB: Osprey Publishing.
12. Morris, Benny. 2001. *Righteous Victims, A History of the Zionist – Arab Conflict 1881 – 2001*. New York: Vintage Books.
13. --- 2004. *The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.
14. Pappe, Ilan. 2004. *A History of Modern Palestine*. Cambridge: Cambridge University Press.
15. Pappe, Ilan. 2006. *The Ethnic Cleansing of Palestine*. Oxford: Oneworld.
16. Pollack, Kenneth M. 2002. *Arabs at War*. Lincoln, USA: University of Nebraska Press.
17. Rabin, Yitzak. 1996. *The Rabin Memoirs*. Los Angeles: University of California Press.
18. Rogan, Eugene L. and Shlaim Avi. 2007. *The War for Palestine*. Cambridge: Cambridge University Press.
19. Shlaim, Avi. 2001. *The Iron Wall, Israel and the Arab World*. London: W.W. Norton Company.

20. Schultze, Kirsten E. 2008. *The Arab – Israeli Conflict. 2nd Edition*. Harley, GB: Pearson Educating History.
21. Tessler, Mark. 2009. *A History of the Israeli – Palestinian Conflict*. Indianapolis, USA: Indiana University Press.
22. Gilbert Martin. 1993. *The Atlas of Arab – Israeli Conflict*. London: JM Dent Ltd
23. Tucker, Spencer C. 2008. *The Encyclopedia of the Arab-Israeli Conflict*. Santa Barbara, USA: ABC – CLIO, Inc
24. United Nations. 1947. Base Map: Survey of Palestine. Dostopno prek: <http://unispal.un.org/http://unispal.un.org/unispal.nsf/d9d90d845776b7af85256d08006f3ae9/164333b501ca09e785256cc5005470c3?OpenDocument> (17. september 2013).

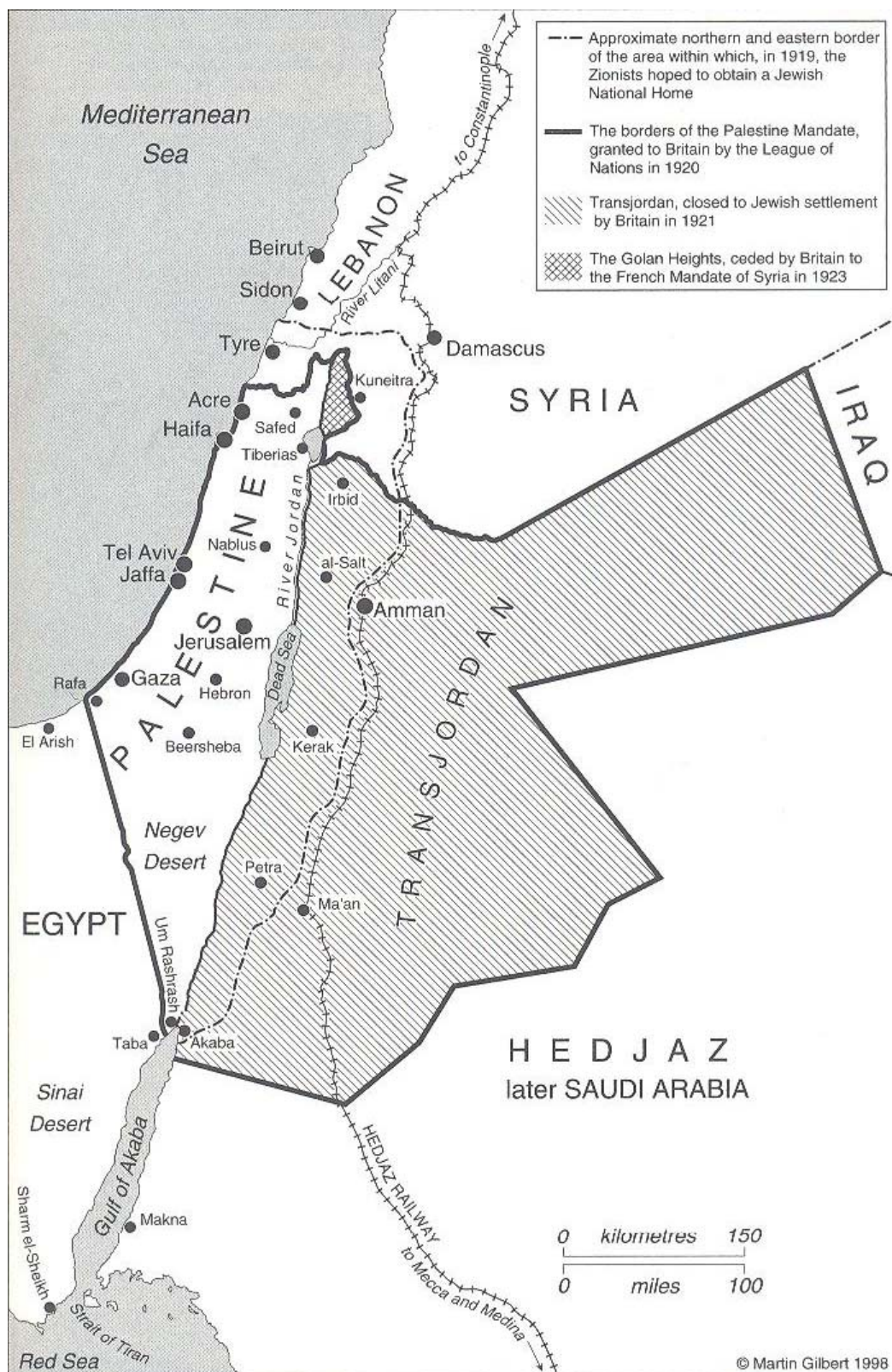
14 PRILOGE

PRILOGA A: KOPIJA ORIGINALNEGA DELITVENEGA NAČRTA OZN

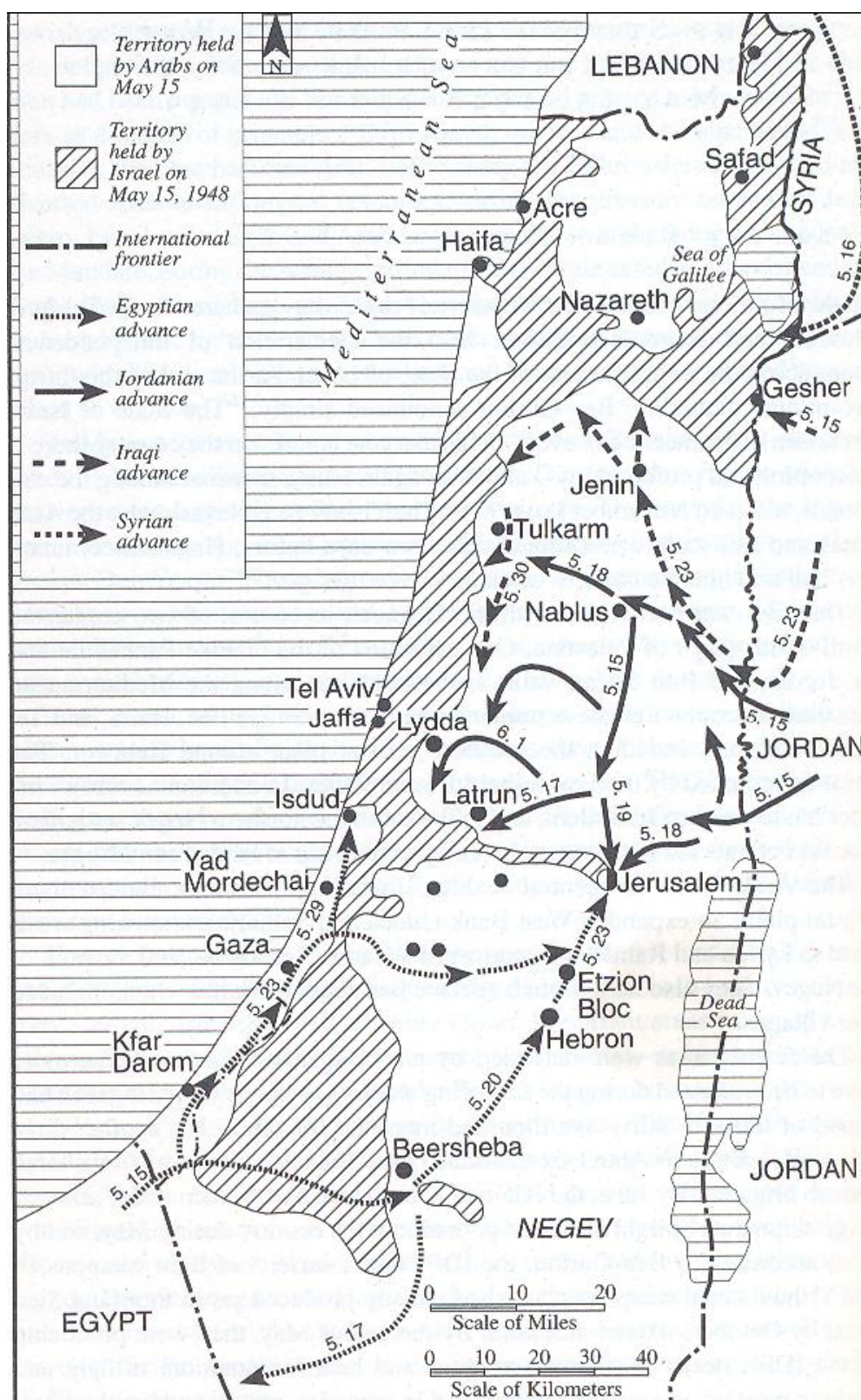
Vir: UNITED NATIONS, BASE MAP, (1947).

PRIOLOGA B: Palestina kot del ozemlja pod mandatom Britancev, ki so ga dobili od Lige narodov 1920

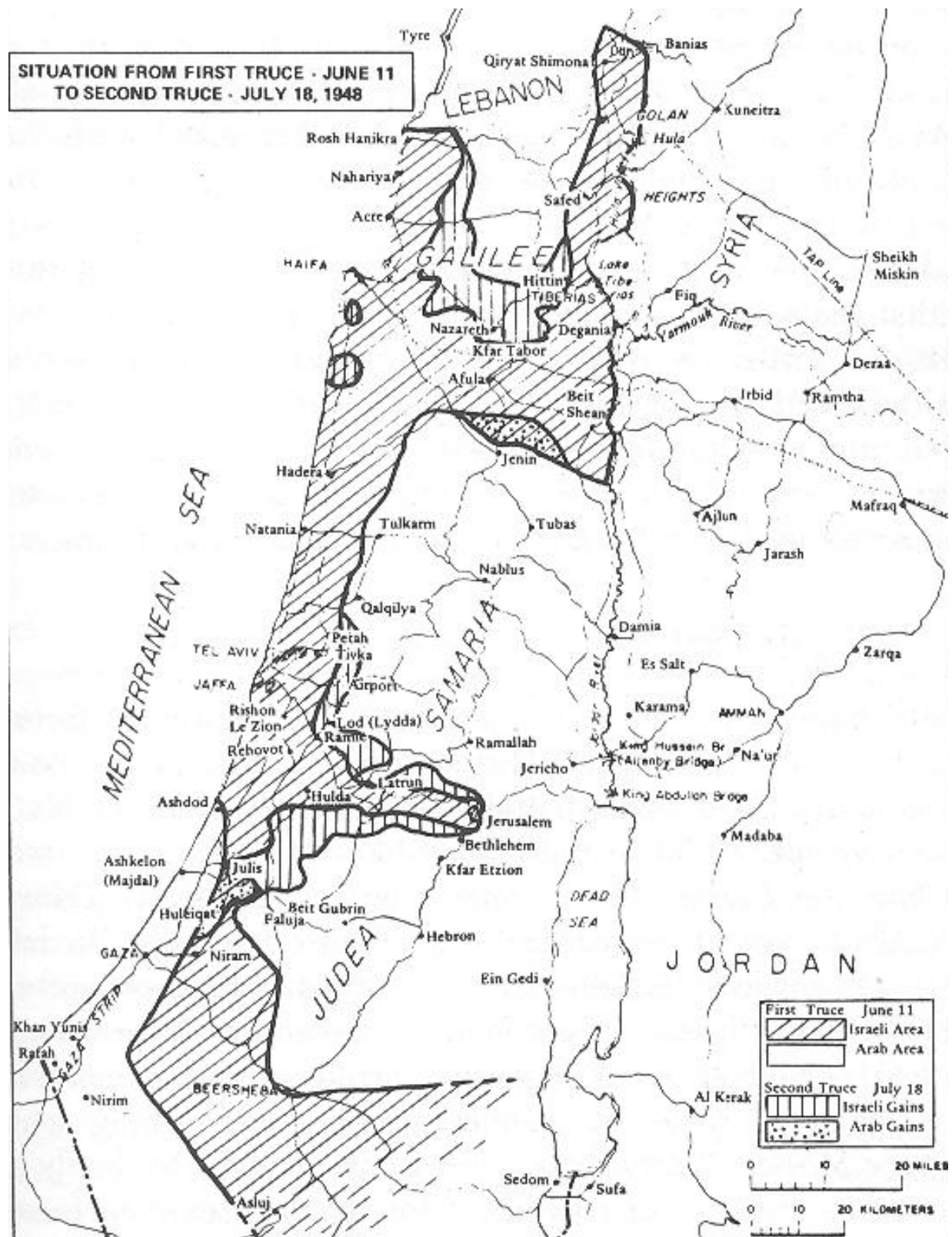
Vir: Gilbert (1993, 8).

PRIOLOGA C: Arapski napad 15. maja 1948

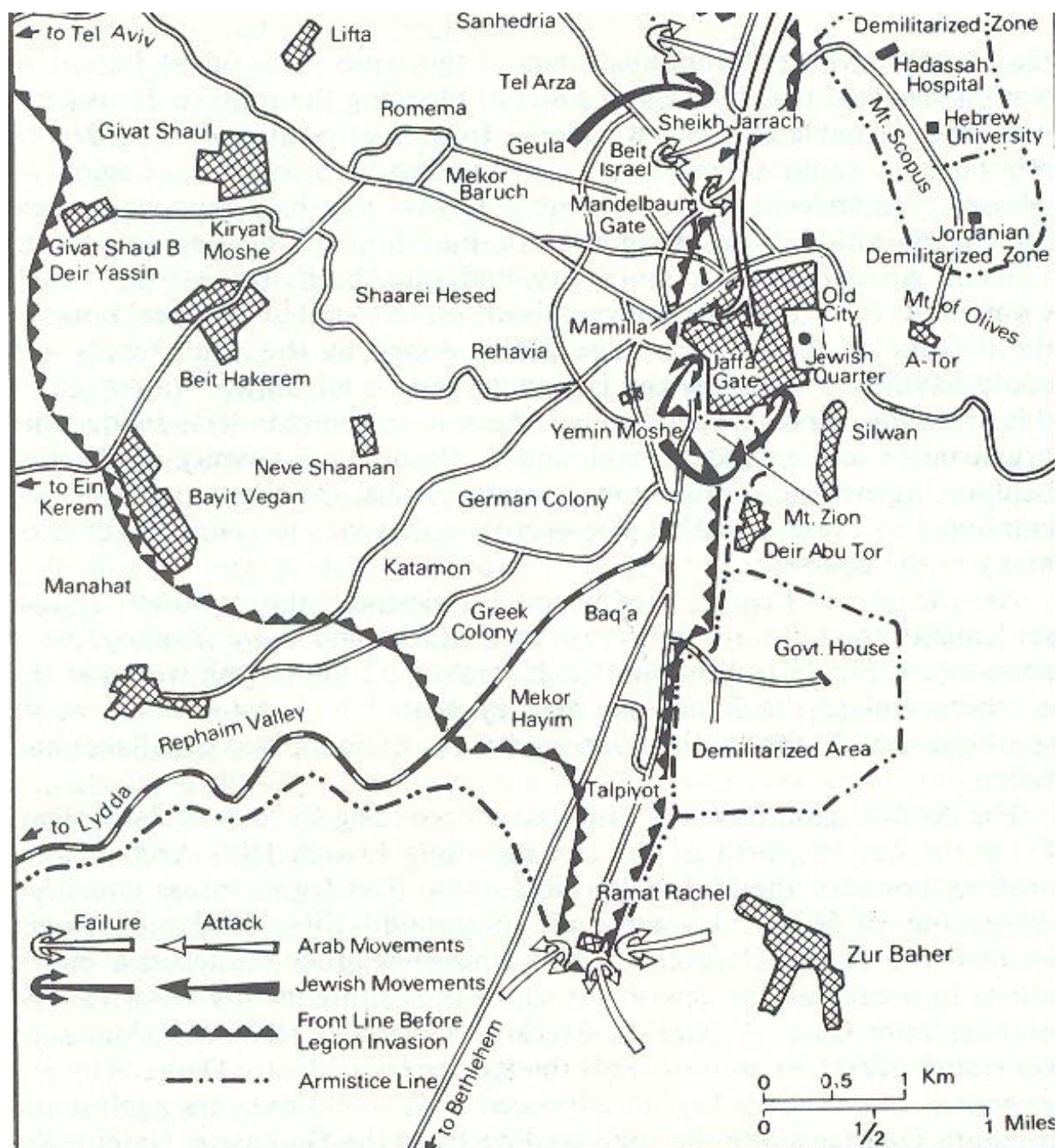
Vir: Morris (2001, 216).

PRILOGA Č: Stanje od prvega premirja 11. junija do drugega premirja 18. julija 1948

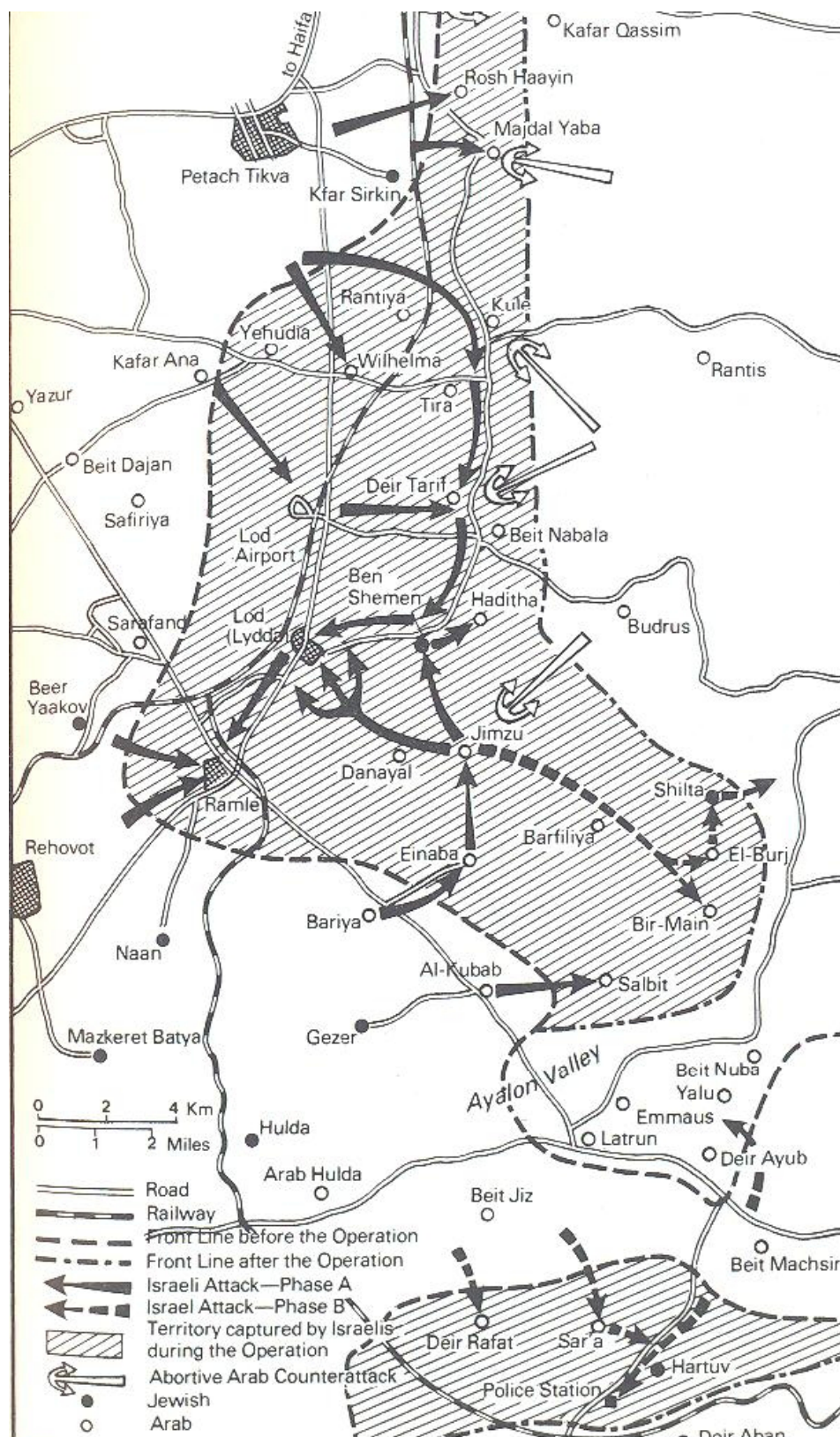
Vir: Dupuy (1978, 53).

PRILOGA D: Boji za Jeruzalem do prvega premirja

Vir: Herzog (1984, 60).

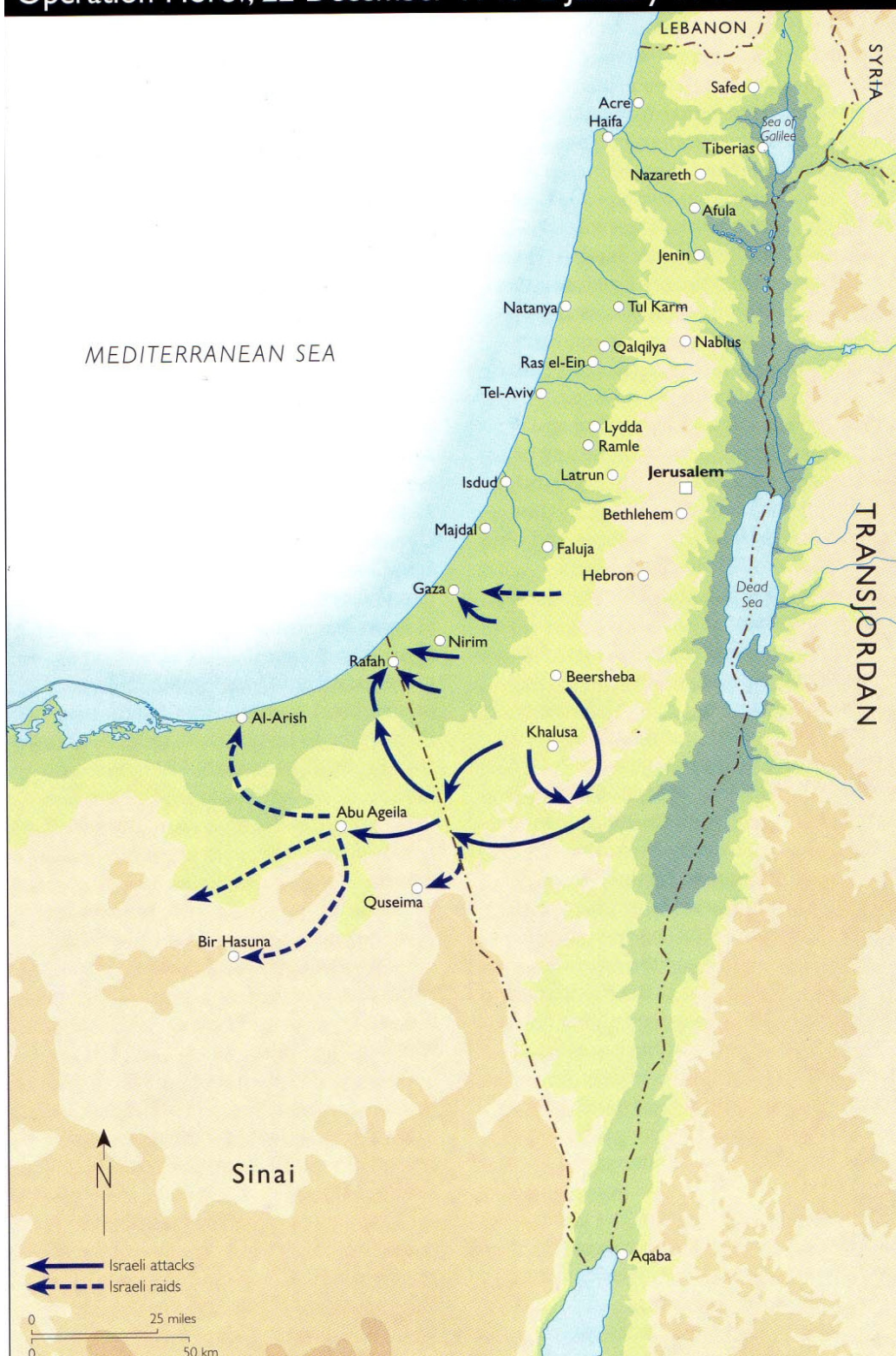
PRILOGA E: Operacija DANI 9.–12. julij 1948

Vir: Herzog (1984, 81).

PRILOGA F: Operacija HOREV, zaključek vojne na egiptovskem bojišču

Operation Horev, 22 December 1948–2 January 1949

Vir: Karsh (2002, 67).

PRILOGA G: Izrael od delitvenega načrta do mej 1949–1967

Vir: Tucker (2008, 152).